

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

**Πολιτικές και πρακτικές ένταξης των μεταναστών στην
τοπική αυτοδιοίκηση και στην κοινωνία των πολιτών**

Τα παραδείγματα των δήμων Πατρέων και Κορινθίων

Κωνσταντίνος Φιλέρης

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Παπαδοπούλου Δέσποινα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Βενιέρης Δημήτρης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Φερόνας Ανδρέας, Επίκουρος καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κόρινθος 2016

Τίτλος μεταπτυχιακής διατριβής:

Πολιτικές και πρακτικές ένταξης των μεταναστών στην τοπική αυτοδιοίκηση και στην κοινωνία των πολιτών.

Τα παραδείγματα των δήμων Πατρέων και Κορινθίων.

Copyright © Κωνσταντίνος Φιλέρης, 2016.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής εργασίας είναι αποτέλεσμα μιας μακράς και επίπονης προσπάθειας. Σε αυτή την κοπιαστική διαδρομή, καθοριστική ήταν η συμβολή της επιβλέπουσας καθηγήτριάς μου κ. Δέσποινας Παπαδοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, την οποία ευχαριστώ με πάσα ειλικρίνεια. Με τις χρήσιμες υποδείξεις της κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς, με βοήθησε να ολοκληρώσω τις μεταπτυχιακές σπουδές μου για την συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας και ειδικά στο εμπειρικό κομμάτι και την έρευνα πεδίου. Επίσης, θερμές ευχαριστίες επιθυμώ να εκφράσω στον κ. Δημήτρη Βενιέρη, Καθηγητή του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ο οποίος με ενέπνευσε με τις αρχές και τις αξίες της Κοινωνικής Πολιτικής, από τις πρώτες διαλέξεις του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών, Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική. Τέλος, ευχαριστώ τον κ. Ανδρέα Φερόνα, Επίκουρο Καθηγητή στο Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, για τη συνεργασία του, ώστε να επιτευχθεί το εγχείρημά μου.

Ακόμα ευχαριστώ τον Νίκο Κουραχάνη, Μεταδιδακτορικό Ερευνητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου, για τις καίριες υποδείξεις του στο θέμα των συλλογικών δράσεων στην Κόρινθο. Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνονται στους φορείς και στα άτομα που αφιέρωσαν τον χρόνο τους παραχωρώντας μου τις συνεντεύξεις. Χωρίς τη βοήθεια τους δεν θα είχε ολοκληρωθεί η παρούσα εργασία, όντας η βασική πηγή πληροφόρησης. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ορισμένα πρόσωπα που με στηρίζουν και εκτιμώ, για την αμέριστη συμπαράσταση καθ' όλη την διάρκεια αυτής της ιδιαίτερης διαδρομής.

Πάτρα, Αύγουστος 2016

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες

ΜΕΡΟΣ Α΄ : ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....9

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1ο: Ιστορική αναδρομή.....9

1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης.....9

1.2. Ορισμοί μετανάστευσης.....10

1.2.1 Μετανάστευση.....10

1.2.2 Έννοια μετανάστης και αποσαφηνίσεις.....11

1.3 Μετανάστευση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.....11

1.3.1 Το ιστορικό πλαίσιο της μετανάστευσης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.....12

1.3.2 Κράτος, μεταναστευτική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση.....13

1.4 Ερευνητικό ζήτημα και στόχοι.....14

1.5. Παρουσίαση της εργασίας.....15

Κεφάλαιο 2ο: Μεταναστευτική πολιτική και κοινωνία.....16

2.1 Ορισμός μεταναστευτικής πολιτικής.....16

2.2 Η ελληνική περίπτωση.....18

2.3 Νομοθετικές ρυθμίσεις για την μετανάστευση στην Ελλάδα.....19

2.3.1 Νόμος 1975/1991.....	19
2.3.2 Νόμος 2910/2001.....	20
2.3.3 Νόμος 3386/2005.....	22
2.3.4 Νόμος 3536/2007.....	23
2.3.5 Νόμος 3838/2010.....	23
2.3.6 Νόμος 4251/2014.....	25
Κεφάλαιο 3ο: Κοινωνική ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση.....	26
3.1 Ορισμός κοινωνικής ένταξης.....	26
3.2 Ορισμός κοινωνικής ενσωμάτωσης.....	27
3.3 Διαφορές κοινωνικής ένταξης – κοινωνικής ενσωμάτωσης.....	28
3.3.1 Διαδικασίες ένταξης και ενσωμάτωσης στον ελληνικό χώρο.....	29
3.4 Ο ρόλος της εκπαίδευσης.....	29
3.4.1 Δεύτερη γενιά μεταναστών.....	29
3.4.2 Η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ως εργαλείο ένταξης.....	30
3.5. Διαδικασία ενσωμάτωσης και αλληλεπίδραση.....	30
3.5.1 Νέα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα.....	31
3.5.2 Κοινωνικοί μετασχηματισμοί.....	31
Κεφάλαιο 4ο: Πολιτικές ένταξης και καλές πρακτικές.....	32
4.1 Ο όρος «καλές πρακτικές».....	32

4.1.2 Ευρωπαϊκή Επιτροπή και καλές πρακτικές.....	33
4.2 Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών	34
Κεφάλαιο 5ο: Τοπική αυτοδιοίκηση και Κοινωνία των Πολιτών.....	36
5.1 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης.....	36
5.1.2 Η ανάδειξη του ρόλου της Τ.Α.....	37
5.2 Η Κοινωνία των Πολιτών.....	37
5.2.1 Από τον Αριστοτέλη στη σύγχρονη εποχή.....	38
5.2.2 Η Κοινωνία των Πολιτών τον 21 ^ο αιώνα.....	38
5.2.3 Τι είναι η Κοινωνία των Πολιτών.....	38
5.2.4 Συμβολή της Κοινωνίας των Πολιτών.....	39
ΜΕΡΟΣ Β΄: 6.Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ.....	40
6.1 Έρευνα και μεθοδολογία.....	40
6.2 Ποιοτική έρευνα και συνέντευξη.....	40
6.3 Η ημιδομημένη συνέντευξη ως μέθοδος έρευνας.....	41
6.4 Συλλογή δεδομένων και απομαγνητοφώνηση.....	41
6.5 Ερευνητικά ερωτήματα.....	41
6.6 Οδηγός συνέντευξης.....	42
7. Συνεντεύξεις.....	44
7.1 Η περίπτωση του δήμου Κορινθίων.....	44

7.1.1 Αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής Κοινωνίας των Πολιτών.....	44
7.1.2 Δράσεις ένταξης μεταναστών.....	47
7.1.3 Αποτελεσματικότητα μέτρων και κριτική δράσεων.....	54
7.1.4 Χορηγίες, τοπική κοινωνία - κριτική και χρηματοδότηση.....	55
7.1.5 Σχέση τοπικής αυτοδιοίκησης – συλλόγων, ΜΚΟ.....	57
7.2 Η περίπτωση του δήμου Πατρέων	58
7.2.1 Αρμοδιότητες και δράσεις φορέων και ΜΚΟ.....	58
7.2.2 Αποδοτικότητα μέτρων ένταξης.....	66
7.2.3 Κριτική και πιθανές νέες δράσεις.....	70
7.2.4 Συνεργασία τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικής Κοινωνίας των Πολιτών...	73
Συμπεράσματα.....	76
Βιβλιογραφία.....	80
Παραρτήματα.....	86
1.Συντομογραφίες	
2.Οδηγός συνέντευξης	
3.Οι συνεντεύξεις με τους φορείς	

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια ποιοτική έρευνα πάνω στο ζήτημα της ένταξης μεταναστών στους δήμους Πατρέων και Κορινθίων διά μέσου του πρίσματος των φορέων και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών. Το κεντρικό ερώτημα αφορά την επίτευξη ή μη, της ένταξης των μεταναστών μέσα από τον λόγο των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το βάρος της μελέτης τοποθετείται σε εργαζομένους φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε ανθρώπους που είναι υπεύθυνοι για την υιοθέτηση πολιτικών και προέρχονται από κυβερνητικές κατευθύνσεις. Επιπλέον, στόχο της έρευνας αποτελούν οι εργαζόμενοι και οι υπεύθυνοι οργανώσεων (ΜΚΟ, εθελοντικές ομάδες, κοινωνικές δομές κλπ), οι οποίοι πλαισιώνουν παράλληλα την κρατική λειτουργία και πολλές φορές την υπερκαλύπτουν με την εθελοντική τους δράση και βούληση. Μέσα από τις συνεντεύξεις αναδύθηκε η οπτική των εργαζομένων και των αρμόδιων φορέων που έρχονται σε επαφή σχεδόν καθημερινά με την ομάδα των μεταναστών. Συγκεκριμένα, κατέστη σαφές πως ενώ έχει θεσμοθετηθεί ένα νομικό πλαίσιο για την ομαλή ένταξη των μεταναστών, εν τέλει στην πράξη δεν εφαρμόζονται. Έτσι, τον κρατικό ρόλο καλείται να παίξει η Κοινωνία των Πολιτών μέσω των παρεμβάσεων και των δράσεων της.

Abstract

This essay is comprised of quality research into the issue of the policies of immigrant integration in Greece and especially the case of two cities: Corinth and Patras. The main theme focuses on the question of the accomplishment of immigrant integration in these two cities. Having conducted people who work in municipalities and also people who are representatives of NGO's and other nongovernmental participants the results revealed the problems which the immigrants deal with daily. These employees are in contact with immigrants almost every day. After analyzing these results, it only proved the failure of the state in the immigrant integration. As a result the civil society plays the role of the state through its acts and interferences.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εισαγωγή

1. Ιστορική αναδρομή

1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης και συνεπώς το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών στο νέο κοινωνικό σύνολο, αποτελεί μια από τις βασικότερες θεματικές στην πολιτική ατζέντα των περισσότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, οι ραγδαίες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν μετατρέψει το μεταναστευτικό σε μείζον πολιτικό ζήτημα.

Η μετανάστευση από την αφετηρία της έως σήμερα αποτελεί δομικό στοιχείο των κοινωνιών που εξελίσσονται και αναπτύσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης και της παγκοσμιοποιημένης πλέον οικονομίας. Η Ευρώπη έχει αναγνωρίσει¹ ότι οι μετανάστες αποτελούν πρώτον, φθινό εργατικό δυναμικό για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και δεύτερον, ένα μέρος της λύσης στην καταπολέμηση του δημογραφικού ελλείμματος ένεκα της γήρανσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού. Στη σύγχρονη εποχή, η αξίωση για ουσιαστική

¹ Όπως αναφέρει η ευρωβουλευτής Françoise Castex, «...Τα κράτη μέλη θα πρέπει να πουν "ναι" στη μετανάστευση, καθώς έχουμε ανάγκη από τη μετανάστευση όχι μόνο για το μέλλον αλλά και για το παρελθόν μας -η μετανάστευση είναι μέρος της ιστορίας μας. Θα πρέπει επομένως να αποδεχτούμε τη μετανάστευση. Δεν αποτελεί όμως λύση το να επιτρέπουμε πχ τη μετανάστευση νοσοκόμων αν έχουμε ανάγκη από νοσοκόμες. Οι άνθρωποι δεν είναι μηχανές: μπορεί για παράδειγμα να ερωτευθούν στη χώρα που θα πάνε να εργαστούν, να μείνουν εκεί και να δημιουργήσουν οικογένεια. Δεν θα πρέπει λοιπόν να εξετάσουμε τη μετανάστευση μόνο με οικονομικά και ποσοτικά κριτήρια. Η μετανάστευση θα μας βοηθήσει να ανανεωθούμε. Ας την αντιμετωπίσουμε λοιπόν με διαύγεια».

Πηγή:<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080204FCS20431+0+DOC+XML+V0//EL> (Πρόσβαση στις 27/2/2016)

μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη είναι καίριας σημασίας. Καθώς η αυξανόμενη μεταναστευτική ροή δημιουργεί νέα κοινωνικά δεδομένα και ένα “εκρηκτικό” δημογραφικό μείγμα, το ζήτημα της ένταξης των νεοφερμένων και η κατοχύρωση ενός πυρήνα δικαιωμάτων των νέων κοινοτήτων, συνιστούν τα διακυβεύματα της σύγχρονης μεταναστευτικής πολιτικής².

Οι μετακινήσεις των πληθυσμών αποτελούν ένα διαχρονικό φαινόμενο. Από την αρχαιότητα έως σήμερα οι άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο διαμονής τους για διάφορους λόγους όπως φυσικά φαινόμενα, εντάσεις και πόλεμοι μεταξύ ομάδων ή κοινωνιών, βιαιοπραγίες, αναζήτηση καλύτερου περιβάλλοντος για βιοποριστικούς λόγους και άλλους³. Ιστορικά δηλαδή, η κινητικότητα και η πολυπολιτισμική σύνθεση και ο πλουραλισμός είναι στοιχεία που συναντώνται και εμπεριέχονται στην ίδια την κοινωνία, όσο και αν προκαλεί αντιδράσεις ή συναισθήματα έκπληξης και φόβου σε μεγάλο μέρος του γηγενούς πληθυσμού όταν βιώνουν την είσοδο μεταναστευτικών ροών στη χώρα τους και συνεπώς την προσπάθεια συνύπαρξης με μια νέα, διαφορετικής κουλτούρας και πολιτισμικής αντίληψης πληθυσμιακή ομάδα.

1.2 Ορισμοί μετανάστευσης

1.2.1 Μετανάστευση

«Μετανάστευση είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου. Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μια περιοχή η μετανάστευση είναι μια από τις τρεις βασικές δημογραφικές διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική ή τεχνική ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού»(Τσαούσης, 1991: 238).

Με τον όρο μετανάστευση σηματοδοτείται η αλλαγή του τόπου διαμονής ενός ατόμου ή ενός μεγαλύτερου κοινωνικού συνόλου με προσωρινό ή μόνιμο χαρακτήρα. Διακρίνεται σε “παραδοσιακή” και “σύγχρονη” καθώς η παραδοσιακή μετανάστευση

² Παπαθεοδώρου Θ. (επιμ.), (2007) *Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 21-50.

³ Πανταζής, Β. *Μετανάστευση – Ένταξη των μεταναστών*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος
Πηγή: www.1169.syzefxis.gov.gr/syn/7/pantazis.doc (Πρόσβαση στις 20/2/2016)

αναφέρεται στην υπερπόντια μετακίνηση κατά το τέλος του 19^{ου} και την αρχή του 20^{ου} αιώνα προς την αμερικανική ήπειρο ενώ η σύγχρονη μετανάστευση αφορά τις μετακινήσεις πληθυσμών κατά κύριο λόγο προς την Ευρώπη στα πλαίσια της σύγχρονης βιομηχανικής εποχής (Μουσούρου, 1991:16).

1.2.2 Έννοια μετανάστης και αποσαφηνίσεις

Ως “μετανάστης” ορίζεται το μέλος μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί προσωρινά ή μόνιμα σε μία άλλη χώρα με στόχο την αναζήτηση εργασίας. Αντιθέτως, ο όρος “πρόσφυγας” αποδίδεται σε ένα άτομο μιας κοινωνίας που διώκεται για πολιτικούς λόγους (διαφορετικές πεποιθήσεις, καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων κλπ) , εγκαταλείπει ακούσια τη χώρα του, ζητώντας άσυλο σε μια πιο εκδημοκρατισμένη κοινωνία (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου, 2004:12). Ο «πολιτικός πρόσφυγας» χαρακτηρίζεται από ειδικό καθεστώς που καθορίζεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ο χαρακτηρισμός ενός ατόμου ως «πρόσφυγα» επισείει μία σειρά από συγκεκριμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις⁴.

Περαιτέρω διασαφηνίσεις χρειάζονται, επίσης για το πολύπλοκο ζήτημα της ιθαγένειας, ιδιαίτερα εξετάζοντας την ελληνική περίπτωση. Ένας μετανάστης μπορεί να είναι ξένης ιθαγένειας (αλλοδαπός) ή ξένης ιθαγένειας με εθνικότητα του κράτους στο οποίο εισέρχεται ή διαμένει. Μπορεί να έχουν την ιθαγένεια της χώρας υποδοχής και να επιστρέφουν σε αυτήν (παλλινοστούντες) ή να στερούνται ιθαγένειας (ανιθαγενείς). Επιπλέον, δύναται να είναι κάποιος μετανάστης αλλά όχι αλλοδαπός όπως οι παλλινοστούντες ή όσοι αποκτούν την ιθαγένεια της νέας χώρας εγκατάστασης ύστερα από ένα χρονικό διάστημα και κάποιος να είναι αλλοδαπός χωρίς να έχει μεταναστεύσει όπως τα παιδιά των μεταναστών που δεν έχουν πολιτογραφηθεί με την ιθαγένεια της χώρας που διαβιούν (Μπάγκαβος, Παπαδοπούλου, 2004:14).

Τέλος, οι χώρες αποστολής είναι οι χώρες που εξάγουν ανθρώπινο δυναμικό και ειδικότερα εργατικό δυναμικό προς άλλες χώρες οι οποίες έχουν πιο ανεπτυγμένη οικονομία κατά κύριο λόγο και τους εξυπηρετεί αυτή η εισροή ανθρώπινου

⁴ Βλ. ΟΗΕ, (1951) «Το νομικό καθεστώς των Πολιτικών Προσφύγων», Γενεύη

κεφαλαίου, δηλαδή φθηνού εργατικού δυναμικού · αυτές αποκαλούνται ως χώρες υποδοχής.

1.3 Μετανάστευση στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.

1.3.1 Το ιστορικό πλαίσιο της μετανάστευσης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Η Ελλάδα παραδοσιακά αποτελούσε χώρα αποστολής μεταναστών κυρίως τον 19^ο και έως περίπου τα μέσα του 20^{ου} αιώνα.⁵ Μετά την πάροδο των δύο παγκοσμίων πολέμων συνεχίστηκε η μεταναστευτική φυγή προς το εξωτερικό. Σύμφωνα με την Βεντούρα ⁶ πάνω από το 60% των μεταπολεμικών μεταναστών μετακινήθηκε προς τις χώρες της Βορειοδυτικής Ευρώπης και κυρίως προς τη Δυτική Γερμανία όπως και 160.000 περίπου εγκαταστάθηκαν στην Αυστραλία, 135.000 στις ΗΠΑ, 100.000 στον Καναδά και οι υπόλοιποι μετανάστευσαν σε άλλες υπερπόντιες χώρες. Υπολογίζεται ότι ένα ποσοστό Ελλήνων μεταναστών του 20^{ου} αιώνα της τάξεως του 40%, επέστρεψε στην Ελλάδα. Σύμφωνα επίσης με τον Zimmermann, αυτή η περίοδος οριοθετείται μεταξύ του 1950 και τα μέσα της δεκαετίας του 1970, όπου η μετανάστευση προς το εξωτερικό ήταν το κύριο χαρακτηριστικό της εποχής.

Τα νέα κοινωνικά, οικονομικά, και πολιτικά δεδομένα μετέτρεψαν την Ελλάδα από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η σταδιακή επιστροφή των παλιννοστούντων όπως και η πρώτη εισροή μεταναστών τρίτων χωρών από την δεκαετία του 1980 θέτει τις βάσεις της αλλαγής που αναφέρθηκε ώστε τη δεκαετία του 1990 να παρατηρηθεί η ραγδαία αύξηση εισόδου μεταναστών κυρίως από χώρες των Βαλκανίων (π.χ Αλβανία) και χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης λόγω της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων μετατρέποντας την Ελλάδα σε πολυπολιτισμική χώρα περιλαμβάνοντας στους κόλπους της περισσότερες από μία πολιτισμικές κοινότητες, που θέλουν να επιβιώσουν (Taylor, 1993:56).

⁵ Όπως αναφέρει ο Θ. Φούσκας, «...ένα μεγάλο μέρος των πρόσφατων εκροών εμφανίστηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και υποκινήθηκε τόσο από τις οικονομικές περιστάσεις όσο και από πολιτικούς λόγους. Οι κύριες χώρες προορισμού εκείνη την περίοδο ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η βιομηχανοποιημένες χώρες της βόρειας και δυτικής Ευρώπης. Στην περίοδο 1955-1973, η Γερμανία δέχθηκε περίπου 600.000 Έλληνες μετανάστες, η Αυστραλία 170.000, οι Ηνωμένες Πολιτείες 124.000 και ο Καναδάς 80.000 χιλιάδες».

⁶ Βεντούρα, Α. *Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων, 19/12/1999*
<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=117495> (Πρόσβαση στις 19/6/2016)

Δημιουργήθηκε μέσα σε ένα σύντομο χρονικά διάστημα, μια μεγάλη μεταναστευτική κοινότητα με σύνθετα χαρακτηριστικά (το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής να αποτελείται από Αλβανούς μετανάστες). Υπολογίζεται ότι οι μετανάστες αντιπροσωπεύουν το 10% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Αυτή η βίαιη μεταβολή, δημιούργησε νέα κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα στο ελληνικό τοπίο. Οι νέες πληθυσμιακές ομάδες, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, άρχισαν να αναζητούν τις δυνατότητες που θα τους δίνονταν για μια ομαλή διαβίωση στην νέα τους χώρα, τη χώρα υποδοχής. Η πλειοψηφία αυτών των μεταναστών έρχεται στην Ελλάδα για εργασία και απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών (χειρωνακτικές εργασίες, καλλιέργειες, κατασκευές, βιοτεχνίες, οικιακή εργασία, καθαρισμός, φροντίδα, πλανόδιο εμπόριο, “βιομηχανία του σεξ” κ.ά.) [Φούσκας, 2011:15].

Σύμφωνα με τον Πανταζή⁷ «σήμερα στην Ελλάδα συναντούμε ένα “μωσαϊκό μεταναστών” που προέρχονται από χώρες διαφορετικού πολιτισμικού, ιστορικού, πολιτικού και κοινωνικού επιπέδου. Η ιδιαιτερότητα αυτή δημιουργεί προβλήματα συνύπαρξης με τους ντόπιους, προβλήματα που έχουν ως αφετηρία τη διαφορετικότητά τους σε πολλούς τομείς, όπως είναι η θέση τους στην ελληνική αγορά εργασίας και οικονομία και η περιορισμένη κοινωνική τους παρουσία στην τοπική κοινωνία». Η τριβή μεταξύ γηγενών και αλλοδαπών στη καθημερινότητα επιφέρει αρνητικά συναισθήματα κυρίως εκ μέρους των ντόπιων και όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Β. Καρύδης «διαπιστώνουμε μία αλματώδη αύξηση στα ποσοστά της αρνητικής για την παρουσία των μεταναστών αντίληψης, η οποία δεν οφείλεται σε αύξηση του μεταναστευτικού πληθυσμού ούτε σε κάποια μεταβολή στην εθνική σύνθεση ή την κοινωνική συμπεριφορά των μεταναστών αλλά προφανώς στην αρνητική πρόσληψη της εικόνας του «ξένου» και την αντίστοιχη κοινωνική του (ανα)παράσταση» (Καρύδης, 1996:122). Αλλάζοντας λοιπόν, το ισοζύγιο μεταξύ μεταναστών - γηγενών και του κοινωνικού status quo σε σύντομο χρονικό διάστημα, αλλάζουν και οι αρμοδιότητες που επωμίζονται οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, ειδικά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

⁷ Πανταζής, Β. Μετανάστευση – Ένταξη των μεταναστών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος Πηγή: www.1169.syzefxis.gov.gr/syn/7/pantazis.doc (Πρόσβαση στις 12/3/2016)

1.3.2 Κράτος, μεταναστευτική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση

Το ελληνικό κράτος επωμίστηκε το βάρος για την άσκηση ουσιαστικά μιας μεταναστευτικής πολιτικής που δεν υφίστατο. Σε αυτή την περίπτωση, η εφαρμογή ενός οργανωμένου σχεδίου για την αντιμετώπιση της μετανάστευσης αποδεικνύεται ανεπαρκής, γιατί δεν υπήρχε κάποιος ρεαλιστικός σχεδιασμός ούτε σε υπερεθνικό επίπεδο (βλέπε. Ε.Ε) ούτε σε εθνικό επίπεδο. Δεδομένου ότι η συσσώρευση μεταναστευτικού πληθυσμού εντός των συνόρων πραγματοποιήθηκε σε μικρό χρονικό διάστημα και επέφερε ριζικές αλλαγές και διαφοροποιήσεις στον κοινωνικό ιστό, αυτό το καθιστά από μόνο του αδιαμφισβήτητο, ένα γεγονός με βαρύνουσα σημασία για τους πολιτικούς θεσμούς και φορείς σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η ισχνή μεταναστευτική πολιτική, δυσχεραίνει και το έργο των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης όσον αφορά το πεδίο της μετανάστευσης, είναι η παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους, ενδυναμώνοντας τον κοινωνικό ιστό και υποστηρίζοντας την κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων μέσω των δράσεων στήριξης των μεταναστών. Καθώς η διαδικασία ένταξης αποτελεί μια αμφίδρομη διαδικασία μεταξύ τοπικής κοινωνίας και μεταναστών, αυτό συνεπάγεται ότι και τα οφέλη από την ομαλή και επιτυχημένη ένταξη αποδίδονται και στα δύο μέρη. Η κοινωνία υποδοχής δέχεται νέα πολιτισμικά ερεθίσματα, εμπλουτίζεται με νέα ήθη και έθιμα και είτε αποδέχεται είτε απορρίπτει σημεία της νέας κουλτούρας. Είναι λοιπόν κατανοητό, ότι η επιτυχημένη έκβαση στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών είναι αναγκαία όχι μόνο για οικονομικούς λόγους (π.χ. νέο εργατικό δυναμικό, ενίσχυση της τοπικής οικονομίας κλπ) αλλά και για την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού, της περιθωριοποίησης, της αποφυγής παραβατικών συμπεριφορών και αξιόποινων πράξεων όπως και την εν γένει κοινωνικοποίησή τους με τα αντίστοιχα θετικά αποτελέσματα στην τοπική κοινωνία.

1.4. Ερευνητικό ζήτημα και στόχοι

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται ζητήματα που αφορούν το πεδίο της μετανάστευσης όπως η ένταξη, η ενσωμάτωση, η τοπική αυτοδιοίκηση, η κοινωνία των πολιτών και γενικότερα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής. Εξετάζεται κατά μία έννοια η λειτουργία των αρχών και των αξιών της κοινωνικής πολιτικής και κατά

πόσο αυτές είναι ο άξονας για την πραγματική εφαρμογή στα πλαίσια των πολιτικών που ακολουθούνται. Η ενδελεχής βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι απαραίτητη για την ανάλυση σε βάθος του ερευνητικού ζητήματος, με την πλήρη αποσαφήνιση των όρων που άπτονται της προβληματικής της μετανάστευσης. Θεμελιώνονται κατ' αυτό τον τρόπο, οι βάσεις για την συνέχιση της έρευνας με συγκεκριμένες συνισταμένες.

Η αναζήτηση των δράσεων εκ μέρους της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, είναι η βασική πηγή πληροφόρησης της εργασίας. Η διερεύνηση λοιπόν του ρόλου της κοινωνικής συμμετοχής των μεταναστών μέσα από τον λόγο πρώτον, της τοπικής αυτοδιοίκησης και δεύτερον, της τοπικής κοινωνίας των πολιτών σε σχέση με την ένταξή τους αποτελεί και το βασικό ερευνητικό ζήτημα.

Αναλύονται οι πολιτικές και οι πρακτικές που ακολουθούνται στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στους δήμους Κορινθίων και Πατρέων για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών όπως επίσης οι δομές και οι δράσεις όχι μόνο των επίσημων φορέων αλλά και της τοπικής κοινωνίας. Αναζητούνται οι σύλλογοι, ΜΚΟ, φορείς κλπ. που έχουν άμεση εμπλοκή με τα μεταναστευτικά ζητήματα στους παραπάνω δήμους. Συνοψίζοντας, εξετάζεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών όπως και το κατά πόσο συμβάλλει ουσιαστικά στο στάδιο του σχεδιασμού και της εφαρμογής των πολιτικών ένταξης (σε τομείς όπως η απασχόληση, η υγεία, η εκπαίδευση, η δικαιοσύνη, τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα κλπ).

1.5. Παρουσίαση της εργασίας

Το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τους ορισμούς της μετανάστευσης, τις αποσαφηνίσεις της λέξης μετανάστης, τις επιμέρους μεταναστευτικές πολιτικές της Ευρώπης αλλά και της Ελλάδας. Στο δεύτερο κεφάλαιο ορίζεται η έννοια της μεταναστευτικής πολιτικής. Συγκεκριμένα παρατίθεται η μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας από την εποχή που κατέστη χώρα υποδοχής μεταναστών. Βασικός πυλώνας του δευτέρου κεφαλαίου αποτελεί η ενδελεχής ανάλυση των νόμων, που θεσπίστηκαν από την πλευρά του ελληνικού κοινοβουλίου, για την υποδοχή και την ένταξη των μεταναστών. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι τρόποι επίτευξης της κοινωνικής ενσωμάτωσης και οριοθετούνται οι σημασίες της ένταξης και της

ενσωμάτωση. Υπό αυτό το πρίσμα εξετάζεται η διαδικασία της κοινωνικοποίησης και της αποκοινωνικοποίησης. Στη συνέχεια του τρίτου κεφαλαίου γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο ρόλο της εκπαίδευσης στη διαδικασία της ενσωμάτωσης. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο ρόλο της εκμάθησης της γλώσσας της χώρας υποδοχής, ως μέσο ένταξης των νεοφερμένων στη χώρα εγκατάστασης. Στο τέταρτο κεφάλαιο αποσαφηνίζονται οι έννοιες και οι δράσεις των καλών πρακτικών από μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνδυασμό με τις πολιτικές ένταξης. Έπειτα γίνεται ανάλυση της θέσπισης και της συγκρότησης των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) και οι δράσεις τους. Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών με τις παρεμβάσεις προκαλώντας νέα κοινωνικά δεδομένα.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας εμβαθύνει σε ζητήματα μεθοδολογίας της έρευνας. Παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας, ο οποίος είναι να εξετάσει το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών στους δήμους Πατρέων και Κορινθίων μέσα τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών. Η ερευνητική μέθοδος είναι η ποιοτική μέθοδος, η έρευνα πεδίου, που αναδεικνύει εις βάθος ζητήματα, ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα. Εξηγούνται οι λόγοι επιλογής της ημιδομημένης συνέντευξης ως ερευνητικό εργαλείο και παρατίθεται ο οδηγός συνέντευξης μαζί με τους άξονες, πάνω στους οποίους δημιουργήθηκε. Ακολουθούν οι συνεντεύξεις, ξεχωριστά για κάθε πόλη (Κόρινθο και Πάτρα) χωρισμένες σε επιμέρους ενότητες με συγκεκριμένους τίτλους, ώστε να γίνεται διαφοροποίηση και η αξιολόγηση των συμπερασμάτων. Ακολουθούν τα γενικά συμπεράσματα της μελέτης και τέλος η βιβλιογραφία της μεταπτυχιακής εργασίας.

2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

2.1 Ορισμός μεταναστευτικής πολιτικής

Η μετανάστευση, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της σύγχρονης κοινωνίας και κατά συνέπεια της κοινωνικής της συνοχής, της οικονομικής ανάπτυξης καθώς και της γενικότερης εξελικτικής προόδου μιας

κοινωνίας. Ο πληθυσμιακός πλουραλισμός και η πολιτιστική ποικιλομορφία που επιφέρουν οι μεταναστευτικές εισροές, γεννούν την ανάγκη για ένα ρεαλιστικό σχεδιασμό πολιτικών ρύθμισης του μεταναστευτικού ζητήματος ειδικά σε υπερεθνικό επίπεδο, γεγονός που δεν συμβαίνει όπως και σε ζητήματα οικονομικού ύφους εκ μέρους της Ε.Ε.

Ιστορικά οι εθνικές μεταναστευτικές πολιτικές είναι αυτές που ρυθμίζουν το πλαίσιο των μεταναστευτικών δεδομένων σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια. Ο ρόλος των ευρωπαϊκών θεσμών και φορέων ήταν και παραμένει επικουρικός χωρίς να συγκεντρώνει και να υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν συγκεκριμένες πολιτικές. Βεβαίως, έως ένα βαθμό έχουν γίνει προσπάθειες για να πλαισιωθούν οι εθνικές μεταναστευτικές πολιτικές με τον ευρωπαϊκό μανδύα όπου αυτό είναι εφικτό. Σε πολλές των περιπτώσεων όμως, οι νομοθεσίες που διέπουν τα κράτη είναι είτε αρτηριοσκληρωτικές είτε απλά προσαρμοσμένες στα τοπικά και εθνικά δεδομένα παλαιότερων ετών και δεν δύναται να εφαρμοστούν οι οδηγίες που δίνονται από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Διαβάζοντας το θεματικό δελτίο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁸ «...μια μακρόπνοη και ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, που βασίζεται στην αλληλεγγύη, αποτελεί βασικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η μεταναστευτική πολιτική έχει ως στόχο να καθιερώσει μια ισορροπημένη προσέγγιση έναντι της νόμιμης και της παράνομης μετανάστευσης». Η πρόθεση είναι λοιπόν να υπάρξει μελλοντικά μια κοινή συνισταμένη στη βάση της οποίας τα κράτη-μέλη θα δύναται να επιδιώξουν αποδοτικότερες λύσεις στο εσωτερικό τους σε σχέση με τους μετανάστες, στη βάση μιας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής.

Σύμφωνα με τους Μπάγκαβο – Παπαδοπούλου⁹, ως μεταναστευτική πολιτική ορίζεται το σύνολο των μέτρων και των υιοθετημένων κοινωνικών πρακτικών – σύμφωνα με δύο αναγκαίους και συμπληρωματικούς άξονες οι οποίοι:

- Ρυθμίζουν και ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απασχόληση των μη πολιτών μιας συγκεκριμένης κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων

⁸ Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2016, Μεταναστευτική Πολιτική
Πηγή : http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_5.12.3.pdf (Πρόσβαση στις 19/3/2016)

⁹ Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου Δ. (2004) *Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, Μελέτη 15, Αθήνα: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ

για ενθάρρυνση για επιστροφή ή προσωρινή διαμονή και για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης (Schnapper, 1992:29).

- Αντιμετωπίζουν τους ήδη εγκατεστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς σε εθνικό έδαφος. Με άλλα λόγια, ο δεύτερος άξονας αποτελεί τον άξονα της καθαρής κοινωνικής πολιτικής που διακρίνεται στις επιμέρους εθνικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών, είτε αυτές αφορούν την εκπαιδευτική πολιτική, είτε τη στεγαστική πολιτική, είτε τις πολιτικές απασχόλησης που εφαρμόζονται στους νόμιμους πληθυσμούς οι οποίοι δεν διαθέτουν την εθνικότητα της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένοι (Schnapper, 1992:29-30).

Στην παρούσα έρευνα κυρίως σε εμπειρικό επίπεδο, μελετώνται θέματα που άπτονται στο δεύτερο άξονα, όπου σχετίζεται με τις πολιτικές ένταξης των μεταναστών και πιο συγκεκριμένα τις πρακτικές που ακολουθούνται στο τοπικό επίπεδο αυτοδιοίκησης των δήμων Πατρών και Κορινθίων. Ο πρώτος άξονας ουσιαστικά αναφέρεται στα κατασταλτικά μέτρα και τα μέτρα αστυνόμευσης ενός κράτους για την ρύθμιση της μεταναστευτικής εισροής εντός των συνόρων σε πρώτο επίπεδο.

2.2. Η ελληνική περίπτωση

Η Ελλάδα αποτελεί μια ιδιάζουσα περίπτωση λόγω του σύντομου χρονικά και ποσοτικά διαστήματος μετατροπής της, από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Κατ' αρχήν με την παλιννόστηση των Ελλήνων ομογενών και τους Πολωνούς μετανάστες¹⁰, και ύστερα με την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης, δημιουργήθηκε ένα κύμα μετανάστευσης κυρίως παράνομης που αύξησε με ραγδαίους ρυθμούς τον μεταναστευτικό πληθυσμό, μέσα

¹⁰ Σύμφωνα με το Κείμενο Πολιτικής του ΕΛΙΑΜΕΠ «Η Πολωνική κοινότητα είναι μία από τις παλιότερες και σύμφωνα με πολλούς μία από τις πιο καλά οργανωμένες κοινότητες της χώρας. Μάλιστα, οι Πολωνοί αποτελούν τη μοναδική μεταναστευτική ομάδα προερχόμενη από πρώην κομμουνιστική χώρα, με παρουσία στην Ελλάδα πριν το 1989 παρά τη γεωγραφική απόσταση μεταξύ Πολωνίας και Ελλάδας αλλά και την έλλειψη προηγούμενων ιστορικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών και οικονομικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών».

Πηγή: http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2009/06/research-brief_poles_gr1.pdf
(Πρόσβαση στις 2/4/2016)

σε μια δεκαετία. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ¹¹, «...το σύνολο των αλλοδαπών που διέμεναν μόνιμα στην Ελλάδα κατά την απογραφή όπως και των ατόμων χωρίς ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα ανήλθε σε 912.000 άτομα. Το μεγαλύτερο ποσοστό 52,7% των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα έχουν Αλβανική υπηκοότητα, το 8,3% Βουλγαρική, το 5,1% Ρουμάνικη και ακολουθεί με 3,7% η Πακιστανική και 3,0% η Γεωργιανή».

Στην πορεία και με την Ελλάδα ενταγμένη στην οικονομική ζώνη του Ευρώ, τους οικονομικούς δείκτες σε υψηλό επίπεδο να παρουσιάζουν ένα βελτιωμένο και αξιόλογο βιοτικό επίπεδο ζωής, συνεχίστηκαν οι ροές μεταναστών προς την χώρα, πλαισιωμένοι πια με άτομα που προέρχονταν από χώρες με νέα δυσμενή κοινωνικοπολιτικά δεδομένα από Αφρική και Ασία (Αφγανοί, Κούρδοι, Ιρακινοί κλπ).

2.3 Νομοθετικές ρυθμίσεις για την μετανάστευση στην Ελλάδα

Από την πλευρά του, το ελληνικό κράτος έδειξε σχετικά αργά αντανακλαστικά στις περισσότερες περιπτώσεις και εμφάνισε ένα αρτηριοσκληρωτικό πρόσωπο σε νομοθετικό επίπεδο. Δημιουργήθηκε ανά περιόδους ύστερα από την πρώτη μεγάλη εισροή μεταναστών στις αρχές του 1990, ένα θεσμικό πλαίσιο που προσπαθούσε αναλόγως να καλύψει τις ανάγκες που θεωρούσε ότι υπήρχαν.

2.3.1. Νόμος 1975/1991

Αρχικά με τον Ν.1975/1991 με τίτλο *Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων και άλλες διατάξεις* επιχειρήθηκε για πρώτη φορά, μετά τη δεκαετία του 1920 και τον Ν.4310/1929 που εξέταζε ζητήματα των προσφύγων της Μ. Ασίας, να ρυθμιστούν οι προϋποθέσεις εισόδου και παραμονής των μεταναστών στη χώρα όπως και οι όροι προσωρινής διαμονής, άδειας εργασίας, απελάσεων κλπ. Λόγω της αθρόας λαθρομετανάστευσης εκείνη την περίοδο, προβλεπόταν και ποινή φυλάκισης έως πέντε ετών για παράνομη είσοδο στη χώρα. Ακολούθησαν τα προεδρικά διατάγματα 358/1997 και 359/1997 όπου έγινε η

¹¹ ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή πληθυσμού-κατοικιών 2011, Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του Μόνιμου Πληθυσμού της Χώρας σύμφωνα με την αναθεώρηση των αποτελεσμάτων της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 στις 20/3/2014.

προσπάθεια για νομιμοποίηση των παράνομων μεταναστών την άνοιξη του 1998 με την κατάθεση αιτήσεων εκ μέρους των μεταναστών για παραχώρηση της «λευκής κάρτας» η οποία ήταν κάρτα διαμονής περιορισμένης διάρκειας με στόχο την δεύτερη φάση και την δυνατότητα αίτησης για την «πράσινη κάρτα» που συνεπαγόταν προσωρινή παραμονή από ένα έως πέντε έτη¹². Το πρώτο αυτό ολοκληρωμένο εθνικό πρόγραμμα ρύθμισης του μεταναστευτικού ζητήματος, παρουσίασε αρκετές αδυναμίες σε πολλά επίπεδα και δεν είχε την ανάλογη αποτελεσματικότητα, ωστόσο συντόνισε ως ένα βαθμό τις προσπάθειες για περιορισμό της ανεξέλεγκτης και άναρχης εισροής αλλοδαπών στην Ελλάδα.

2.3.2 Νόμος 2910/2001

Το 2001, παρουσιάστηκε ένας νέος νόμος, ο Ν.2910/2001 με τίτλο *Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις* ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης που συνέχισε να υφίσταται παρά τον αυστηρό χαρακτήρα του Ν.1975/1991. Δημιουργήθηκε η ανάγκη λοιπόν, εκτός από την θέσπιση όρων για την είσοδο, προσωρινή διαμονή και απέλαση των μεταναστών, για περαιτέρω δράσεις εκ μέρους της πολιτείας όσον αφορά την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία. Περίπου 370.000 άτομα αιτήθηκαν για την νομιμοποίησή τους μέσω των νέων διατάξεων του νόμου, όμως οι ελλείψεις που παρατηρήθηκαν στις υποδομές, στην οργάνωση και τους υπαλλήλους σε σχέση με τον όγκο των αιτήσεων και της δουλειάς που απαιτούνταν για την ορθή εφαρμογή του νέου νόμου. Δεδομένου ότι η διάρκεια άδειας διαμονής και εργασίας παραχωρούνταν για ένα έτος, οι μετανάστες αναγκάζονταν λίγο μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας να υποβάλλουν εκ νέου τα χαρτιά τους στις αρμόδιες υπηρεσίες το 2004 με το νόμο 3202 δόθηκε αύξηση στο όριο άδειας παραμονής και εργασίας για ένα έτος επιπλέον ώστε να διευκολυνθούν οι μετανάστες αλλά και οι εργαζόμενοι της δημόσιας διοίκησης (Τριανταφυλλίδου , 2005).

¹² Τριανταφυλλίδου, Α. (2005) Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική *Προβλήματα και Κατευθύνσεις*, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ), Αθήνα.

Ο κύριος στόχος αυτού του νόμου, ήταν η παραμονή των μεταναστών προκειμένου είτε να σπουδάσουν είτε να εργαστούν στη χώρα μας. Μέσω του Ο.Α.Ε.Δ, αναζητούνταν οι ανάγκες της αγοράς εργασίας όπου στέλνονταν οι λίστες στις προξενικές αρχές. Έπειτα, οι ενδιαφερόμενοι αλλοδαποί, αιτούνταν για τις θέσεις εργασίας που υπήρχαν σε λίστες στις προξενικές αρχές. Οι εργοδότες με την σειρά τους επέλεγαν ποιον θα προσλάβουν ύστερα από εκδήλωση ενδιαφέροντος στις αντίστοιχες νομαρχίες. Το γεγονός αυτό, έδινε στις νομαρχίες το δικαίωμα να εκδώσουν όπου ήταν εφικτό κάρτες εισόδου (visa) και όταν αυτοί κατέφθαναν στη χώρα θα μπορούσαν να αιτηθούν για την άδεια παραμονής τους. Ομοίως, για την άδεια παραμονής με στόχο τις σπουδές, οι αλλοδαποί αιτούνταν για τις θέσεις που όριζε η πολιτεία για κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα και με την είσοδο τους στην Ελλάδα, προχωρούσαν στην διαδικασία αίτησης για άδεια παραμονής (Τριανταφυλλίδου, Α. 2005).

Τα αποτελέσματα κατά την εφαρμογή του Ν.2910/2001 δεν κρίθηκαν ικανοποιητικά καθώς, εκτός του ότι απαιτείτο πλήθος συντονισμένων προσπαθειών εκ μέρους των κρατικών υπηρεσιών, ήταν ιδιαιτέρως δαπανηρή η διαδικασία και για το ελληνικό κράτος και για τους αλλοδαπούς πολίτες όπως και αρκετά χρονοβόρα για την έκδοση των απαραίτητων πιστοποιητικών και αδειών παραμονής. Δεν παύει όμως να είναι το πρώτο πρόγραμμα συστηματικής και ολοκληρωμένης ρύθμισης αυτή τη φορά όχι μόνο εισόδου των μεταναστών αλλά και παραμονής τους όπως και κάποιας μορφής ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία. Στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΔΕν)¹³ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών

¹³ Ως η πιο αρμόζουσα μέθοδος στο πεδίο της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού επιλέχθηκε η "Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού", μια νέα μορφή πολιτικής συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία στηρίχθηκε στην εμπειρία που είχε ήδη αποκτηθεί στο πεδίο της Απασχόλησης. Τα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΔΕν) αποτελούν ένα από τα βασικά συστατικά αυτής της διαδικασίας. Εντάσσουν σε ενιαία στρατηγική όλες τις δράσεις που έχουν στόχο τον περιορισμό του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Περιλαμβάνουν και συστηματοποιούν δράσεις σε τομείς όπως απασχόληση, πρόνοια, παιδεία, υγεία, δημόσια διοίκηση, στο πλαίσιο μιας πολυδιάστατης αντιμετώπισης ιδιαίτερα σύνθετων κοινωνικών προβλημάτων. Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει αναλάβει τον συντονισμό για την εκπόνηση και παρουσίαση των ΕΣΔΕν. Τα πρώτα κείμενα κατατέθηκαν από τα Κράτη Μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιούνιο του 2001. Συντάχθηκαν με βάση τους κοινούς γενικούς στόχους που συμφωνήθηκαν τον Δεκέμβριο του 2000 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας:

1. Πρόσβαση στην απασχόληση και πρόσβαση σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες

Ασφαλίσεων τότε, στόχος ήταν η περαιτέρω ενίσχυση της προσπάθειας ένταξης των μεταναστών και η καλύτερη κοινωνική συνοχή.

2.3.3 Νόμος 3386/2005

Το 2005 εκδίδεται ο Ν.3386/2005 με τον τίτλο *Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια* ο οποίος και θεωρείται ένας από τους βασικούς πυλώνες ως προς την ένταξη των μεταναστών προσπαθώντας να καθιερώσει σε βάθος χρόνου μια κοινωνικώς δίκαιη μεταναστευτική πολιτική. Απλουστεύει τις γραφειοκρατικές διαδικασίες απόκτησης ιθαγένειας και ανανέωσης της άδειας παραμονής και παραθέτει αρκετά μέτρα ένταξης των μεταναστών. Δημιουργεί τις βάσεις και βελτιώνει τις ήδη υπάρχουσες διοικητικές δομές για την καλύτερη εφαρμογή των διαδικασιών που απαιτούνται να ακολουθηθούν από τους φορείς και τους μετανάστες σύμφωνα με το νέο νόμο. Επιδιώκει την κάλυψη των όποιων κενών παρατηρήθηκαν κατά την εφαρμογή του Ν.2910/2001 στο συντονισμό, το σχεδιασμό, την οργάνωση και τη στελέχωση των τμημάτων, την ενημέρωση και την οικονομική επιβάρυνση των μεταναστών.

Όπως αναφέρεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη το 2005¹⁴ «...Η κοινωνική προστασία και η κοινωνική ένταξη αποτελούν τόσο συνέπειες όσο και προϋποθέσεις για την επιτυχία των στόχων της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής δικαιοσύνης». Στα πλαίσια μιας κοινωνικής πολιτικής που παρέχει σε όλους ίσες ευκαιρίες για κοινωνική συμμετοχή και ένα

-
2. Πρόληψη του κινδύνου αποκλεισμού
 3. Δράσεις για τις πλέον ευάλωτες ομάδες
 4. Κινητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων.

Το παραπάνω περίγραμμα αναθεωρήθηκε από το Συμβούλιο Κοινωνικών Υποθέσεων το Δεκέμβριο 2002, εν όψει της εκπόνησης των ΕΣΔΕν για την περίοδο 2003-2005. Οι γενικοί στόχοι παραμένουν οι ίδιοι. Επιπλέον, τα Κ-Μ προτρέπονται να εστιάσουν την προσοχή τους στα εξής:

1. Στην ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε όλες τις πολιτικές και τα μέτρα που υιοθετεί κάθε Κ-Μ για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (gender mainstreaming)
2. Στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών
3. Στον ορισμό εθνικών ποσοτικών στόχων που θα αποσκοπούν στη μείωση του αριθμού των ανθρώπων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό μέχρι το 2010

¹⁴ Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη 2005

Πηγή: <http://www.ypakp.gr/uploads/docs/1292.pdf> (Πρόσβαση στις 11/5/2016)

ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ορίζονται τέσσερις προτεραιότητες. Η τέταρτη προτεραιότητα είναι αυτή που εμπεριέχει και ζητήματα μετανάστευσης καθώς αφορά “την Στήριξη των Ατόμων που Στερούνται της Οικογενειακής Δομής και άλλων ευάλωτων ομάδων”. Η ευελιξία των διαδικασιών για την προσέλκυση επενδυτών, υπηκόων τρίτων χωρών όπως και η απλούστευση των διαδικασιών για την εισροή μεταναστών (με εγγυήσεις για περιορισμό της παράνομης εισόδου) και για την ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι, είναι χαρακτηριστικά του νέου νομοθετήματος. Επιπλέον, προτάθηκε η βελτίωση και η ενίσχυση εγκαταστάσεων που εξυπηρετούσαν πρόσφυγες όπως στο Κέντρο Προσφύγων στο Λαύριο και το Κέντρο Ασυνόδευτων Ανηλίκων – Αιτούντων Άσυλο στα Ανώγεια της Κρήτης.

Διευκολύνθηκε η οικογενειακή επανένωση μέσω της κοινοτικής οδηγίας 2003/86 και προωθήθηκε η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού για την καλύτερη ενσωμάτωση του μεταναστευτικού πληθυσμού για τους μακροχρόνια παραμένοντες.

Εν κατακλείδι, Ν.3386/2005 προσπάθησε να εναρμονιστεί και να συγκλίνει με τις ευρωπαϊκές τάσεις και το ισχύον ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για τα θέματα μεταναστευτικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα εφαρμογής των διαδικασιών που απαιτούνται.

2.3.4 Νόμος 3536/2007

Με το νόμο 3536/2007 με τίτλο *Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης* ουσιαστικά πραγματοποιείται μια αναθεώρηση στο προηγούμενο Ν.3386/2005. Εξομαλύνει περαιτέρω τη γραφειοκρατική διαδικασία για την νομιμοποίηση και ένταξη των μεταναστών στοχεύοντας στην ελαχιστοποίηση των τριβών μεταξύ υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης και υπηκόων τρίτων χωρών. Μέσω της προσπάθειας συντονισμού των κρατικών φορέων που εμπλέκονται στα μεταναστευτικά ζητήματα και την διευκόλυνση των διαδικασιών απόκτησης των απαραίτητων εγγράφων επιχειρείται ακόμα περισσότερο η ομαλότερη ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Ρυθμίζονται εκ νέου, πάνω στη βάση του Ν.3386/2005, τα θέματα που αφορούν τους μετανάστες όπως η άδεια παραμονής, η οικογενειακή επανένωση και άλλες υποχρεώσεις των αλλοδαπών.

2.3.5. Νόμος 3838/2010

Το 2010 εισάγεται ένας νέος νόμος που ρύθμιζε κυρίως τις προϋποθέσεις απόκτησης ελληνικής ιθαγένειας. Ο Ν.3838/2010 με τίτλο *Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις* με κύριο κεφάλαιο το *Τροποποιήσεις του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας*. Εισάγει μια νέα, ριζοσπαστική πρόταση αναφορικά με τις προϋποθέσεις που απαιτούνταν για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας από τους μετανάστες και τα τέκνα τους. Έλληνες πολίτες θεωρούνταν αυτομάτως με τη γέννησή τους σε ελληνικό έδαφος, εφόσον και οι δύο γονείς διέμεναν νόμιμα και μόνιμα στην χώρα τουλάχιστον πέντε έτη. Επίσης, δίνεται το δικαίωμα στα τέκνα των μεταναστών απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας που διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στη χώρα, ύστερα από τουλάχιστον εξαετή φοίτηση σε ελληνικό σχολείο. Χρειαζόταν μόνο μία κοινή αίτηση εγγραφής στο δημοτολόγιο του δήμου που διαμένουν, εντός τριών ετών από την συμπλήρωση της εξαετούς υποχρεωτικής φοίτησης.

Ακόμα, οι αλλοδαποί που επιθυμούσαν να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια, έπρεπε να μένουν στην Ελλάδα τουλάχιστον επτά συναπτά έτη, να μην έχουν καταδικαστεί τα τελευταία δέκα χρόνια διατηρώντας λευκό το ποινικό του μητρώο, να έχουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας ώστε να ανταπεξέρχονται των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, να έχουν ενταχθεί με ομαλό τρόπο στην κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου όπως και να έχουν ενεργό συμμετοχή στη πολιτική ζωή της χώρας σεβόμενοι τους θεσμούς και έχοντας μία ελάχιστη εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος.

Με την απόφαση 60/2013 του Συμβουλίου της Επικρατείας,¹⁵ κρίθηκαν αντισυνταγματικά ορισμένα άρθρα του νόμου 3838/2010 σε σχέση με τρία βασικά ζητήματα¹⁶. Πρώτον, με την δυνατότητα που δινόταν να θεμελιώνει δικαίωμα ιθαγένειας κάθε τέκνο με την γέννησή του σε ελληνικό έδαφος. Το δικαίο του εδάφους, έχει πολλές κοινωνικοπολιτικές και ηθικές διαστάσεις αναφορικά με το αν

¹⁵ Το πλήρες κείμενο της 60/2013 απόφασης του ΣτΕ, 10/2/2013

Πηγή : <http://www.aftodioikisi.gr/ipourgeia/ste-olokliri-i-apofasi-gia-tin-antisintagmatikotita-nomou-ragkousi/> (Πρόσβαση στις 14/5/2016)

¹⁶ Η αντισυνταγματικότητα του Ν. 3838/2010 για την ιθαγένεια και το νέο πλαίσιο, Κωτούλας Ι., 18/02/2013 Πηγή : <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=498925> (Πρόσβαση στις 23/5/2016)

θα έπρεπε αυτομάτως ένα παιδί να λαμβάνει την ελληνική ιθαγένεια. Δίχως να έχει ενσωματωθεί στην τοπική κοινωνία, δίχως να έχει λάβει ψήγματα ελληνικής παιδείας η θεμελίωση δικαιώματος απόκτησης ιθαγένειας εμπεριέχει κινδύνους για την κοινωνική συνοχή και την κρατική κυριαρχία (Κωτούλας, Ι. 2013). Επιπροσθέτως, η εξαετής φοίτηση που αναφέρεται ως προϋπόθεση έρχεται σε αντίθεση με την συνταγματικά κατοχυρωμένη εννεαετή υποχρεωτική φοίτηση για τους Έλληνες πολίτες. Δημιουργούνται εύλογα ερωτήματα λοιπόν τόσο για την επάρκεια του επιπέδου εκπαίδευσης που παρέχεται στα τέκνα των αλλοδαπών όσο για το σκεπτικό αυτού του αμφιλεγόμενου νομοθετήματος. Το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι που δινόταν σε αλλοδαπούς υπηκόους τρίτων χωρών ενώ από το νόμο προβλέπεται ότι μόνο Έλληνες πολίτες δύνανται να αναμειχθούν στα κοινά μέσω ίδρυσης κόμματος κλπ.

Ο Ν.3838/2010, επομένως, υπήρξε μια πρόχειρη και εμφανώς αντισυνταγματική απόπειρα εισαγωγής ορισμένων εννοιών, όπως το δίκαιο του εδάφους, και καθιέρωσης διαδικασιών, όπως η εκχώρηση ψήφου σε μη κοινοτικούς υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίες έχουν απορριφθεί ως προβληματικές, αλλά και αντισυνταγματικές σε χώρες-οδηγούς της διαχείρισης του μεταναστευτικού, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Αυστρία (Κωτούλας 2013).¹⁷

2.3.6. Νόμος 4251/2014

Ο Ν.4251/2014 περί *Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις* εισάγει για πρώτη φορά το όρο «κώδικας» και πλαισιώνει την υπάρχουσα νομοθεσία με νέες παρεμβάσεις όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και αναγκαίο. Με βάση τις συνεχείς αλλαγές των κοινωνικών συνιστωσών και τις διοικητικές διαδικασίες που χρειάζονται για την εφαρμογή των νόμων έχουμε μια νέα προσέγγιση από το κράτος. Θέτονται δύο στόχοι από την πλευρά του νομοθέτη καθώς αρχικά επιχειρείται η μείωση κόστους και εργασιακού φόρτου για την δημόσια διοίκηση, η απλοποίηση των διαδικασιών παραμονής των μεταναστών όπως και η επιμήκυνση

¹⁷ Η αντισυνταγματικότητα του Ν. 3838/2010 για την ιθαγένεια και το νέο πλαίσιο, Κωτούλας Ι., 18/02/2013 Πηγή : <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=498925> (Πρόσβαση στις 25/5/2016)

του χρόνου διαμονής καθώς η άδεια ίσχυε για δύο και τρία χρόνια αντί για ένα και δύο έτη αντίστοιχα που ίσχυε έως τότε. Η δημιουργία φιλικού κλίματος για την προοπτική επενδύσεων εκ μέρους των αλλοδαπών πολιτών, η διευκόλυνση με ταχύτερες διαδικασίες για είσοδο, διαμονή και η δυνατότητα αγοράς ακινήτου διακοσίων πενήντα χιλιάδων ευρώ και άνω με ταυτόχρονη έκδοση άδειας παραμονής συνέτειναν στη γραμμή αυτή.

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

3.1 Ορισμός κοινωνικής ένταξης

Δεν υπάρχει ακριβής και απόλυτος ορισμός του όρου κοινωνική ένταξη (social integration) σε σχέση με τον μεταναστευτικό πληθυσμό. Η ιστορική διαδρομή της Ευρώπης, με τις διαφορετικές προσεγγίσεις των εθνών-κρατών σε ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής συνεπάγονται και διαφορετικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης.¹⁸ Η διαδικασία ένταξης θεωρείται ως μια αμοιβαία σχέση μεταξύ νεοεισερχόμενων και κοινωνίας υποδοχής και προϋπάρχει πριν την ίδια την μετανάστευση (Ray, B. 2002).

Σύμφωνα με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πολιτική ένταξης ορίζεται *“η σταδιακή εξίσωση των δικαιωμάτων και των καθηκόντων των μεταναστών, όπως και της πρόσβασής τους σε αγαθά και υπηρεσίες, με τα δεδομένα που ισχύουν και για τον υπόλοιπο πληθυσμό, υπό συνθήκες ίσων ευκαιριών και ίσης αντιμετώπισης”*¹⁹

Η ένταξη είναι άμεσα συνδεδεμένη με άξονες όπως η εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής, η εκπαίδευση και κατάρτιση, η είσοδος στην αγορά εργασίας, οι πολιτικές

¹⁸ Ένταξη των παιδιών των μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία «Δεύτερη Γενιά», Οδηγός Καλών Πρακτικών, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης

¹⁹ Opinion of the European Economic and Social Committee on *the* ‘Elements for the structure, organisation and functioning of a platform for the greater involvement of civil society in the EU-level promotion of policies for the integration of third-country nationals’ (2009/C 27/21)

Πηγή: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008AE1208>
(Πρόσβαση στις 10/7/2016)

στέγασης, οι πολιτικές για τους νέους, την προώθηση ίσων ευκαιριών και την εξάλειψη των διακρίσεων όπως και πολιτικές για την κοινωνική συνοχή.

Μια επίσης ακαδημαϊκού επιπέδου ανάλυση είναι ότι *“η ένταξη είναι η διαδικασία κατά την οποία οι μετανάστες γίνονται αποδεκτοί από την κοινωνία τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδες”* (Penninx, 2003). Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, είναι βαρύνουσας σημασίας το είδος της κοινωνίας που υποδέχεται το μεταναστευτικό πληθυσμό. Οι εσωτερικοί παράγοντες (τοπική κοινωνία, τοπική αυτοδιοίκηση, υπηρεσίες κλπ.) είναι αυτοί που παίζουν τελικά το πιο σημαντικό ρόλο στη σχέση αυτή δηλαδή χώρας υποδοχής – μεταναστών καθώς ουσιαστικά ρυθμίζουν και τα δεδομένα της ένταξης αυτών στην νέα κοινωνία.

Για να αναλυθεί η κοινωνική ένταξη και η κοινωνική ενσωμάτωση πρέπει να γίνει αναφορά στον όρο της “ένταξης”. Το άτομο εντάσσεται στο κοινωνικό σύνολο μέσω της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης. Η κοινωνικοποίηση είναι μια μακρά διαδικασία που πραγματοποιείται σε όλη την διάρκεια ζωής τους ανθρώπου. Από τους πρώτους μήνες ζωής με το προστατευτικό πλαίσιο της οικογένειας, αργότερα στο σχολείο και μετέπειτα στην αγορά εργασίας και όλες τις ομάδες που δύναται να συμμετάσχει σαν ενήλικας, πραγματοποιείται μια διαδικασία ένταξης στην κοινωνία όπου το άτομο, αναλόγως τα ερεθίσματα που δέχεται, εντάσσεται λίγο ή περισσότερο στο σύνολο. Ο όρος “ένταξη” αναφέρεται κυρίως όταν υπάρχει κάποια δυσλειτουργία στη διαδικασία κοινωνικοποίησης για αυτό το λόγο και οι πολιτικές ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης απευθύνονται κυρίως σε ευπαθείς ομάδες με στόχο την κοινωνική επανένταξή τους (Παπαδοπούλου 2008: 26). Για αυτό και η στρατηγική της «Ευρώπης 2020»²⁰ και του προγράμματος της Στοκχόλμης²¹ αναγνωρίζει πλήρως τη δυναμική της μετανάστευσης για την οικοδόμηση μιας ανταγωνιστικής και βιώσιμης οικονομίας θέτοντας σαφή πολιτικό στόχο την αποτελεσματική ένταξη των νόμιμων μεταναστών υποστηριζόμενη πάντοτε με σεβασμό και προάγοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα²².

²⁰ Conclusions of the European Council, 25/26 March 2010, EUCO 7/10, CO EUR 4, CONCL 1

²¹ The Stockholm Programme - An open and secure Europe serving and protecting citizens, OJ 2010/C 115/01

²² European Agenda for the Integration of Third-Country Nationals, European Commission, COM (2011) 455 final, 20/7/2011

3.2 Ορισμός κοινωνικής ενσωμάτωσης

Ο όρος “κοινωνική ενσωμάτωση” αποκτά διαφορετικό περιεχόμενο σε κάθε εποχή ή κοινωνία. Σύμφωνα με τους Abercrombie, Hill και Turner, η ενσωμάτωση αφορά την διοχέτευση οικονομικοπολιτικής δραστηριότητας της εργατικής τάξης στους θεσμούς εμποδίζοντας την από την απομόνωση. Είναι κατά κύριο λόγο, όρος πολιτικός όπου αναλόγως τις πολιτικοοικονομικές συνθήκες της εκάστοτε εθνικής κοινωνίας, αντίστοιχα και ερμηνεύεται. Κάθε κοινωνία ενσωματώνει τα άτομα αναλόγως με τις αρχές και τις αξίες που έχει συσταθεί και για αυτό η ενσωμάτωση σχετίζεται με τη συγκρότησή της. Η συγκρότηση και οι όροι που υπάρχουν σε ένα έθνος, αναδεικνύονται μέσω της μετανάστευσης και η σχέση αυτή είναι που καθορίζει και το βαθμό ενσωμάτωσης και λειτουργίας μιας κοινωνίας (Παπαδοπούλου, 2012).

Οι μετανάστες συνήθως καταφθάνουν στη χώρα υποδοχής ως ένα βαθμό κοινωνικοποιημένοι από την χώρα που εγκαταλείπουν, που συνήθως αποτελεί και την χώρα καταγωγής τους. Αυτή η πρώτη κοινωνικοποίησή τους, τους διαφοροποιεί αμέσως με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής οι οποίοι δεν έχουν περάσει από αντίστοιχη διαδικασία αποκοινωνικοποίησης και επανακοινωνικοποίησης. Για να γίνουν κομμάτι της νέας κοινωνίας, πρέπει να χάσουν ένα μέρος της αρχικής πολιτισμικής ταυτότητας ώστε να μπορέσουν να δεχθούν επιδράσεις, από την νέα χώρα υποδοχής. Αυτός ο βαθμός αποβολής κάποιων παλαιών χαρακτηριστικών και η υιοθέτηση νέων αξιών και αρχών της χώρας υποδοχής, καθορίζει και το βαθμό επιτυχίας της ενσωμάτωσης των μεταναστών στο νέο τους περιβάλλον (Παπαδοπούλου, 2012). Οι όροι “επιπολιτισμός” και “αφομοίωση” χρησιμοποιούνται εδώ για να δείξουν όχι την υποχώρηση και την απώλεια της εθνικής τους ταυτότητας και κουλτούρας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, αλλά και την προσπάθεια ανάδειξης και διαμόρφωσης της νέας εθνικής ταυτότητας και πολιτιστικής διεργασίας.

3.3 Διαφορές κοινωνικής ένταξης – κοινωνικής ενσωμάτωσης

Η ένταξη και η ενσωμάτωση σε κάθε κοινωνία δεν πραγματοποιούνται με τον ίδιο τρόπο ή τον ίδιο βαθμό. Συγκεκριμένα, η ενσωμάτωση αποτελεί την διαδικασία που

χαρακτηρίζει τη δυναμική πορεία προς μια επιθυμητή κατάσταση αλλά και την κατάσταση που χαρακτηρίζει την απουσία διακρίσεων μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής (Αμίτσης & Λαζαρίδη, 2001). Οι πολιτικές αυτού του είδους επιπλέον, δεν ακολουθούν την ίδια γραμμή ποσοτικά και ποιοτικά σε κάθε περίπτωση. Οι διαφοροποιήσεις (πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτισμικές) από χώρα σε χώρα, οδηγούν σε διαφορετικές πολιτικές ερμηνείες σχετικά με το τί είναι αποδεκτό και τί όχι σε ένα μέρος. Για παράδειγμα η πολυγαμία στις μουσουλμανικές χώρες είναι σύνηθες φαινόμενο και επιτρεπτή εν αντιθέσει με τις δυτικές κοινωνίες που θεωρείται προσβλητικό σαν γεγονός, είναι κατακριτέα με κάθετο τρόπο και δεν αναγνωρίζεται. Αν οι μουσουλμάνοι μετανάστες μεταφέρουν αυτή τους την παράδοση και τα πολιτισμικά και θρησκευτικά τους χαρακτηριστικά στις δυτικές κοινωνίες που θα τους υποδεχτούν, είναι πολύ πιθανό να περιθωριοποιηθούν, να δεχθούν έντονη κριτική και να μην ενσωματωθούν στη κοινωνία, μη αποδεχόμενοι μέρος των αξιών της (Παπαδοπούλου, 2012)

3.3.1 Διαδικασίες ένταξης και ενσωμάτωσης στον ελληνικό χώρο

Μέσω ερευνών για την ελληνική περίπτωση²³, τομείς όπως η εκπαίδευση, η γλώσσα η εργασία και γενικά για το δημόσιο βίο αποτελούν τομείς κοινωνικής ένταξης ενώ ο ιδιωτικός βίος όπως η οικογένεια, η θρησκεία και οι κοινωνικές σχέσεις παραπέμπει στην κοινωνική ενσωμάτωση. Με την έννοια αυτή, η διάκριση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού βίου, θεμελιώδης αρχή των δημοκρατικών κοινωνιών, προσανατολίζει καθοριστικά τις διαδικασίες ένταξης και ενσωμάτωσης για τους μετανάστες.

3.4. Ο ρόλος της εκπαίδευσης

Ο ρόλος του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι καθοριστικός για την μετέπειτα πορεία των μεταναστών και αποτελεί το βασικό παράγοντα κοινωνικής ενσωμάτωσης στη χώρα υποδοχής. Η ένταξη στην κοινωνία μέσω της εκπαίδευσης γίνεται με άμεσο και έμμεσο τρόπο. Με την διδασκαλία μαθημάτων που αναφέρονται στη συλλογική ταυτότητα όπως γλώσσα, η ιστορία, τα θρησκευτικά είναι ο άμεσος

²³ Βλέπε Δημουλάς Κ. Παπαδοπούλου Δ., 2005, *Μορφές ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην περιφέρεια Αττικής*, Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, μελέτες, www.inegsee.gr, και Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., Συμεωνάκη Μ., 2008, *Η παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*, σειρά Μελέτες, Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Αθήνα.

τρόπος ενώ, το ίδιο το σχολείο με την διαδικασία της κοινωνικοποίησης, των επαφών με τα άλλα παιδιά και την αναπαραγωγή προτύπων και αξιών, είναι ο έμμεσος τρόπος (Τζιούμπας, 2009).

3.4.1 Δεύτερη γενιά μεταναστών

Με αυτό τον τρόπο λοιπόν, φαίνεται ότι ενώ η πρώτη γενιά μεταναστών είναι απλώς ενταγμένη στο νέο σύνολο, τα παιδιά τους λαμβάνοντας μόρφωση και παιδεία από το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, ενσωματώνονται πληρέστερα υιοθετώντας αξίες και αρχές της χώρας εγκατάστασης. Είναι προφανές, ότι την ευθύνη ενσωμάτωσης των νέων μεταναστών την έχει η ίδια η χώρα υποδοχής με τις πολιτικές που θα ακολουθήσει για την συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία κλπ. Η διαδικασία της ένταξης και της ενσωμάτωσης αλληλοσυμπληρώνονται αν και δεν είναι απαραίτητο ότι η ένταξη θα οδηγήσει τελικά στα επιθυμητά αποτελέσματα και τη πλήρη ενσωμάτωση στη κοινωνία. Υπάρχουν βέβαια παραδείγματα ενσωματωμένων ομάδων «όπως π.χ. οι Αλβανοί (αγορά σπιτιού στην Ελλάδα, συμμετοχή στο εκπαιδευτικό σύστημα, οικογενειακή επιχείρηση, συνεχή διαμονή τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια), αλλά και ανοιχτά προβλήματα νομιμοποίησης της πρώτης και κυρίως της δεύτερης γενιάς» (Παπαδοπούλου 2011: 35).

3.4.2 Η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ως εργαλείο ένταξης

Η πληρέστερη γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής εκ μέρους των μεταναστών οδηγεί και σε πληρέστερη κατά μία έννοια ενσωμάτωση. Το άτομο αφομοιώνει περισσότερα πράγματα στην καθημερινότητά του σε θέματα πολιτισμικά, κοινωνικά, κουλτούρας και παραδόσεων. Νοιώθει μεγαλύτερη οικειότητα στο νέο του περιβάλλον, ανεβαίνει η αυτοπεποίθησή του σε προσωπικό επίπεδο και ανακαλύπτει ότι μπορεί να επιδιώξει περισσότερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Καθώς η γλώσσα είναι ένα όχημα μετάδοσης πολιτισμού (Τζιούμπας, 2009), είναι και αυτό του προσφέρει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλα μεταναστευτικά μέλη και τον πλαισιώνει σε μια νέα βάση κοινωνικότητας αφού έρχεται πιο κοντά στα κυρίαρχα πρότυπα, τις απόψεις, τις συνήθειες και τις δραστηριότητες των κυρίαρχων κοινωνικά ομάδων.

3.5 Διαδικασία ενσωμάτωσης και αλληλεπίδραση

Με την διαδικασία της ενσωμάτωσης λοιπόν, αναπτύσσονται πλήθος αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων διαφορετικής μορφής και εντάσεως σε κάθε περίπτωση. Συνδέονται δηλαδή οι κοινωνικές ομάδες των μεταναστών που ήδη έχουν δεχθεί κάποια μορφή κοινωνικοποίησης από τη χώρα που ξεκίνησαν, με τις γηγενείς κοινωνικές ομάδες της χώρας υποδοχής. Μέσω των διαδικασιών ενσωμάτωσης σε ένα συλλογικό σώμα οι κοινωνικές ομάδες αναγνωρίζονται ως ικανές να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή και στην πολιτική κοινότητα (Asselin κ.ά. 2006: 138).

3.5.1 Νέα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα

Η μετανάστευση δημιουργεί πληθώρα αλλαγών σε δημογραφικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο τόσο στις χώρες αποστολής και αποδοχής όσο και διεθνώς. Στις χώρες υποδοχής η παρουσία μεταναστών διευρύνει τους παράγοντες που συμμετέχουν στη διαμόρφωση και αναδιαμόρφωση της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και διαφοροποιεί τα κοινωνικά υποκείμενα που παίρνουν μέρος στη συλλογική ζωή και που έρχονται σε αντιπαράθεση για τον έλεγχο των διαδικασιών ανακατανομής του πλούτου και του κύρους, για τον έλεγχο των συστατικών του μέλλοντος (Favell 2003: 13).

Η ενσωμάτωση των μεταναστών αποτελεί συνεπώς μια συγκρουσιακή διαδικασία μετατόπισης των κοινωνικών συνόρων του ανήκειν, σύγκρουση σύμφυτη με τις διαδικασίες συγκρότησης κάθε συλλογικότητας. Επιφέρει την άμβλυνση των ορίων μεταξύ των κοινωνικών ομάδων ή τη μετατόπισή τους έτσι ώστε όσοι πριν τοποθετούνταν έξω από τα όρια να βρίσκονται πλέον εντός τους (Βεντούρα 2011: 47). Το φαινόμενο της ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών είναι σύνθετο καθώς προσπαθεί να ενώσει ανομοιογενείς πληθυσμούς και ετερότητες σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και ιστορικές συγκυρίες για κάθε χώρα αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Τα ιδεολογικοπολιτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής, έχουν βαρύνουσα σημασία για την πορεία της ενσωμάτωσης των μεταναστών και τη μετέπειτα ομαλή διαβίωσή τους, όπως και των γηγενών, σε ιδιωτικό και κοινωνικό επίπεδο.

3.5.2 Κοινωνικοί μετασχηματισμοί

Οι διαφόρων ειδών μετασχηματισμοί που δημιουργούνται εντός των κοινωνιών, με τις μετατοπίσεις και τις ανομοιογένειες σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο, δημιουργούν και συγκρούσεις για θέματα εξουσίας και καλύτερης τοποθέτησης στην “κλίμακα” μιας κοινωνίας. Αυτό είναι και λογικό να συμβεί, όπως σε κάθε κοινωνική σχέση διεθνώς που περνάει μέσα από διαδικασίες σύμπνοιας ή αντιπαραθέσεων σε όλη την πορεία αυτής της σύζευξης. Οι πολιτισμικές διαφορές αναπτύσσονται με ποικίλους τρόπους χωρίς να ορίζονται σε κάθε περίπτωση με ένα ενιαίο τρόπο και πλαίσιο. Η κυρίαρχη ομάδα επιθυμεί να συνεχίσει να βρίσκεται σε αυτό το σημείο και η κυριαρχούμενη προσπαθεί να βρει να τρόπους αντίδρασης για την ανατροπή συγκεκριμένων δεδομένων που θεωρεί ότι την υποβιβάζουν ή δεν τα δέχεται για πολιτισμικούς ή άλλους λόγους. Πολλές μεταναστευτικές ομάδες, είτε αντιγράφουν κάποια πρότυπα με διαφορετικό τρόπο δίνοντάς του άλλη νοηματοδότηση, είτε αναπτύσσουν νέα δικά τους πρότυπα και διαδικασίες, απορρίπτοντας το κυρίαρχο πολιτισμικό πρότυπο της κυρίαρχης ομάδας επιφέροντας προφανώς και άλλα αποτελέσματα κάθε φορά (Βεντούρα 2011: 49)

Η διαδικασία της ενσωμάτωσης των μεταναστών δεν είναι ενιαία σε κάθε περίπτωση. Συντελείται σε κάθε ιστορική συγκυρία σε έναν ή μερικούς από τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ζωής και λαμβάνει χώρα ως προς κάποια ομάδα αναφοράς. Η εξασθένηση των διαφορών και των διακρίσεων απαιτεί την εξάλειψη ενός παρελθόντος μειονεκτικού χαρακτήρα όπως και η δυνατότητα για σχεδιασμό ενός καλύτερου περιβάλλοντος μελλοντικά μέσω της αναγνώρισης τους από τους θεσμούς και το σεβασμό των δικαιωμάτων και της διαφορετικότητας από τη χώρα υποδοχής (Βεντούρα 2011: 49).

4. Πολιτικές Ένταξης και Καλές Πρακτικές

4.1 Ο όρος «καλές πρακτικές» Οι όροι «καλές πρακτικές», όπως και «βέλτιστες πρακτικές» ή «αποτελεσματικές πρακτικές» (effective practices ή best practices) χρησιμοποιήθηκαν από την δεκαετία του 1990, για να υποδηλώσουν μία δοκιμασμένη διαδικασία, μέθοδο ή δράση που έχει αποδειχθεί περισσότερο

αποτελεσματική συγκριτικά με άλλες, κατά την εφαρμογή της σε συγκεκριμένες συνθήκες και πλαίσια.²⁴

Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί από διεθνείς οργανισμούς, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και διάφορες εθνικές αρχές, ενίοτε με παρόμοιες άλλοτε με διαφορετικές ερμηνείες και συγκεκριμένα κριτήρια. Ουσιαστικά, δεν υπάρχει ακριβής ορισμός της «καλής πρακτικής» στην διεθνή βιβλιογραφία και όπου αυτό απαντάται γίνεται με βάση τις εφαρμοσμένες πολιτικές και συνθήκες σε ορισμένο χώρο και χρόνο. Η UNESCO παραθέτει έναν ορισμό σύμφωνα με τον οποίο οι καλές πρακτικές²⁵ είναι «πρότυπα προγράμματα ή πολιτικές που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής ατόμων ή ομάδων που υφίστανται τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό. Συνήθως αποτελούν προϊόν συνεργασίας των εθνικών ή των τοπικών αρχών, των μη κυβερνητικών οργανισμών (ΜΚΟ) και των τοπικών κοινοτήτων, του ιδιωτικού τομέα και της ακαδημαϊκής κοινότητας. Περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων από κάθε γωνιά του κόσμου».

4.1.2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή και καλές πρακτικές

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή²⁶ για να ορίσει μια πρακτική ως «καλή», πρέπει να έχει κάποια χαρακτηριστικά όπως:

1. η καινοτομία, δηλαδή να προτείνει νέες δημιουργικές λύσεις, που όμως ταυτόχρονα να συνάδουν και με ρεαλιστικές πολιτικές, υφιστάμενες ή σχεδιαζόμενες που θα επιφέρουν ισορροπία κάθε φορά
2. η αποτελεσματικότητα, δηλαδή οι καλές πρακτικές να επιφέρουν θετικές αλλαγές στα ευάλωτα κυρίως κοινωνικά σύνολα που απευθύνονται,
3. η βιωσιμότητα, δηλαδή να έχουν διάρκεια τα αποτελέσματά της για τους συμμετέχοντες και την κοινότητα γενικότερα,
4. η αναπαραγωγικότητα, δηλαδή να έχει δυνατότητες αναπαραγωγής κάτω από ίδιες συνθήκες, καθώς και δυνατότητες μεταφοράς και αξιοποίησης σε

²⁴ «Εκπόνηση έρευνας για καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και αφορούν μετανάστριες στον τομέα της απασχόλησης» στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος PROGRESS (Συμφωνητικό Επιχορήγησης VS/2009/0383). Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Μάιος 2010.

²⁵ Πηγή: <http://www.unesco.org/most/bphome.htm> (Πρόσβαση στις 16/7/2016)

²⁶ Πηγή: <http://www.immigrantwomen.gr/portal/images/ekdoseis/spot/Ereuna.pdf>, σελ.20, (Πρόσβαση στις 20/7/2016)

διαφορετικά περιβάλλοντα, από νέους χρήστες που θέλουν να τις υιοθετήσουν, λειτουργώντας ως πρότυπο για νέες πρωτοβουλίες,

5. η αποδοτικότητα, δηλαδή να αξίζει απόλυτα τα χρήματα που θα επενδυθούν σε αυτή

Η καινοτομία ουσιαστικά, αναγνωρίζεται ως το χαρακτηριστικότερο στοιχείο ώστε να χαρακτηριστεί μία πρακτική ως βέλτιστη.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο²⁷, «ο όρος καλή πρακτική συχνά χρησιμοποιείται για να δηλώσει την αποτελεσματική πρακτική, αυτή που υπόσχεται αποτελέσματα ή την καλή πρακτική. Στην πραγματικότητα όλοι αυτοί οι όροι σημαίνουν ελαφρώς διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους. Αν δεν καθιερωθούν κριτήρια και αυστηρές μέθοδοι αξιολόγησης οι απόψεις σχετικά με το αν κάποια πρακτική είναι καλή είναι κατ' ουσίαν υποκειμενικές». Ένας καλός ορισμός των καλών πρακτικών αναφέρεται σε «προσεγγίσεις που δουλεύουν καλά και μπορούν να επαναληφθούν αλλού».

Όμως η μεταφορά πολιτικών λόγω αποτελεσματικότητας σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σύνολο σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, δεν εγγυάται την αντίστοιχη βέλτιστη εφαρμογή και αποτελεσματικότητα στη νέα περίπτωση. Αυτό προφανώς και εγκυμονεί κινδύνους γιατί οι πολιτικές που έχουν σχεδιασθεί και χαραχθεί για ανθρώπους με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και κοινωνίες με ιδιαιτερότητες πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές κλπ. είναι πιθανό να μην λειτουργήσουν και να μην εφαρμοστούν στον ίδιο ικανοποιητικό βαθμό. Οι αρμόδιοι φορείς σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, οφείλουν να υιοθετούν μεν ορισμένες πολιτικές και πρακτικές που παρουσίασαν και τα βέλτιστα αποτελέσματα, προσαρμοσμένες δε και κατάλληλα τροποποιημένες στα νέα κοινωνικά δεδομένα, ώστε να ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο αποτυχίας κατά την διάρκεια της εφαρμογής τους.

4.2 Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών

Η πολιτική έκφραση, η συμμετοχή στο πεδίο της εργασίας, η πολιτιστική έκφραση σε συνδυασμό με την κατοικία και τον ελεύθερο χρόνο αποτελούν και τους τρεις

²⁷ Πηγή: <http://socialactivism.gr/index.php/kales-praktikes/358-kales-praktikes-orismos-antikeimeno-methodos> (Πρόσβαση στις 22/7/2016)

άξονες²⁸ συμμετοχής του καθενός στην κοινωνία. Πάνω σε αυτά τα στοιχεία προτιμάται να δομείται μια πολιτική κοινωνικής ένταξης και πάντα σε επίπεδο ανεκτικό και μη αυστηρό. Επιβάλλεται ο κοινωνικός διάλογος και η διαβούλευση μεταξύ των τοπικών φορέων και των κοινωνικών ομάδων που αφορούν οι πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί. Δημιουργούνται δηλαδή οι βάσεις για την εφαρμογή νέων δομών όπως είναι τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών (Σ.Ε.Μ) μια από τις χαρακτηριστικότερες εφαρμοσμένες βέλτιστες πολιτικές.

Με το Νόμο 3852 για τη «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», συστήνονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών.

Στο Άρθρο 78²⁹ γίνεται αναφορά για την συγκρότηση των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) και πιο συγκεκριμένα:

1. Σε κάθε δήμο συγκροτείται και λειτουργεί με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, συμβούλιο ένταξης μεταναστών ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Τα συμβούλια ένταξης μεταναστών αποτελούνται από πέντε (5) έως έντεκα (11) μέλη, τα οποία ορίζονται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο. Ως μέλη ορίζονται δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων μεταναστών, εφόσον η έδρα αυτών ή παραρτήματος βρίσκεται εντός των διοικητικών ορίων του οικείου δήμου, ή εκπρόσωποι που επιλέγονται από την κοινότητα των μεταναστών που κατοικούν μόνιμα στον οικείο δήμο, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει σχετικός κανονισμός, που εκδίδει με απόφασή του το οικείο δημοτικό συμβούλιο, καθώς και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων οι οποίοι αναπτύσσουν εντός της διοικητικής περιφέρειας του οικείου δήμου δράση σχετική με τα προβλήματα των μεταναστών. Με την ίδια απόφαση ορίζεται πρόεδρος στο συμβούλιο ένταξης μεταναστών ένας εκ των δημοτικών συμβούλων των μελών του. Στα παραπάνω συμβούλια ορίζονται υποχρεωτικά ως μέλη αλλοδαποί

²⁸ Οδηγός Καλών Πρακτικών: Τα τοπικά Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών των Ευρωπαϊκών Χωρών, Θ.Φούσκας, σ.31

²⁹ Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τεύχος πρώτο, αρ. φύλλου 87, άρθρο 78

Πηγή: http://www.ypes.gr/userfiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/nomos_kallikrati_9_6_2010.pdf (πρόσβαση στις 28/7/2016)

δημοτικοί σύμβουλοι που έχουν τυχόν εκλεγεί. Η συμμετοχή στα ανωτέρω συμβούλια είναι τιμητική και άμισθη.

2. Έργο των συμβουλίων ένταξης μεταναστών είναι η καταγραφή και η διερεύνηση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, που κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια του οικείου δήμου, ως προς την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, την επαφή τους με δημόσιες αρχές ή με τη δημοτική αρχή, η υποβολή εισηγήσεων προς το δημοτικό συμβούλιο για την ανάπτυξη τοπικών δράσεων προώθησης της ομαλής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και, εν γένει, την επίλυση των προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν, ιδίως μέσω της οργάνωσης συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις δημοτικές υπηρεσίες, καθώς και τη διοργάνωση σε συνεργασία με τον οικείο δήμο εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής του τοπικού πληθυσμού.

5.Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνία των Πολιτών

5.1 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης

Οι συγκρούσεις και οι διαμάχες χαρακτήρισαν τα ιστορικά τεκταινόμενα της Ευρώπης κατά την πάροδο των αιώνων. Πόλεμοι εθνικού χαρακτήρα, μάχες για την αλλαγή κυριαρχίας αυτοκρατοριών που εξουσίαζαν ανά περιόδους και γενικότερα προσπάθειες ανατροπής της ισορροπίας ισχύος και του status quo σε κάθε εποχή αποτελούσαν συχνό φαινόμενο (Τακτικός, 2014).

Οι αλλαγές στο ρόλο των εθνικών κρατών τις τελευταίες δεκαετίες είναι μια βασική παρατήρηση αν κάποιος επιθυμεί να εμβαθύνει σε ζητήματα πολιτικοοικονομικής και κοινωνικής φύσεως. Η κυριαρχία υπερεθνικών δυνάμεων, η ιδιωτικοποίηση πλειάδων υπηρεσιών που παρέχονταν παραδοσιακά από το κράτος και η ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι δομικά στοιχεία που συντελούν στη μεταβολή αυτή (Συμεωνίδου, 2008). Η τοπική αυτοδιοίκηση παίζει σημαίνοντα ρόλο στην πολιτική ζωή του τόπου και όχι μόνο. Επί της ουσίας, είναι ο σύνδεσμος μεταξύ κράτους και τοπικής κοινωνίας, ο φορέας που ρυθμίζει υποθέσεις σε τοπικό επίπεδο, που

αφουγκράζεται την κοινή γνώμη και προχωρά σε σχεδιασμό ρεαλιστικών πολιτικών για επίλυση ζητημάτων που άπτονται πάσης φύσεως προβληματικές.

Σύμφωνα με την Θελερίτη³⁰, «...η άσκηση κοινωνικής πολιτικής από φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης έχει διαμορφωθεί τις τελευταίες δεκαετίες στο πλαίσιο της αποκέντρωσης του κράτους. Ο ρόλος των δήμων ως προς την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών με «τοπικό» χαρακτήρα αναδείχθηκε ως κεντρικός, προκειμένου να καλύπτονται αποτελεσματικότερα οι ανάγκες των τοπικών κοινωνιών διορθώνοντας τις γνωστές αγκυλώσεις του κράτους. Οι προκλήσεις ήταν πολλές, τα προβλήματα στο σχεδιασμό και την εφαρμογή δεν έλειψαν και τα τελευταία χρόνια το κράτος διαρκώς προβαίνει σε δομικές μεταρρυθμίσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση, παλαιότερα με το σχέδιο “Καποδίστριας” και πρόσφατα με τον “Καλλικράτη”».

Είναι ανάγκη πια η εύρυθμη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης με τις επαυξημένες αρμοδιότητες των τελευταίων ετών ειδικά σε θέματα κοινωνικής πολιτικής και ζητήματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών για την καλύτερη κοινωνική συνοχή.

5.1.2 Η ανάδειξη του ρόλου της Τ.Α

Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή του τόπου. Έχει αυξημένες υποχρεώσεις πια λόγω πολλών αρμοδιοτήτων και δυνατότητας πλείστων παρεμβάσεων σε μια ποικιλία ζητημάτων που απασχολούν την καθημερινότητα του πολίτη. Αυτή η ανάδειξη του ρόλου της που έγινε τα τελευταία χρόνια με σειρά πολιτικών αποφάσεων με γνώμονα την καλύτερη και αποδοτικότερη άσκηση πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, δείχνει και την βαρύτητα που έχει για τα μεταναστευτικά ζητήματα σε κάθε περιφέρεια. Η ανάγκη για την απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι μέσα στους πρώτους στόχους των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης για αυτό και είναι σημαντική η στελέχωση των τμημάτων τους από εξειδικευμένο προσωπικό.

³⁰ Θελερίτη, Μ. Σχέδιο Καλλικράτης: Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής στους νέους δήμους από συντρέχουσα σε αποκλειστική αρμοδιότητα; . *NOHMA, Social Welfare Magazine*
Πηγή: http://www.swm.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=
(Πρόσβαση στις 5/8/2016)

5.2 Η Κοινωνία των Πολιτών

5.2.1 Από τον Αριστοτέλη στη σύγχρονη εποχή

Από την εποχή του Αριστοτέλη υπάρχουν αναφορές για την έννοια της κοινωνίας των πολιτών. Στην πάροδο των χρόνων, διάφοροι στοχαστές, όπως ο Hegel και ο Καντ, ασχολήθηκαν με τη σημασία της κοινωνίας των πολιτών. Εντούτοις προσέγγισαν την έννοια με διαφορετική θεώρηση από αυτήν που ορίζεται στη σύγχρονη εποχή. Θεωρούσαν πως «κοινωνία των πολιτών» σημαίνει η ενεργή συμμετοχή των πολιτών σε πολιτικά θέματα της κοινωνίας, όπως η εκλογή των αρχόντων, η ψήφιση των νόμων και αποφάσεων για φλέγοντα ζητήματα.

5.2.2 Η Κοινωνία των Πολιτών τον 21^ο αιώνα

Με την εμφάνιση όμως της κοινωνίας των πολιτών τον 21^ο αιώνα, διαφοροποιείται από την κοινωνική βάση η πολιτική από την οικονομία, ρυθμίζονται με άλλο τρόπο οι κοινωνικοπολιτικές πρακτικές και συντάσσονται χρονικά με το τέλος της δεύτερης βιομηχανικής εποχής και του παλαιού κόσμου. Σύμφωνα με τον Τακτικό, «η Κοινωνία των Πολιτών ως προϊόν της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης δεν είναι απλά μια συσσώρευση δυνάμεων που λειτουργεί ως βατήρας για ένα κοινωνικό ξέσπασμα, για να παραδώσει στη συνέχεια τη δύναμή της, μετά την έκρηξή της, στην εξουσία του κράτους, όπως γινόταν στο παρελθόν. Προβάλλει ως μια καθολικότητα με αυτόνομη θεσμική διάρκεια, που απλώνεται στην κοινωνία και την ενεργοποιεί προς νέες μορφές συλλογικής δημιουργίας. Επιβάλλει στο κράτος και την αγορά, για πρώτη φορά στην ιστορία, την ατζέντα της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής περιβαλλοντικής ευθύνης. Την επιβάλλει προσφέροντας θέσεις εργασίας με το συνεργατισμό εκεί που οι άλλοι τομείς συρρικνώνονται».

5.2.3 Τι είναι η Κοινωνία των Πολιτών

Σύμφωνα με την Μακρυδημήτρη, «κοινωνία των πολιτών είναι οργανωμένες δραστηριότητες στο πλαίσιο μιας ανοικτής και δημοκρατικής κοινωνίας, οι οποίες έχουν και εμφανίζουν³¹ :

³¹ Μακρυδημήτρη, Αντ. (2006), Κράτος Των Πολιτών, Αθήνα: Λιβάνης

- μη κρατικό, κυβερνητικό ή πολιτικό χαρακτήρα, διαθέτουν δηλαδή θεσμική ανεξαρτησία από το κράτος
- μη οικονομικό, κερδοσκοπικό χαρακτήρα, έχουν κοινωφελή σκοπό και χαρακτήρα
- εθελοντικό χαρακτήρα ως προς τη συμβολή σε χρόνο, χρήμα και προσπάθεια των μελών τους ή όσων συνεργάζονται με αυτές
- δημοκρατικό κοινωνικό, πολιτισμικό ή ηθικό χαρακτήρα και αποστολή με ανάλογες ιδιότητες, αρχές, πνεύμα και κουλτούρα που διέπει τη δράση και εκφράζει και συνεπάγεται την αντίστοιχη λογική αυτοδέσμευσης των μελών τους».

5.2.4 Συμβολή της ΚτΠ

Η Κοινωνία των πολιτών έχει αποκτήσει δυναμικό ρόλο, ασκώντας επιρροή και πίεση προς τις κυβερνήσεις, ώστε να σταματήσουν οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στοχεύοντας στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και στην παροχή βοήθειας στους ανθρώπους που υπόκεινται σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Στο θέμα της ένταξης των μεταναστών, πολλές φορές η ΚτΠ καλύπτει τις ατέλειες και τις αδυναμίες του κράτους, και λειτουργώντας συμπληρωματικά με τις κρατικές δομές, παρέχοντας νομική, κοινωνική, ιατρική και εκπαιδευτική βοήθεια προς την ευάλωτη ομάδα των μεταναστών. Τις περισσότερες φορές οι φορείς της ΚτΠ παίζουν τον ρόλο του συμβούλου και του διαμεσολαβητή μεταξύ της ομάδας των μεταναστών και του κράτους. Ωστόσο η συμβολή της κοινωνίας πολιτών στην προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών, δεν κατορθώνει να ικανοποιήσει στο έπακρο τις ανάγκες των μεταναστών που έχουν βρει καταφύγιο στη χώρας και δεν μπορεί να λάβει το ρόλο του κράτους.

Οι πολίτες θεωρούν ότι η συμμετοχή τους σε φορείς της ΚτΠ τους δημιουργεί αισθήματα ικανοποίηση για την επίτευξη των στόχων. Όταν συμπίπτει με την απουσία κρατικής παρέμβασης αυτό, κρίνουν ότι η εθελοντική τους δράση έχει μεγαλύτερη σημασία κάποιον ιερό σκοπό προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο. Έτσι όταν τίγονται θέματα μεταναστευτικών ροών, η ανταπόκριση από το κοινωνικό σύνολο συνήθως είναι μεγάλη καθώς εμπλέκονται ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως αυτή των μεταναστών και δημιουργούνται αισθήματα αλληλεγγύης και προσφοράς στον συνάνθρωπο.

ΜΕΡΟΣ Β΄

6.Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

6.1 Έρευνα και μεθοδολογία.

Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να εξετάσει το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών στους δήμους Πατρέων και Κορινθίων μέσα από το πρίσμα των φορέων και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών. Το θέμα της μετανάστευσης είναι ευαίσθητο, ειδικά σε καιρούς με ιδιαίτερη φόρτιση, όπως η σύγχρονη εποχή, λόγω των συνεχών μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα, η οποία αποτελεί την πύλη προς τη δύση. Η καταλληλότερη μέθοδος έρευνας κρίνεται η ποιοτική μέθοδος. Η κατάλληλη έρευνα πεδίου, αναδεικνύει εις βάθος ζητήματα που άπτονται της προβληματικής που εξετάζεται ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα. Η εστίαση στη συγκεκριμένη μελέτη, τοποθετείται σε εργαζομένους φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης όπως στο δήμο Πατρέων και τον δήμο Κορινθίων, σε ανθρώπους που εργάζονται δηλαδή σε κοινωνικές υπηρεσίες και είναι υπεύθυνοι για την υιοθέτηση πολιτικών, σε απόλυτο ή μηδενικό βαθμό, που προέρχονται από κυβερνητικές κατευθύνσεις. Επιπλέον, στόχος της έρευνας αποτελούν οι εργαζόμενοι και υπεύθυνοι οργανώσεων (ΜΚΟ, κοινωνικές δομές κλπ) καθώς πλαισιώνουν παράλληλα την κρατική λειτουργία και πολλές φορές την ξεπερνούν με την εθελοντική τους δράση και βούληση.

6.2 Ποιοτική έρευνα και συνέντευξη.

Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα «πώς» και «γιατί» (Ιωσηφίδης 2001). Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατή η εμβάθυνση στην προβληματική που διερευνά μια εργασία καθώς απαντώνται ερωτήματα από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους φορείς. Η βιωματική τους εμπειρία μέσω της καθημερινής τους τριβής με θέματα που άπτονται του ερευνητικού ζητήματος δημιουργούν ένα ασφαλές πλαίσιο παραγωγής συμπερασμάτων, κατάλληλων για επεξεργασία. Ακόμα λοιπόν κι αν οι συνεντεύξεις είναι αρκετά καλά

σχεδιασμένες και οργανωμένες, πάντοτε δίνεται «η ευκαιρία να ακολουθήσουμε την απρόβλεπτη κατεύθυνση προς την οποία μπορεί να οδηγήσει η γνώση αυτών που απαντούν»³².

6.3 Η ημιδομημένη συνέντευξη ως μέθοδος έρευνας

Η συνέντευξη είναι μια ζωντανή διαδικασία κατά την διάρκεια της οποίας ο συνεντευκτής και το υποκείμενο βρίσκονται σε άμεση αλληλεπίδραση. Αυτό δημιουργεί πληθώρα συναισθημάτων και είναι κυρίως στην ευχέρεια του συνεντευκτή να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να διαμορφώσει ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης ώστε να έχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και τις καταλληλότερες πληροφορίες που χρειάζεται. Η ημιδομημένη συνέντευξη επιλέχθηκε ως ο ιδανικότερος τύπος για την ενδελεχή εκπόνηση της έρευνας. Ένα σύνολο από σχεδιασμένες και στοχευμένες ερωτήσεις, παρέχει ευελιξία ως προς την σειρά εκφώνησης, όπως και του τρόπου και του ύφους αναλόγως του προσώπου που βρίσκεται απέναντι και τη ροή της συζήτησης (Ιωσηφίδης 2003: 40). Μάλιστα σύμφωνα με την Κυριαζή³³, ο βαθμός ευελιξίας του συνεντευκτή και του συνεντευξιζόμενου είναι και αυτός που διευκολύνει ή δυσχεραίνει αντιστοίχως τη ροή της διαδικασίας.

6.4 Συλλογή δεδομένων και απομαγνητοφώνηση

Η διαδικασία των συνεντεύξεων έγινε στο μεγαλύτερο μέρος της με την χρήση μαγνητόφωνου όπου αυτό, έγινε αποδεκτό από τον συνεντευξιζόμενο. Φυσικά σε κάθε περίπτωση γινόταν γνωστό ότι η συνέντευξη είναι ανώνυμη όπως και ποιος είναι ο σκοπός και ο στόχος της διαδικασίας αυτής. Ύστερα από αρκετούς μήνες, έγινε η συλλογή των στοιχείων και συνεχίστηκε με την περαιτέρω επεξεργασία τους για την έρευνα.

6.5 Ερευνητικά ερωτήματα

³² Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., & Woods, P. (1999) *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης*, σελ.86, (μτφ. Ε. Φράγκου), Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

³³ Κυριαζή, Ν. (2011) *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Πεδίο.

Τα ερευνητικά ερωτήματα στην εμπειρική έρευνα των φορέων και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών είναι αυτά που οικοδόμησαν και τον οδηγό συνέντευξης για να καταλήξουμε σε συμπεράσματα που είναι χρήσιμα και απαραίτητα για την επιτυχή ολοκλήρωση της έρευνας.

6.6 Οδηγός συνέντευξης

Για την ορθότερη διερεύνηση και αναζήτηση στοιχείων στην πορεία εκπόνησης της εργασίας, σχεδιάστηκε ένας οδηγός συνέντευξης, ο οποίος δομήθηκε πάνω σε 7 θεματικούς άξονες. Οι άξονες αυτοί χρησίμευσαν ώστε αρχικά να αναζητηθούν οι κατάλληλοι εμπλεκόμενοι με ζητήματα ένταξης μεταναστών στους υπό διερεύνηση φορείς και οργανώσεις. Εν συνεχεία να αποτυπωθούν όσο το δυνατόν πληρέστερες ερωτήσεις σε σχέση με το ερευνητικό ερώτημα και να καταστεί σαφές και ξεκάθαρο το αντικείμενο διερεύνησης, στους εκπροσώπους των φορέων. Ακολουθείται η παρουσίαση των τεσσάρων υπό εξέταση αξόνων.

Άξονας πρώτος: Φορείς, ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις κλπ.

Εξετάζονται όλα τα επί μέρους τμήματα των δήμων με σκοπό την εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων από τους αρμόδιους υπάλληλους, όπως και από άλλες ομάδες (π.χ ΜΚΟ, εθελοντικές ομάδες κλπ). Σε κάθε περιοχή υπάρχουν συγκεκριμένα τμήματα όπου σχεδιάζονται και υλοποιούνται διάφορες δράσεις που αφορούν το μεταναστευτικό πληθυσμό που βρίσκεται στα γεωγραφικά και διοικητικά όρια των δήμων. Επιπλέον δραστηριοποιούνται εθελοντικές οργανώσεις και ΜΚΟ που εφαρμόζουν δράσεις σχετικές με την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Στη βάση των παραπάνω δεδομένων, τίθεται και η ερώτηση σχετικά με το ποιες είναι οι αρμοδιότητες του φορέα ή της οργάνωσης που δραστηριοποιούνται.

Άξονας δεύτερος: Πολιτικές κοινωνικής ένταξης των μεταναστών

Έχοντας καταστήσει σαφές το δείγμα της έρευνας πεδίου, αναζητούνται οι πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί από τα αντίστοιχα τμήματα των δήμων. Ποιες οι κοινωνικές πολιτικές και ποια τα μέτρα με τα οποία παρεμβαίνουν οι τοπικοί φορείς και η τοπική κοινωνία σε σχέση με το ερευνητικό ερώτημα; Υπάρχουν κοινωνικές πολιτικές «ενορχηστρωμένες» με το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο; Ποιες είναι ουσιαστικά οι εθνικές πολιτικές που υλοποιούνται στο τοπικό επίπεδο;

Άξονας τρίτος: Καλές πρακτικές στην τοπική αυτοδιοίκηση

Ο όρος καλές πρακτικές αναφέρεται στη διαδικασία κατά την οποία επιλέγεται και εφαρμόζεται μια πολιτική που θεωρείται η αποτελεσματικότερη σε σχέση με άλλες σε συγκεκριμένο χρόνο, συνθήκες και πλαίσια. Ποιες είναι λοιπόν, αυτές που έχουν επιλεγεί από την τοπική αυτοδιοίκηση ως η καλύτερη πιθανή πολιτική; Υπάρχουν ουσιαστικά βέλτιστες πρακτικές και αν ναι, ποιες; Αναφερθείτε σε αυτές που αφορούν θέματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών.

Άξονας τέταρτος: Αποτελεσματικότητα των πολιτικών και των μέτρων ένταξης

Αξιολογείται από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους φορείς η αποδοτικότητα των μέτρων κοινωνικής ένταξης μεταναστών. Η άποψη των εργαζομένων στις υπηρεσίες των δήμων, όπως και σε ΜΚΟ ή άλλες οργανώσεις κρίνεται ιδιαίτερος σημαντική καθώς είναι οι ίδιοι που έχουν άποψη και συμμετέχουν ενεργά κατά την διάρκεια σχεδιασμού των πολιτικών, των δράσεων σε πρώιμο στάδιο αλλά και κατά την πορεία της υλοποίησής τους.

Άξονας πέμπτος: Ελλείψεις και κριτική των φορέων στις ίδιες τις δράσεις τους

Οι πολιτικές που ακολουθούν οι τοπικοί φορείς ποικίλουν και βασίζονται σε κάποιες αρχές και αξίες της κοινωνικής πολιτικής. Από την σύλληψη της ιδέας έως την εφαρμογή των πολιτικών αυτών υπάρχει μια απόσταση. Είστε ικανοποιημένοι από το επίπεδο αποτελεσματικότητας και την εν γένει εφαρμογή αυτών των δράσεων; Πού εστιάζονται οι κριτικές όσον αφορά πιθανές ελλείψεις των προγραμμάτων ένταξης του μεταναστευτικού πληθυσμού εκ μέρους του φορέα σας;

Άξονας έκτος: Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτελεσματικότητα ενδεχόμενων νέων δράσεων

Σε αυτό το σημείο, επιχειρείται να γίνει εμβάθυνση στις απόψεις των ανθρώπων που αποτελούν το οργανικό κύτταρο υπηρεσιών των δήμων, ΜΚΟ, οργανώσεων σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής και ειδικότερα κοινωνικής ένταξής τους. Οι εργαζόμενοι μέσω της βιωματικής τους εμπειρίας λόγω καθημερινής τριβής σε θέματα που άπτονται του ερευνητικού ζητήματος, ερωτώνται για πιθανές νέες δράσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν. Ποιες είναι αυτές οι νέες πολιτικές και

δράσεις που θεωρείτε, ότι είναι πιθανόν να υλοποιηθούν με το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα;

Άξονας έβδομος: Κοινωνική ένταξη των μεταναστών και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης

Πόσο ουσιαστική είναι η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, κατά το στάδιο του σχεδιασμού και της εφαρμογής των πολιτικών ένταξης (σε τομείς όπως η εργασία, η εκπαίδευση, η υγεία, η δικαιοσύνη, τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα κλπ); Είναι δυνατή η επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου ένταξης εκ μέρους των μεταναστών στη νέα κοινωνία, επιτυγχάνοντας τη μέγιστη δυνατή συνοχή στα κοινωνικά μέρη που την αποτελούν;

7.Συνεντεύξεις

7.1Η περίπτωση του δήμου Κορινθίων

7.1.1 Αρμοδιότητες της Τ.Α και της τοπικής ΚτΠ.

Η πρώτη επαφή με ανθρώπους του δήμου Κορινθίων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η προσπάθεια και η βούληση που έχει επιδείξει η τοπική αυτοδιοίκηση για την καλύτερη προσαρμογή των μεταναστών στο νέο τους περιβάλλον με σκοπό την ουσιαστική τους ένταξη, δεν τελεσφόρησε. Ειδικότερα το θεσμικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε από το 2010 και έπειτα με τη δημιουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών σε όλους τους δήμους της χώρας, δεν δείχνει τελικά ικανό, ώστε να αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

«Σαν δήμος προσπαθούμε να είμαστε δίπλα στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες με κάθε τρόπο. Όσον αφορά το μεταναστευτικό, το δημοτικό συμβούλιο συνεδρίασε και αποφάσισε τη συγκρότηση Σ.Ε.Μ το 2011 όπως προβλεπόταν με νόμο για κάθε δήμο. Σύλλογος μεταναστών στην περιοχή επίσημος είναι αυτός των Αλβανών μεταναστών μόνο, όπου και ο εκπρόσωπός τους είναι και μέλος του Σ.Ε.Μ. Από τότε έγιναν δύο συναντήσεις του Σ.Ε.Μ στο δήμο. Αρχικά ειπώθηκε

ότι θα φέρουν προτάσεις ολοκληρωμένες στο δήμο για την επίτευξη καλύτερης ένταξής τους στη τοπική κοινωνία όμως δεν αυτό δεν έγινε ποτέ. Πρακτικά δεν λειτούργησε ποτέ αυτός ο θεσμός όπως έπρεπε».

(Συνέντευξη 1: Εκπρόσωπος του δήμου που σχετίζεται με το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών)

Μέσα από την έρευνα, παρατηρείται το ίδιο αρνητικό αποτέλεσμα όσον αφορά την καλύτερη ένταξη και ενσωμάτωση των μεταναστών και στις απόψεις των εργαζομένων στο κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου, όπου υπάρχει προφανής έλλειψη είτε ενδιαφέροντος είτε γνώσης ύπαρξης της συγκεκριμένης δομής εκ μέρους των μεταναστών.

«Η δομή μας εδώ στηρίζει κάποια άτομα αλλά μέχρι στιγμής από όσο θυμάμαι έχουν εξυπηρετηθεί κυρίως Έλληνες πολίτες. Δεν έχουμε νομίζω μετανάστες που να έχουν επισκεφθεί και προμηθευτεί πράγματα από εμάς. Ίσως δεν είναι ευρέως γνωστό στους αλλοδαπούς, ίσως είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις που μένουν μόνιμα στη περιοχή και χρειάζονται αυτή τη βοήθεια. Οι περισσότεροι θέλουν να πάνε στην Αθήνα , εκτός από αυτούς που επιλέγουν να μείνουν εδώ βρίσκοντας όμως δουλειά.».

(Συνέντευξη 3: Εργαζόμενος στο κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου).

Πολλοί δεν γνωρίζουν την ύπαρξη δομών για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες μεταξύ των οποίων είναι και οι μετανάστες ή επιθυμούν να αποχωρήσουν άμεσα για την πρωτεύουσα, κάποιοι από αυτούς επιζητούν διαφορετικού είδους βοήθεια, ίσως μόνο επιδοματικού τύπου και παροχής υπηρεσιών και όχι δυναμικής συμμετοχής των ιδίων στο φάσμα της πλήρους ένταξής τους κοινωνικά παρά την ανθρωπιστική πλευρά των εργαζομένων προς μετανάστες, νόμιμους και μη.

«Βέβαια έχουμε κάνει τα στραβά μάτια και για άτομα που δεν ήταν νόμιμα στη χώρα, όταν ο άλλος έρχεται σου ζητάει βοήθεια, επειδή είμαστε κοινωνική υπηρεσία έχουμε φιλοξενήσει και παράνομους μετανάστες. Όμως δεν μας προτιμούν οι μετανάστες, δεν μένουν δηλαδή στην Κόρινθο, θέλουν να είναι στην Αθήνα. Μιλώντας για τους

‘σύγχρονους’ μετανάστες και όχι π.χ για τους Αλβανούς που είναι χρόνια στην Ελλάδα, θέλουν να έχουν επαφή με το κέντρο, να βρουν κάποια μεροκάματα, να μένουν μαζί σε ένα διαμέρισμα. Μας ήρθε πρόσφατα ένας μετανάστης, νομίζω από την Νιγηρία, πιστεύοντας ότι θα του βρίσκαμε δουλειά. Όταν του εξηγήσαμε ότι αυτό δεν είναι αρμοδιότητά μας, αλλά παρακολουθούμε τις προκηρύξεις και τους βοηθάμε σε βάθος χρόνου να βρουν μια δουλειά προτείνοντάς τους να κάνουν τα χαρτιά τους, όντας και παράνομα στη χώρα, μας είπε πρέπει να φύγει να γυρίσει στην Αθήνα γιατί μένει με άλλους τρεις μαζί κλπ». .

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Η απουσία οργανωμένου σχεδίου ένταξης των μεταναστών που φθάνουν στην περιοχή είναι ένα από τα πιο βασικά συμπεράσματα, με τους εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και κυρίως εργαζομένους σε δομές αλλά και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας των πολιτών να το αναφέρουν τονίζοντας τις αδυναμίες τους, όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω.

«Οργανωμένο σχέδιο ένταξης μεταναστών δεν υπάρχει. Το κέντρο κράτησης λειτουργεί ως χώρος προσωρινής, κατά μία έννοια, διαμονής των μεταναστών και ύστερα από αυτό, δεν γνωρίζουμε που πηγαίνουν και τι κάνουν. Κάποια στιγμή άτομα που εργάζονταν στο κέντρο, ζήτησαν να μεταφέρονται δωρεάν στην Αθήνα με τον προαστιακό οι μεταναστευτικές ομάδες που υπήρχαν εκεί· αρκετοί χρησιμοποίησαν αυτή τη δυνατότητα που τους δόθηκε».

(Συνέντευξη 2: Κοινωνικός λειτουργός που εργάστηκε στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών στην Κόρινθο)

Ομοίως και εδώ όπου γίνεται αναφορά για την αδυναμία παροχής ουσιαστικών υπηρεσιών στους μετανάστες κυρίως λόγω της απουσίας συγκεκριμένου πλάνου ένταξης και εμμέσως λόγω μη επαρκούς αριθμού προσωπικού:

«Η υπηρεσία μας προσπαθεί με τα μέσα και το προσωπικό που αυτή διαθέτει να έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για τις αδύναμες κοινωνικές ομάδες. Στην

πραγματικότητα όμως, ειδικά για τους μετανάστες, δεν υπάρχει πολύ υλικό για να μπορέσουμε να αναφερθούμε».

Και:

«Γενικά η αλήθεια είναι, ότι δεν υπάρχει εξειδικευμένη προστασία για τους μετανάστες ούτε κάποια οργανωμένη προσπάθεια σε τέτοιο βαθμό που να μιλάμε για ουσιαστική ένταξη των μεταναστών».

(Συνέντευξη 5: Στέλεχος Κοινωνικής Υπηρεσίας του δήμου Κορινθίων).

7.1.2 Δράσεις ένταξης μεταναστών.

Από την πλευρά του δήμου βέβαια, γίνεται λόγος για μια πιο συντονισμένη προσπάθεια όπως προαναφέρθηκε αρχικά με την δημιουργία του Σ.Ε.Μ και έπειτα με την πρόταση για μαθήματα της ελληνικής γλώσσας για την βελτίωση της καθημερινότητάς τους. Ο πυλώνας της γλώσσας είναι από τους βασικότερους όταν γίνεται αναφορά για πλήρη ένταξη μεταναστών σε οποιοδήποτε κοινωνία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ασκείται και μια ιδιότυπη κριτική προς τις μεταναστευτικές ομάδες για έλλειψη ενδιαφέροντος και απουσία οργάνωσης στους κύκλους τους, εκτός από αυτή των Αλβανών.

«Προτάθηκε, κάποια στιγμή να γίνουν από το δήμο μαθήματα σε σχολεία κυρίως για να μάθουν την ελληνική γλώσσα με πιο επίσημο τρόπο, ώστε να ενταχθούν και να ενσωματωθούν με καλύτερο τρόπο. Δυστυχώς, όμως ουσιαστικά, δεν υπήρξε ποτέ και το ανάλογο ενδιαφέρον εκ μέρους των μεταναστών για τις δράσεις αυτές. Μόνο οι Αλβανοί μετανάστες έχουν σύλλογο επίσημο εδώ όπως σας είπα,, αλλά δεν φάνηκε να είναι θερμοί να συνεργαστούν στο μέγιστο βαθμό για να ενταχθούν στη τοπική κοινωνία μέσω αυτών των δράσεων μας. Δεν υπήρξε το κατάλληλο ενδιαφέρον και έτσι δεν έχουν υπάρξει και κάποιες ιδιαίτερες δράσεις για την ένταξή τους. Όπως καταλαβαίνετε πρέπει να υπάρξει και από τις δύο πλευρές η θέληση και η πρόθεση ώστε και η συνεργασία σε οποιοδήποτε επίπεδο να καταστεί εποικοδομητική για αυτό και δεν πιστεύω ότι και να σχεδιαστεί μια νέα πολιτική ένταξης θα φέρει πολύ καλύτερα αποτελέσματα».

(Συνέντευξη 1: Εκπρόσωπος του δήμου που σχετίζεται με το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών).

Το ζήτημα της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, ως βασικός ενταξιακός παράγοντας, θίγεται από σωματεία αλλά και κρατικές δομές όπως το Κέντρο Κράτησης Μεταναστών. Βασίζεται όμως, καθαρά στην εθελοντική δράση και την ανάγκη των ανθρώπων που εργάζονται στο Κ.Κ.Μ για προσφορά στο σύνολο, δεδομένου ότι η ανεπάρκεια της κρατικής μηχανής και η αδυναμία σχεδιασμού ριζοσπαστικών και ουσιαστικών δράσεων για ένα πρακτικό μοντέλο ένταξης έστω προσωρινά, δημιουργεί αυτές τα πηγαία συναισθήματα φιλαλληλίας και αλτρουισμού.

«Για το σκέλος της ένταξης, πρέπει να αναφέρω μια προσπάθεια που έγινε εκ μέρους μας για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στους κρατούμενους που όμως έμεινε σε εντελώς νηπιακό στάδιο και απλά τους μάθαμε βασικές ελληνικές εκφράσεις για την καθημερινότητά τους. Αυτή η προσπάθεια έγινε από όσους θέλαμε να βοηθήσουμε πραγματικά και να αφιερώσουμε χρόνο σε αυτούς τους ανθρώπους που βρίσκονταν εκεί μέσα να νιώσουν πιο άνετα μαθαίνοντας ταυτόχρονα χρήσιμα πράγματα».

(Συνέντευξη 2: Κοινωνικός λειτουργός που εργάστηκε στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών στην Κόρινθο).

Παράλληλα, σε σωματεία και ΜΚΟ που δρουν στο πεδίο της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, ο εκπαιδευτικός άξονας είναι βασική προτεραιότητα από την αρχή της λειτουργία τους.

«Μια από τις δομές μας, είναι το Κοινωνικό Φροντιστήριο που λειτουργούμε για παιδάκια του δημοτικού, με εθελοντές καθηγητές, δασκάλους και άτομα της υπηρεσίας μας εδώ που διαβάζουν κάποια παιδιά».

Και:

«Η μεγαλύτερη πολιτική ένταξης σε εμάς, ίσως είναι τα μαθήματα που πραγματοποιούνται εδώ. Πιστεύω ότι γίνεται πολύ καλή δουλειά, έχουμε παιδιά εδώ και τρία χρόνια που μεγαλώνουν μαζί μας. Ειδικά στο κομμάτι αυτό του

φροντιστηρίου, τα παιδιά των μεταναστών είναι η πλειοψηφία. Τα διαβάζουμε για την επόμενη μέρα, όσα δυσκολεύονται με τις δύο γλώσσες που ακούν στο σπίτι και στο σχολείο μετά».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Στους χώρους των εθελοντικών ομάδων, των ΜΚΟ και των συλλόγων που αποτελούν αθροιστικά το σύνολο της ΚτΠ, ανιχνεύουμε αρκετές δομές που καλύπτουν συνολικά τις ανάγκες των μεταναστών σε αρχικό και προσωρινό επίπεδο. Η κρατική ανυπαρξία σε βασικούς τομείς, η οικονομική κρίση δημιουργούν τις συνθήκες αυτές για προσφορά βοήθειας και κάλυψης των αναγκών των μεταναστών από συλλόγους και σωματεία που κινούνται στις παρυφές της φιλανθρωπίας και του εθελοντισμού. Είναι συντονισμένη η προσπάθεια για δημιουργική απασχόληση των ωφελουμένων με πληθώρα δραστηριοτήτων για την κοινωνική συμμετοχής.

«Έχουμε δομές αντίστοιχες με αυτές που έχουν δημιουργηθεί σε πολλούς δήμους εξαιτίας της οικονομικής κρίσης κυρίως.

Πρώτη δομή είναι το κοινωνικό υπνωτήριο αστέγων. Πρόκειται για την διανυκτέρευση των αστέγων σύμφωνα με τη συμβατική μας υποχρέωση, παρόλα αυτά όμως εμείς με απόφαση του προέδρου μας, του Δ.Σ και του προσωπικού το υπνωτήριο το λειτουργούμε όλη την ημέρα και όχι μόνο την νύχτα όπως ήταν σχεδιασμένο, λειτουργεί και σαν κέντρο διημέρευσης παρέχοντας στους ανθρώπους φαγητό, ρούχα, παπούτσια, φάρμακα, ίντερνετ, μπάνια κλπ. Είναι για κάθε άστεγο που βρίσκεται στη χώρα, όπως και νόμιμους μετανάστες. Άλλες δομές, είναι το κοινωνικό φαρμακείο, παρέχοντας φάρμακα, φροντίζουμε τραύματα, μετράμε πίεση κλπ. Ουσιαστικά παρέχουμε πρωτοβάθμια φροντίδα με φάρμακα που προέρχονται από χορηγίες, πάντοτε με συνταγή γιατρού όμως. Ακόμα έχουμε την τράπεζα χρόνου που πρόκειται για την εθελοντική ανταλλαγή υπηρεσιών είτε μεταξύ ωφελούμενων είτε μεταξύ εθελοντών και ωφελουμένων. Για παράδειγμα κάποιος μπορεί να είναι δάσκαλος και να κάνει μάθημα στο παιδί του υδραυλικού και ο υδραυλικός να του φτιάξει την βρύση. Υπάρχουν άνθρωποι διαφόρων ειδικοτήτων από γιατρό μέχρι λογιστή, εθελοντές πολλούς δηλαδή, όπου αρκετοί δεν δέχονται την ανταλλαγή θέλουν μόνο να βοηθήσουν, αλλά εμείς κοιτάζουμε να τηρούμε αυτήν την ανταλλαγή για να μπορεί να

προσφέρει και ο ωφελούμενος, να νιώσει την χαρά και να παραμείνει δραστήριος κοινωνικά. Επίσης πριν λίγο καιρό είχαμε κάνει σεμινάριο για την οστεοπόρωση με έναν εθελοντή γιατρό, ένα άλλο σεμινάριο που σχεδιάζεται είναι για την υγιεινή διατροφή. Θα κάνουμε ένα εκπαιδευτικό σεμινάριο σχετικά με την χρήση των Η/Υ. Φροντίζουμε να κρατάμε τον κόσμο κατά μία έννοια σε μία εγρήγορση και να των απασχολούμε δημιουργικά έχοντας ένα γεμάτο πρόγραμμα από τέτοιου είδους εκδηλώσεις, δράσεις και σεμινάρια».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Στο παραπάνω σημείο, είναι αξιοσημείωτη η αναφορά στην τράπεζα χρόνου και την σπουδαιότητα της ανταλλαγής υπηρεσιών για τους ωφελούμενους μετανάστες και μη. Η ανταπόδοση μιας υπηρεσίας από τον ωφελούμενο στον εθελοντή που τον βοήθησε, είναι καίριας σημασίας για τους ίδιους γιατί με αυτό τον τρόπο μπορεί να νοιώσει χρήσιμος στο σύνολο, να πιστέψει στις ικανότητες του νιώθοντας ταυτόχρονα την ηθική ικανοποίηση της προσφοράς στο συνάνθρωπο, παραμένοντας σε μια κοινωνική εγρήγορση και αφήνοντας πίσω την αδράνεια.

Επιπλέον, παρέχονται υπηρεσίες που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών μέσω της εξεύρεσης εργασίας και αναφέρεται η σημασία της για την ίδια την προσωπικότητα του κάθε μετανάστη.

«Σημαντικό για την ένταξη είναι αυτό το κομμάτι με την εργασιακή επανένταξη, γιατί υπάρχουν και περιπτώσεις που δεν θέλουν να δουλέψουν, που διακριτικά κάποιος αποφεύγει την εργασία που θα του προταθεί, ενώ άλλοι που καίγονται φαίνονται και έχουν βρει κάτι. Υπάρχει το γραφείο διαμεσολάβησης, που παρεμβαίνει για να λύνονται προβλήματα των ωφελουμένων μας. Για παράδειγμα, κάποιος να θέλει να βρει έναν γιατρό και να μην μπορεί να κλείσει ραντεβού ή για κάποιον άλλο φορέα, τον ΟΑΕΔ, την Πρόνοια κλπ. Επίσης στα πλαίσια του γραφείου εντάσσεται η διαμεσολάβηση για την επανένταξη στην αγορά εργασίας».

Όπως επίσης:

«Όμως το πιο σημαντικό για εμάς, είναι η εξέλιξη δηλαδή να μην μας έχει ανάγκη και αυτό θα γίνει με την εξεύρεση εργασίας, έχοντας το εισόδημά του και βάζοντας σε μια τάξη τη ζωή του ξανά».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

«Ως κοινωνικός λειτουργός στο Κοινωνικό Ιατρείο Αλληλεγγύης Κορίνθου παρείχαμε ιατρικές υπηρεσίες στους μετανάστες, νόμιμους και μη, ανασφάλιστους Έλληνες κλπ. Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε πρώτο στάδιο όπως και οι παρεμβάσεις σε κοινωνικούς φορείς, νοσηλευτικά ιδρύματα ώστε κάποιοι από τους ασθενείς να έχουν περαιτέρω ιατρική φροντίδα είναι κύριο μέλημά μας σε συνεργασία και με Κοινωνικά Ιατρεία των Αθηνών».

(Συνέντευξη 4: Κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Κορίνθου)

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται και στο κομμάτι της συμβουλευτικής και της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Η συμβουλευτική διαδικασία είναι εξόχως σημαντική καθώς είναι και αυτή που θα δώσει το ερέθισμα σε αυτόν που δέχεται τις υπηρεσίες αυτές, να διαχειριστεί τα δυσμενή συνήθως δεδομένα που υπάρχουν στο κοινωνικό του και όχι μόνο περιβάλλον και να αντιστρέψει την υπάρχουσα κατάσταση. Συμπληρωματικά με την παρεχόμενη ψυχοκοινωνική υποστήριξη, αν γίνει αποδεκτή εκ μέρους του μετανάστη με θετικό πρόσημο, είναι ικανή να του δώσει τα εφόδια για να χτίσει πάνω σε στέρεες βάσεις την παραμονή του και την πληρέστερη ενσωμάτωσή του στο νέο κοινωνικό σύνολο.

«Συνεργαζόμαστε με το νοσοκομείο και με εθελοντές γιατρούς. Υπάρχει μια ξεχωριστή ανθρωποκεντρική προσέγγιση από εμάς, δεν μένουμε μόνο στους τύπους. Παρέχουμε ψυχοκοινωνική και συμβουλευτική υποστήριξη, γενικώς είμαστε ευέλικτοι και αυτό έχει σημασία να κοιτάς τι χρειάζεται ο ωφελούμενος και να επικεντρώνεσαι εκεί. Θεωρώ πολύ σημαντικό το κομμάτι της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης καθώς η ψυχολογία ενός ατόμου και η θετική στάση ζωής όταν αντιμετωπίζει τόσες δυσκολίες, μπορεί να δώσει το έναυσμα να

πατήσει γερά στα πόδια του και να συνεχίσει την ζωή του. Αυτό προσπαθούμε να κάνουμε και εμείς με όποιο τρόπο μπορούμε».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Ακόμα:

«Υπάρχει συνεργασία με διαγνωστικά κέντρα της περιοχής όπου στέλνουμε ασθενείς για εξετάσεις. Κάποιες υπηρεσίες από ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς παρέχονται εντός του χώρου του κοινωνικού ιατρείου ενώ οι διαγνωστικές εξετάσεις διεξάγονται στα ιδιωτικά κέντρα όπως και ορισμένες περιπτώσεις εθελοντών εξετάζονται σε ιατρεία εθελοντών».

(Συνέντευξη 4: Κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Κορίνθου)

Επίσης:

«Από εμάς παρέχεται σε πρωταρχικό επίπεδο βοήθεια με την έννοια ότι παρέχεται συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους του φορέα μας και προσπαθούμε να δώσουμε κάποιες κατευθύνσεις για όσο καιρό επιθυμούν να μείνουν στο τόπο μας. Σε περίπτωση που θελήσουν να παραμείνουν οι συνεργάτες όπως προείπα του ενημερώνουν για πιθανές κινήσεις με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και ίσως τους ενθαρρύνουν να βρουν κάποια δουλειά για να μπορέσουν να ενταχθούν στην τοπική κοινωνία».

(Συνέντευξη 5: Στέλεχος Κοινωνικής Υπηρεσίας του δήμου Κορινθίων).

Οι δράσεις είναι εξίσου πολιτιστικού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα στοχεύοντας αρχικά στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των κατοίκων της περιοχής είτε με δράσεις άμεσης υλικής συμπαράστασης είτε με δρώμενα κάθε είδους για να γνωρίσουν καλύτερα την κουλτούρα και τα έθιμα χωρών που προέρχονται διάφορες μεταναστευτικές ομάδες. Επιπροσθέτως στοχεύει στην ολοκληρωμένη προσέγγιση των μεταναστών για κάλυψη κάθε μορφής ανάγκης τους, σωματικής ή πνευματικής.

«Γενικότερα κάνουμε διάφορες εκδηλώσεις πολιτιστικού και φιλανθρωπικού χαρακτήρα, γίνεται και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας μέσω της

συλλογής τροφίμων, προσπαθώντας να συνδυάσουμε το τερπνόν μετά του ωφελίμου από την άποψη ότι δεν γίνεται να κάθονται με σταυρωμένα τα χέρια, προσπαθούμε να τους δώσουμε χαρά ψυχική πέρα από την υλική βοήθεια. Και επιμορφωτικά σεμινάρια γίνονται με γιατρούς και ψυχολόγους, δράσεις και εκδηλώσεις ανά περιόδους πολιτιστικού περιεχομένου, Πάσχα και Χριστούγεννα δίνουμε δώρα σε μικρά παιδιά. Είμαστε μέλη του προγράμματος ΤΕΒΑ, δηλαδή επισιτιστικής βοήθειας»

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Ο αριθμός των μεταναστών που εξυπηρετείται από τις διάφορες δομές στην περιοχή, ποικίλλουν. Πιθανότατα η γνώση ύπαρξης των δομών, το ύφος των υπηρεσιών και τα κριτήρια για την αποδοχή τους όπως και η απόσταση μεταξύ του κέντρου και μιας συγκεκριμένης προσπάθειας μερικά χιλιόμετρα μακριά είναι παράγοντες που επηρεάζουν. Η πρώτη αφορά σύλλογο μέσα στον αστικό ιστό ενώ η δεύτερη οργάνωση με τις κύριες δομές της εκτός της πόλης.

«Περίπου 1000 ασθενείς έχουν εξυπηρετηθεί από εμάς στα 3 χρόνια λειτουργίας και περίπου το 40% ήταν οι μετανάστες».

(Συνέντευξη 4: Κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Κορίνθου).

«Τα κριτήρια είναι και οικονομικά και κοινωνικά για όλους. Υπάρχει η διαδικασία της συνέντευξης από την κοινωνική υπηρεσία που ζητά τα κλασσικά δικαιολογητικά, εκκαθαριστικό εφορίας, πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, κάρτα ανεργίας. Ελέγχονται οι περιπτώσεις καθώς διαφέρουν μεταξύ τους, δεν έχουμε το αυστηρό μοντέλο ενός καθαρού οικονομικού ορίου εισοδήματος, γιατί κάποιος μπορεί να έχει δάνεια, ή να έχει κάποια αναπηρία ο ίδιος ή κάποιος μέλος της οικογένειάς του. Δεν είναι η πλειοψηφία των ωφελουμένων μετανάστες. Περίπου να είναι στο 15 με 20% το ποσοστό άλλης εθνικότητας. Πολιτικές ένταξης δεν υπάρχουν ουσιαστικά αλλά πρωτοβάθμια φροντίδα όπως είπαμε, ή στέγαση για μικρό χρονικό διάστημα, ο κανονισμός λέει για περίπου μία εβδομάδα όμως συνήθως επειδή υπάρχει ανάγκη μένουν για περισσότερο καιρό».

7.1.3 Αποτελεσματικότητα μέτρων και κριτική δράσεων.

Ο εθελοντισμός και η φιλανθρωπία είναι κάποια από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τόσο τους εργαζόμενους σε συλλόγους, ΜΚΟ και δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και την ίδια την τοπική κοινωνία. Χωρίς τις προσπάθειες και την δυναμική που επιδεικνύουν, θα ήταν αδύνατη η όποια βοήθεια και πρόνοια προς το μεταναστευτικό πληθυσμό στο βαθμό που έχει πραγματοποιηθεί

«Το Κοινωνικό Ιατρείο, μας έδινε πολλά φάρμακα για τις ανάγκες του κέντρου κράτησης όπως και αρκετοί γιατροί βοηθούσαν, πάντα εθελοντικά, ανά τακτά χρονικά διαστήματα όταν χρειάστηκε. Ο Ερυθρός Σταυρός βοήθησε κυρίως στο κομμάτι της ταυτοποίησης των μεταναστών παίρνοντας τα στοιχεία τους και προσπαθούσαν να βρουν συγγενείς και άτομα της οικογένειά τους στη χώρα προέλευσής τους».

(Συνέντευξη 2: Κοινωνικός λειτουργός που εργάστηκε στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών στην Κόρινθο).

Όπως και εδώ με την ουσιαστική αδυναμία του κράτους και την εθελοντική κάλυψη κάποιων αναγκών εκ μέρους της ΚτΠ:

«Δεν ενταχθήκαμε σε κανένα πρόγραμμα επιδοτήσεως της συλλογικότητάς μας, ούτε έχουμε κάποια κρατική επιχορήγηση για το έργο που παράγουμε. Ενεργούμε εθελοντικά, στα πλαίσια αυτού που ονομάζουμε Κοινωνία των Πολιτών και καλύπτουμε στην ουσία τα κρατικά κενά όπου είναι αυτό δυνατό και την έλλειψη βούλησης εκ μέρους της πολιτείας για πλήρη παροχή υπηρεσιών. Επεμβαίνουμε συμπληρωματικά στο κράτος κατά μία έννοια. Πιστεύω ότι η αρχική φροντίδα και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη βοηθάει κατά κάποιο τρόπο στην ενσωμάτωση. Στη δομή πιέζουμε να έχουν όλοι πρόσβαση στο σύστημα Υγείας. Η οικονομική κρίση συνέβαλε στη δημιουργία του Κοινωνικού Ιατρείου όπως και των

Κοινωνικών Παντοπωλείων. Προσπαθούμε να έχουν οι μετανάστες στα δημόσια νοσοκομεία αυτά που δικαιούνται ως άνθρωποι. Καλύπτουμε ουσιαστικά ένα κομμάτι στην πρόσβαση για την υγεία. Επίσης διαμεσολαβούμε όπου είναι δυνατόν για την διεκπεραίωση των διαδικασιών που χρειάζονται οι μετανάστες με τα έγγραφα τους. Πιστεύω έχει γίνει αρκετά καλή δουλειά μέχρι στιγμής και έχει επιφέρει καλά αποτελέσματα».

(Συνέντευξη 4: Κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Κορίνθου)

«Παρακολουθούμε τις προκηρύξεις σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, τηρούμε αρχείο με τα βιογραφικά ατόμων που ωφελούνται από τις υπηρεσίες μας και τους λέμε να κάνουν τα χαρτιά τους σε κάθε περίπτωση. Υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις τελευταία ατόμων που βρήκαν δουλειά και επανεντάχθηκαν φεύγοντας από τις δομές μας οπότε αυτό μας δίνει δύναμη για την συνέχεια γιατί βλέπουμε ότι δράσεις έχουν ουσιαστικό αποτέλεσμα».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

7.1.4 Χορηγίες, τοπική κοινωνία - κριτική και χρηματοδότηση.

Το θέμα των χορηγιών και της υποστήριξης υλικά και ηθικά σε μια δράση είναι βασική συνισταμένη για την επιτυχημένη έκβαση της διαδικασίας. Πληθώρα υλικών, αγαθών (είδη πρώτης ανάγκης, υγιεινής, τρόφιμα κλπ) προσφέρονται είτε μέσω χορηγιών από τοπικές επιχειρήσεις είτε εθελοντικά κάτοικοι των περιοχών συλλέγουν αγαθά και τα προσφέρουν απλόχερα στις οργανώσεις, εξασφαλίζοντας την ηθική ικανοποίηση της αλληλεγγύης προς ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως επίσης σχεδιάζονται και νέες δράσεις μελλοντικά.

«Αυτό που προσπαθούσαμε ήταν να βρούμε χορηγούς για να πλαισιώσουμε όσο το δυνατόν καλύτερα το χώρο. Για παράδειγμα μεγάλο κοινωφελές ίδρυμα μας δώρισε χαρτιά, σκάκι, μπάλες και μπασκέτες για να έχουν δραστηριότητες οι μετανάστες ενώ επιπλέον από αλλού μας είχαν δοθεί είδη υγιεινής όπως

ξυραφάκια, αφρόλουτρα, σαμπουάν κλπ. Υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις για πλήρη στήριξη των μεταναστών που έρχονται στο κέντρο και που όπως σας ανέφερα ξανά δεν είναι για ουσιαστική ένταξη αλλά πρόγραμμα προσωρινής διαμονής με όσο το δυνατόν πιο ανθρώπινες συνθήκες».

(Συνέντευξη 2: Κοινωνικός λειτουργός που εργάστηκε στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών στην Κόρινθο).

Η συνεργασία με επώνυμες εταιρείες για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα και ενώσεις κοινωφελών σωματείων που στοχεύει στην ενίσχυση νέων παιδιών και εφήβων

«Σκεφτόμαστε συνεχώς νέες δράσεις για τους ωφελουμένους. Πριν λίγο καιρό μοιράσαμε σε παιδάκια καλοκαιρινά παπούτσια σε συνεργασία με την εταιρεία TOMS και με το πρόγραμμα MAZI ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Αναγνωρίζεται και στην παρακάτω περίπτωση η αξία των χορηγιών που είναι ζωτικής σημασίας για την λειτουργία κάποιων δομών εντός ενός συλλόγου και μιας οργάνωσης που δουλεύει πάνω σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες ακόμα και για καθημερινές αλλά ουσιαστικές για την ψυχολογία των παιδιών εκδηλώσεις και εορτασμούς γενεθλίων.

«Το κοινωνικό εστιατόριο ουσιαστικά δεν υπάρχει, είναι άτυπο, βασίζεται πάνω σε χορηγίες. Πιστεύω θα μπορούσε να έχει εγκριθεί και κοινωνικό εστιατόριο. Αν δεν το κάναμε εμείς με καλή πρόθεση ουσιαστικά θα είχαμε δομές αντιμετώπισης της φτώχειας χωρίς φαγητό. Το ίδιο συμβαίνει και με το κοινωνικό παντοπωλείο καθώς στηρίζεται μόνο στις χορηγίες και αυτό. Ακόμα και πάρτι γενεθλίων γίνεται στη δομή μας. Βρίσκουμε με χορηγία κάποια τούρτα, ετοιμάζονται εδέσματα και με μεράκι έχουμε πραγματοποιήσει πάρτι γενεθλίων παιδιών στο χώρο μας».

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

Πρόβλημα και έλλειψη χρηματοδότησης παρατηρείται όχι μόνο για την λειτουργία των δράσεων των δομών αλλά και για το μισθολογικό κόστος των εργαζομένων στους συλλόγους που δουλεύουν με μετανάστες μέσω ευρωπαϊκών κονδυλίων και με αποτέλεσμα την μερική δυσαρέσκεια και τα οικονομικά προβλήματα.

Ένα πρόβλημα τον τελευταίο χρόνο είναι οι καθυστερήσεις στους μισθούς που υπάρχει σε όλες τις δομές που έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα, από τότε που έληξε το πρόγραμμα ΕΣΠΑ και πέρασαν οι δομές αυτές στο Υπουργείο Εργασίας, υπάρχει καθυστέρηση σημαντική στη χρηματοδότηση. Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν έχουν πληρωθεί για μήνες. Πολλοί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να συντηρήσουν τις οικογένειές τους και οι πόροι τους προέρχονται από αυτή την εργασία. Κάνουμε υπομονή, δεν μπορείς να κάνεις κάτι άλλο.

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

7.1.5 Σχέση τοπικής αυτοδιοίκησης – συλλόγων, ΜΚΟ.

Αντικρουόμενες είναι οι απόψεις στο ζήτημα συντονισμού μεταξύ των σωματείων και ΜΚΟ, με τον δήμο. Σε μία περίπτωση θέτεται μάλιστα αυστηρή κριτική προς την τοπική αυτοδιοίκηση για την σχέση της με την σύλλογο αλλά και γενικότερα για τις πρακτικές και πολιτικές που ακολουθούνται για λόγους ψηφοθηρικούς. Παρατηρείται λοιπόν μια απουσία συντονισμού και ενός πλαισίου οργανωμένης δράσης και βούλησης με ανιδιοτελείς προθέσεις από τον δήμο παράλληλα με την ύπαρξη της εθελοντικής δομής. Επίσης αναφέρονται ελλείψεις σε προσωπικό και προχειρότητα στον σχεδιασμό και σε όμορους δήμους.

«Δυστυχώς οι δήμοι κινούνται στη λογική της ψηφοθηρίας. Δεν λειτούργησε ποτέ ο ίδιος αυτή τη δομή παρά μετά που την αναλάβαμε εμείς εθελοντικά προσπάθησε να μπει κατά μια έννοια και αυτός μέσα σαν φορέας αλλά εμείς δεν το δεχτήκαμε αυτό. Υπάρχει θέμα με τις παρεμβάσεις πολιτικών προσώπων σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι υποστελεχωμένες. Στο Κιάτο για παράδειγμα, δεν υπάρχει κοινωνικός λειτουργός. Τυπικά ούτε στο

Λουτράκι. Υπάρχει γενικά μια προχειρότητα και μια έλλειψη βούλησης αλλά και γνώσης στο δήμο για τέτοια θέματα».

(Συνέντευξη 4: Κοινωνικός λειτουργός του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Κορίνθου)

Στην επόμενη περίπτωση λειτουργίας της ΜΚΟ, η αγαστή συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση αποκαλύπτει μια θετική πλευρά ως προς το πώς αντιλαμβάνεται η τοπική εξουσία δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα από συλλόγους, ομίλους κλπ. Αποτυπώνεται μια ποιοτική σχέση και τον δήμο να βρίσκεται στο πλευρό των δράσεων της οργάνωσης.

«Με τον δήμο Κορινθίων είμαστε πολύ ευχαριστημένοι από την συνεργασία, μας βοηθά σε ό,τι χρειαστούμε και ό,τι ζητήσουμε. Έτσι από την τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχουμε κανένα παράπονο. Από την αρχή που ξεκινήσαμε ο δήμος είναι δίπλα μας. Έχει υπάρξει αρωγός στην προσπάθεια μας με την ενίσχυση των εκδηλώσεων πολιτιστικού και ανθρωπιστικού χαρακτήρα που έχουμε κάνει. Όταν προσπαθείς να προσφέρεις φαίνεται, εκτιμάται από την τοπική κοινωνία και τους θεσμικούς φορείς.

(Συνέντευξη 6: Κοινωνικός λειτουργός σε ΜΚΟ)

7.2. Η περίπτωση του δήμου Πατρέων

7.2.1 Αρμοδιότητες και δράσεις φορέων και ΜΚΟ

Στον δήμο Πατρέων η έρευνα φανέρωσε ένα συγκεντρωτισμό εξουσιών σε επίπεδο πολιτικών από ελάχιστα άτομα. Δεν υπήρχε μεγάλο εύρος διοικητικών δομών παράλο τον πληθυσμό της περιοχής και ειδικότερα τις μεταναστευτικές ροές που ιστορικά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια καταφθάνουν συνεχώς στην πόλη που θεωρείται ως η πύλη προς την Δύση. Αρχικά διερευνήθηκαν οι αρμοδιότητες των φορέων όπως και των ομάδων, εθελοντικών και μη, που αποτελούν το κομμάτι της κοινωνίας των πολιτών.

«Ερ: Ποιες οι αρμοδιότητες του τμήματος και του συλλόγου σας;

Απ: Προσπαθούμε να ενημερωνόμαστε για όλους τους συναδέλφους και τις δράσεις τους για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως αυτή των μεταναστών που είναι υπό ένταξη. Ασχολούνται σε ΜΚΟ, διακρατικούς οργανισμούς και είναι υπάλληλοι δήμου και περιφέρειας. Ενημερώνουν τους μετανάστες που θέλουν να ενταχθούν σχετικά με όλες τις νομιμοτυπικές διαδικασίες».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Α.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Η πρόκληση εμποδίων όσον αφορά την εκπαίδευση με γραφειοκρατικούς όρους αλλά ιδιαίτερος επώδυνος για τους ίδιους τους μετανάστες και τα παιδιά τους είναι ένα σημείο που αναφέρεται από την αρχή της συνέντευξης καθώς κρίνεται πολύ σημαντική η πρόσβαση σε αυτήν για κάθε άνθρωπο και ειδικά για ένα παιδί σε ένα καινούριο περιβάλλον. Οι δυσκολίες εγγραφής σε ένα σχολείο στην εποχή μας επικρίνονται με αυστηρό ύφος.

«Αν χρειάζεται κάποιος κάτι πριν την ένταξή του ο μετανάστης σε σχέση με τη νόμιμη διαμονή του στη χώρα το αναλαμβάνει ο κοινωνικός λειτουργός Ουσιαστικά να του δίνει πληροφορίες για το πώς θα γραφτεί το παιδί του στο σχολείο, ποιες διαδικασίες χρειάζεται να ακολουθήσει, να τον βοηθήσει στο να δεχτεί το σχολείο το παιδί του κάτι που είναι σχετικά δύσκολο το 2016 στην Πάτρα...εντυπωσιακό! Η ΣΤΕΓΗ plus π.χ που έχει το σχολείο απέναντι παρόλο που έχει γίνει μια διαδικασία αυτόματη στο να μπορούν τα παιδιά να γραφτούν και να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, οι γονείς έχουν ακόμα πολλές δυσκολίες. Μια κυρία προ ολίγου με ενημέρωσε ότι έχει κατώτατο επίπεδο το σχολείο αλλά και μόνο επειδή πηγαίνουν παιδιά μεταναστών εκεί».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Α.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Στο δήμο Πατρέων, όπως και σε άλλους δήμους της χώρας συγκροτήθηκε το Σ.Ε.Μ, μια βέλτιστη πρακτική που υιοθετήθηκε με σκοπό την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών. Λειτουργήσαν για μικρό χρονικό διάστημα αλλά επέδειξαν κάποιο έργο

σε σχέση με το δήμο Κορινθίων κυρίως με την οργάνωση εκδηλώσεων και δράσεων πολιτιστικού χαρακτήρα. Συμμετείχαν επίσης και αρκετοί σύλλογοι μεταναστών που εδρεύουν στην περιοχή. Όμως και εδώ, δεν λειτούργησαν ουσιαστικά σε μεγάλο βαθμό και λόγω αδιαφορίας από τους εμπλεκόμενους (φορείς και μετανάστες) σταμάτησαν την δραστηριοποίησή τους.

«Για τα ΣΕΜ λοιπόν, θα μπορούσαν να είναι μια καλή πρακτική ένταξης όμως έχουν σταματήσει να λειτουργούν, λόγω απραξίας. Νομίζω ήταν έως το 2014 προς 2015. Συμμετείχαν στις συναντήσεις που είχαν γίνει ζεστά και οι ομάδες μεταναστών όπως η αλβανική κοινότητα, η ρώσικη, η βουλγάρικη κ.ά. Υπήρχαν από αρκετές κοινότητες εκπρόσωποι όπως και από φορείς και οργανισμούς όπως Λιμενικό, Αστυνομία κλπ. Ήταν καλός τρόπος ένταξης, θυμάμαι έγιναν και αρκετές εκδηλώσεις κατά τα διάστημα λειτουργίας των ΣΕΜ. Χαρακτηριστικά αν μια κοινότητα είχε μια δική τους γιορτή για την εκπαίδευση, την γλώσσα τον πολιτισμό ο δήμος φρόντιζε να το οργανώσει και να υποστηρίξει τις δράσεις, όπως και συνεργασίες με σχολεία».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Λ.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Αρκετά σοβαρή δουλειά γίνεται και στους κόλπους του Ερυθρού Σταυρού. Το τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας της οργάνωσης προσπαθεί στα πλαίσια που του επιτρέπουν τα οικονομικά δεδομένα και η στελέχωση του, συνδυαστικά με όλο το πλαίσιο και την φιλοσοφία του κινήματος του Ερυθρού Σταυρού. Η παροχής φροντίδας σε αρχικό επίπεδο από την στιγμή που καταφθάνουν, τις πρώτες βοήθειες και τα είδη υγιεινής που δίνονται είναι η βάση για περαιτέρω δράσεις προς τις μεταναστευτικές ροές.

«Ο Ερυθρός Σταυρός είναι ένα παγκόσμιο κίνημα. Στηρίζει ευάλωτες ομάδες πληθυσμού στην κάλυψη των βασικών καθημερινών αναγκών ανεξαρτήτως εθνικότητας, Η άφιξη των μεταναστών είναι μια έκτακτη ανάγκη και για αυτό

φροντίζουμε για την διάσωση, την παροχή πρώτων βοηθειών, την κάλυψη καθημερινών αναγκών, ιματισμού, κλινοσκεπάσματα και υπνόσακους , είδη ατομικής υγιεινής όπως σαμπουάν, αφρόλουτρα και οδοντόβουρτσες. Επιπλέον φροντίζει για την επανένωση οικογενειών μεταναστών που είναι στη χώρα μας με συγγενικά τους άτομα στις χώρες αποστολής. Παρέχει προγράμματα στέγασης και φιλοξενίας όπως η ΣΤΕΓΗ plus μαζί με την ΜΚΟ PRAKSIS, με εποπτικό ρόλο την Δ.Ο.Μ (Διεθνής Οργάνωση Μετανάστευσης). Ως Ερυθρός Σταυρός της Πάτρας, κάνουμε διανομή σε όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως εθνικότητας. Παρέχονται τρόφιμα στα πλαίσια ενός πιο οργανωμένου προγράμματος σίτισης. Αξιολογεί ένας κοινωνικός λειτουργός την κάθε περίπτωση (μετανάστες, πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, παράνομοι από αφρικανικές χώρες Αλβανία, Βουλγαρία. Το μόνο κριτήριο είναι οι ανάγκες».

(Συνέντευξη 9: Υπεύθυνη τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας Ερυθρού Σταυρού)

Κρίνεται ιδιαίτερος σημαντικό από τα παραπάνω, ότι το μόνο κριτήριο για την παροχή βοήθειας σε πρώτο επίπεδο και την εξυπηρέτηση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (διάσωση, πρώτες βοήθειες, σίτιση, είδη υγιεινής , προσωρινή στέγαση), είναι οι ανάγκες που έχει το κάθε άτομο. Η κουλτούρα του Ερυθρού Σταυρού ιστορικά, που κινείται πάνω στις αρχές τις φιλανθρωπίας, του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, επιτάσσουν αυτή τη θεώρηση δηλαδή να προσφέρουν αναλόγως τις ανάγκες και όχι να διαχωρίζουν τους ανθρώπους.

Σχετικά με την γνωστή περίπτωση του καταυλισμού της Ηρώων Πολυτεχνείου, ο Ερυθρός Σταυρός είχε έντονη την παρουσία του με την παροχή κινητής μονάδας με στόχο την διαμεσολάβηση και την υποστήριξη των μεταναστών για την διεκπεραίωση γραφειοκρατικών διαδικασιών. Ένας μετανάστης αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες όταν βρίσκεται σε ξένο έδαφος και ειδικά όταν δεν έχει τα απαραίτητα έγγραφα ταυτοποίησης που προβλέπει ο νόμος. Με αυτό τον τρόπο, θεωρείται πολύ ευεργετική η παρουσία νομικού εκπροσώπου που ενημερώνει και υποστηρίζει τους αλλοδαπούς σε τέτοιου είδους ζητήματα. Η σημασία αυτή, εξυψώνεται όταν αναφέρεται όταν ύστερα από αίτηση αρκετών για απόκτηση άδειας εργασίας, ένα

ποσοστό κατάφερε να μπει στην αγορά εργασίας και να ατενίσουν με άλλη ματιά την νέα τους πορεία.

«Όταν υπήρχε ο καταυλισμός στην Ηρώων Πολυτεχνείου από το 2007 και ως το 2012 υπήρχε πρόγραμμα κινητής μονάδας που παρείχε στην πλειοψηφία των ατόμων χωρίς έγγραφα ενημέρωση από νομικό εκπρόσωπο για τα δικαιώματά τους όπως το δικαίωμα ασύλου και κοινωνικός λειτουργός για οτιδήποτε μπορεί να χρειαζόταν. Μετά ο νομικός εκπρόσωπος αναλάμβανε την γραφειοκρατική διαδικασία για την διεκπεραίωση των αιτημάτων όπως για την κόκκινη κάρτα αλλοδαπών, την απόκτηση Α.Φ.Μ και την ενοικίαση σπιτιού. Επιπλέον αρκετοί από αυτούς είχαν αιτηθεί για απόκτηση άδειας εργασίας από την περιφέρεια. Υπήρχε τότε ένα πρόγραμμα απόκτησης άδειας εργασίας έως το 2012 νομίζω, όπου κάποιοι βρήκαν δουλειά στην ΒΙ.ΠΕ Πάτρας».

«Ερωτ.: Υπάρχουν καταγεγραμμένα δεδομένα για την περίοδο τότε;

Απάντ.: Η κινητή μονάδα είχε εξυπηρετήσει 1045 άτομα για το 2010 και 1039 άτομα από το 2012 έως τα μέσα του 2013. Όπως επίσης υπήρξε ένα πρόγραμμα στεγαστικής συνδρομής για άτομα που ήταν αιτούντες άσυλο μόνο και έπρεπε να νοικιάζουν σπίτι στην περιοχή, το 2012 και 2013 αν θυμάμαι καλά. Από ότι βλέπω στα χαρτιά, 9 άτομα επωφελήθηκαν για το 2012 και 25 άτομα το 2013, που πήραν εφάπαξ το ποσό που δινόταν και ίσχυε για όλη την Ελλάδα. Με το πρόγραμμα αυτό σχετιζόνταν ο Ερυθρός Σταυρός, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, οι Γιατροί του Κόσμου και η ΜΚΟ Praksis.

Αυτό που σήμερα συνεχίζεται είναι μόνο τα επισιτιστικά προγράμματα ανεξαρτήτου φυλής, εθνικότητας όπως και διάσωσης και πρώτων βοηθειών ειδικά στις περιοχές της Λέσβου, Χίου, Κω και Ρόδου που είναι έντονο το φαινόμενο της εισροής προσφύγων και μεταναστών τον τελευταίο καιρό. Ακόμα ισχύει και η νομική υποστήριξη σε όποιον απευθύνεται στον Ερυθρό Σταυρό».

(Συνέντευξη 9: Υπεύθυνη τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας Ερυθρού Σταυρού)

Η απόκτηση άδειας εργασίας και γενικότερα η ύπαρξη νομιμοποιητικών εγγράφων για τον κάθε μετανάστη, όπως αναφέρθηκε, είναι μια βασική προϋπόθεση για την

ομαλή διαβίωση του σε αρχικό επίπεδο. Για αυτό τον λόγο από τις υπηρεσίες του δήμου φροντίζουν για τις νομιμοποιητικές διαδικασίες με σκοπό την εξεύρεση εργασίας.

«Τους παραπέμπουμε στον ΟΑΕΔ να κάνουν τις νόμιμες διαδικασίες σε σχέση με την εργασία τους, που όμως στην πραγματικότητα δεν μπορούμε να τους βοηθήσουμε γιατί δεν μπορούν να τους τοποθετήσουν σε κάποια εργασία. Υπάρχει και ένα ειδικό πλαίσιο που χρειάζεται όσον αφορά την εργασία των μεταναστών-επιτρέπει στον εργοδότη να νομιμοποιεί κάποιον μετανάστη, ενώ είναι παράτυπος, χωρίς χαρτιά, άρα είναι ένας τρόπος ένταξης μέσω της εργασίας του. Αυτό βέβαια έχει πάρα πολλές αρνητικές συνέπειες όπως είναι κατανοητό, αλλά αν εφαρμοστεί νόμιμα είναι και αυτός ένας τρόπος ένταξης».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Λ.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Πολύ ευαίσθητο είναι το θέμα της στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων. Είναι προφανές ότι η συγκεκριμένη κατηγορία χρειάζεται περισσότερη φροντίδα και πολιτικές πρόνοιας. Σε αυτό συνηγορεί και η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και η σύμπραξη φορέων και ΜΚΟ.

«Το Στέγη+ είναι ένα χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα από τον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο και συγκεκριμένα από την Νορβηγία όπου κύριος συντονιστής είναι η ΜΚΟ PRAKSIS και ο Ερυθρός Σταυρός είναι εταίρος. Στην Πάτρα η δομή φιλοξενεί 30 ασυνόδευτους ανηλίκους και 40 μέλη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Το πρόγραμμα παρέχει ψυχοκοινωνική υποστήριξη, πρωτοβάθμια ιατρική στήριξη και φροντίδα (δηλ. νοσηλεύτη και γιατρό) όπως και και νομική βοήθεια. Παρέχουμε στέγη και σίτιση και το μάξιμουμ παραμονής στο χώρο αυτό για ένα χρόνο. Οι ασυνόδευτοι δεν χρειάζεται να είναι αιτών άσυλο ενώ οι οικογένειες για να έρθουν πρέπει να έχουν αιτηθεί».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Εδώ η προσπάθεια για εκπαίδευση είναι εντατική και πάντα σε εθελοντικό επίπεδο. Όμως παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα. Δεν γίνεται αποκλειστικά εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας μόνο, αλλά και χωρών που θα υποδεχθούν μελλοντικά τους πρόσφυγες καθώς η δομή έχει προσωρινό χαρακτήρα και κινείται σε αυτή τη γραμμή.

«Παρόλα αυτά γίνονται μαθήματα εκμάθησης ελληνικών, γερμανικών, γαλλικών αναλόγως την χώρα μελλοντικής υποδοχής των ατόμων που μένουν εδώ, εθελοντικά βέβαια!».

Υπάρχει και συνεργασία με άλλους συλλόγους:

«Υπάρχει η Κίνηση εδώ στη Πάτρα. Είναι εντελώς εθελοντική ομάδα με τεράστια δράση στο κομμάτι των προσφύγων., πριν ακόμα αρχίσουν οι ΜΚΟ. Έχουμε πολύ καλή συνεργασία μαζί τους , δηλ. εγώ στους ενήλικες κάνω 6 ώρες ελληνικά την εβδομάδα εκ των οποίων οι 4 γίνονται στην Κίνηση Υπεράσπισης Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Στα πλαίσια της ΚτΠ, η ύπαρξη στην πόλη της Πάτρας μιας κίνησης που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των μεταναστών, δείχνει πολύ χρήσιμη. Αναπτύσσει πλήθος δραστηριοτήτων σε νευραλγικούς τομείς ένταξης και στέκεται με σθένος σε πολιτικό επίπεδο σαν ομάδα πίεσης στην ουσία. Οι δράσεις της αρκετές όπως σημειώνεται παρακάτω από μέλος της Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών:

«Πρώτον ασχολούμαστε με μετανάστες συνολικά και όχι μόνο με το χαρακτηρισμό του πρόσφυγα γιατί για εμάς είναι το ίδιο πράγμα, με ζητήματα που έχουν να κάνουν από το πιο στοιχειώδες που είναι η σίτισή τους, την ιατροφαρμακευτική φροντίδα, να τους παρέχουμε τρόφιμα και οτιδήποτε που έχει να κάνει με τη σχέση τους με τις ελληνικές αρχές. Έχουμε πάει πολλές φορές στην αστυνομία να προσπαθήσουμε να τους βγάλουμε και με τους δικηγόρους εδώ στην κίνηση. Έχουμε δύο μέλη στην Κίνηση που είναι στο δικηγορικό σύλλογο που

μάλιστα πρωτοστάτησαν και έφτιαζαν πρόσφατα μια επιτροπή για τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών».

Η ανθρωποκεντρική αντίληψη και η έννοια της αλληλεγγύης χαρακτηρίζουν την φιλοσοφία της οργάνωσης όπως και η δυναμισμός και διεκδίκηση.

«Το δεύτερο, είναι το σχολείο όπου γίνονται μαθήματα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας για να έχουν ένα στοιχειώδη τρόπο επικοινωνίας για την καθημερινότητά τους. Με άτομα μέλη της κίνησης, εθελοντές οι οποίοι είναι καθηγητές της μέσης εκπαίδευσης. Υπάρχουν από διάφορες χώρες άτομα τα οποία διδάσκονται εδώ, από χώρες τις Αφρικής, Τουρκία, Ρουμανία, Μέση Ανατολή»

Και εδώ, η ύπαρξη δομών που σχετίζονται με την εκπαίδευση και συγκεκριμένα την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, είναι μέσα στα βασικά σχέδια της κίνησης.

«Το τρίτο είναι ότι παρεμβαίνουμε κάθε φορά σε ζητήματα που αφορούν τους μετανάστες που άπτονται της πολιτικής του κράτους των εκάστοτε κυβερνήσεων και για το σκοπό αυτό έχουμε κάνει και συσκέψεις, ημερίδες και έχουμε διοργανώσει με επιτυχία συλλαλητήρια».

Κύριο μέλημα της Κίνησης, είναι η παρέμβαση σε ζητήματα πολιτικής φύσεως όπου εξετάζονται κοινωνικά θέματα που απασχολούν τα μέλη τους. Οργανώνονται, διεκδικούν και αντιδρούν σε κάθε τι που πιστεύουν ότι χρειάζεται.

«Και ένα τέταρτο είναι γενικά οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις που έχουμε διοργανώσει από κινηματογράφο σε διάφορες πλατείες και τις σκάλες της Αγίου Νικολάου μέχρι εκδηλώσεις που κάναμε κάποια δρώμενα στην πλατεία Γεωργίου για το θέμα των προσφύγων, στο δημοτικό θέατρο για ένα Πέρση ποιητή που ήταν και συνεργάτης του Ρίτσου. Οι θεματικές για τις ταινίες π.χ έχουν πάντα σχέση με το μεταναστευτικό, ταινίες που αφηγούνται κατά κάποιο τρόπο καταστάσεις αντίστοιχες που έχουν βιώσει κλπ».

Τέλος, κινούνται για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, την γνωριμία με τον πολιτισμό των μεταναστευτικών πληθυσμών μέσω εκδηλώσεων, παραστάσεων και προβολή ταινιών.

7.2.2 Αποδοτικότητα μέτρων ένταξης

Η ποιοτική έρευνα δίνει την ευκαιρία να εξαχθούν αποτελέσματα από ανθρώπους που βιώνουν καθημερινά το ζήτημα που αναλύεται. Η αποδοτικότητα είτε εντός της δομής είτε σε συνολικότερο πλαίσιο κρατικής κοινωνικής πολιτικής, κρίνεται αυστηρά από κάποιους, από κάποιους άλλους όμως παρατηρείται μία βελτίωση της αντιμετώπισης των προσφύγων ειδικά θεσμικά (π.χ. ιατροφαρμακευτική περίθαλψη χωρίς το κόστος να επιβαρύνει τον πρόσφυγα και τον μετανάστη, το εργόσημο που ρυθμίζει ασφαλιστικά ζητήματα κατά την εργασία κ.ά).

«Η δομή αυτή έχει σαν στόχο την υποδοχή, δεν είναι ουσιαστικής ένταξης. Το μόνο επίσημο πρόγραμμα ένταξης από το ελληνικό κράτος είναι τα μαθήματα του προγράμματος ΟΔΥΣΣΕΑΣ που παίρνεις το πιστοποιητικό Α ή Β επιπέδου, αφορά γενικά μετανάστες και είχαν παρακολουθήσει κάποιοι ενήλικες πέρσι που είχε γίνει το Α επίπεδο για την εκμάθηση ελληνικών. Δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή πρόγραμμα ένταξης για κανέναν πρόσφυγα στην Ελλάδα. Υπάρχουν 50.000 εγκλωβισμένοι στην Ελλάδα, αν υποθέσουμε ότι 35.000 είναι να φύγουν με το πρόγραμμα μετεγκατάστασης είτε με το πρόγραμμα οικογενειακής επανένωσης, για όλους τους υπόλοιπους δεν έχει προβλεφθεί κάτι».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Σε ότι αφορά τον δήμο, γίνεται αναφορά για απουσία ρεαλιστικού σχεδιασμού περί ένταξης των μεταναστών. Δεν υπάρχει συντονισμός με κρατικές παρεμβάσεις και πολιτικές, στηρίζονται κατά μια έννοια στη φιλανθρωπία παρόλο που είναι ανοιχτοί σε προτάσεις και έχουν θετική διάθεση για όλες αυτές τις δράσεις.

«Στην περιοχή της Πάτρας δεν έχουμε κάποιο άλλο τρόπο ουσιαστικής ένταξης. Και ο Δήμος και η Περιφέρεια είναι θετικοί σε σχέση με τον τρόπο σκέψης αυτών των ζητημάτων αλλά ουσιαστικά εξυπηρετούν τους ανθρώπους kiss by kiss. Δεν υπάρχει δηλαδή πολιτική αλλά φιλανθρωπία. Δεν διαχέεται μια εθνική πολιτική από τα πάνω προς τα κάτω, όταν υπάρχει κάποια περίπτωση αντιμετωπίζεται κάθε φορά αναλόγως. Δεν υπάρχει ουσιαστικός σχεδιασμός».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Λ.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Το θέμα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι πολύ σημαντικό και αυτό έχει ρυθμιστεί τελευταία για όλους τους, ανεξαρτήτως συνθηκών, αλλοδαπούς. Επιπλέον, η εισαγωγή του εργόσημου για το μεταναστευτικό πληθυσμό κατά την διάρκεια της εργασίας του είναι μια θετική αλλαγή.

«Υπάρχουν πολλές βελτιώσεις τελευταία σε σχέση με προηγούμενες κυβερνήσεις. Μιλάμε όχι για αυτούς που θα πάρουν την ομπρέλα προστασίας για ανθρωπιστική βοήθεια λόγω προσφυγιάς, αλλά για όλους τους μετανάστες. Έχουν όλοι ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κάλυψη πια και οποιοδήποτε τύπου. Για παράδειγμα έχουμε ένα νεαρό μετανάστη εδώ ο οποίος πάσχει από σκλήρυνση κατά πλάκας όπου χρειάζεται φάρμακα κάθε μήνα αξίας 1500 ευρώ! Δεν πληρώνει τίποτα για αυτά στο νοσοκομείο. Όπως καταλαβαίνεις αυτό είναι μια πάρα πολύ σημαντική βοήθεια, είναι πολύ καλό».

Καθώς και:

«Το ένα είναι αυτό, το δεύτερο είναι ότι υπάρχει πια το εργόσημο και ειδικά για τους χιλιάδες μετανάστες που εργάζονται στην παραγωγή. Το εργόσημο τακτοποιεί ζητήματα που έχουν να κάνουν με την ασφάλεια, με την νομιμότητα του ίδιου του εργάτη - μετανάστη. Βέβαια, προβλήματα υπάρχουν. Προχτές καταγγέλθηκε από μετανάστη ότι ξυλοκοπήθηκε από τον εργοδότη του όταν πήγε να ζητήσει τα δεδουλευμένα, περίπου 2500 ευρώ, σε περιοχή της Ηλείας που

εργαζόταν σε χωράφια. Όπως παλιότερα με τους φραουλοπαραγωγούς. Βέβαια από πληροφορίες που έχουμε και παιδιά που δουλεύουν στα χωράφια, υλοποιείται σε μεγάλο βαθμό αυτό. Δηλαδή και οι ίδιοι οι αγρότες για να έχουν το κεφάλι τους ήσυχο, δηλώνοντάς το γιατί έτσι φορολογούνται με διαφορετικό τρόπο εννοώ, δείχνει ότι είναι σε μια καλύτερη κατεύθυνση».

(Συνέντευξη 10: Μέλος Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών)

Η υπηρεσίες στέγασης που παρέχονται μέχρι στιγμής δεν καλύπτουν τις υπάρχουσες ανάγκες. Επιπλέον, η φιλανθρωπία και η εθελοντική συνείδηση της τοπικής κοινωνίας αναλαμβάνει δράση για να καλύψει μέρος των αναγκών αλλά αυτό όπως υπογραμμίζεται δεν μπορεί να συνεχίσει για πάντα.

«Χρειάζονται περισσότεροι ξενώνες για τις οικογένειες, και για τα ασυνόδευτα παιδιά, όμως κυρίως για τις οικογένειες γιατί είναι χιλιάδες. Σε πρώτη φάση δηλαδή στέγαση και μετά τα προγράμματα να αφορούν ένδυση, δεν καλύπτονται αυτά.. Βασίζονται στην αλληλεγγύη του κόσμου και τις δωρεές. Υπάρχει πολύ υποστήριξη από την κοινωνία των πολιτών όμως, υπάρχουν εθελοντικές ομάδες που βοηθούν και σε σχέση με τον πρώτο χρόνο που οι αντιδράσεις για την λειτουργία της δομής ήταν αρκετές. Ο κόσμος μας κάνει πάρα πολλές δωρεές, όμως αυτό δεν μπορεί να γίνεται επ' άπειρο».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Η υπηρεσία ασύλου τα τελευταία χρόνια δέχεται αιτήσεις μόνο στην πρωτεύουσα καθώς σταμάτησαν τα περιφερειακά τμήματα να λειτουργούν. Αυτό ναι μεν, δημιούργησε αρχικά μια αποσυμφόρηση και μια ηπιότερη λειτουργία των τμημάτων της επαρχίας όπως στην Πάτρα αλλά έχει αρνητικά αποτελέσματα τόσο για την διαδικασία που καθυστερεί συνήθως αρκετά για την έκδοση των πιστοποιητικών όσο και στους ίδιους τους μετανάστες με την κούραση και τα επιπλέον έξοδα για

μετακινήσεις στην Αθήνα. Αν εγκριθεί το αίτημα ασύλου βέβαια, χτίζονται τα θεμέλια για την πλήρη ένταξη και ενσωμάτωση του μετανάστη.

«Το ότι τα αιτήματα ασύλου από το 2012 και μετά γίνονται στην Αθήνα, σήμανε μια αποσυμφόρηση για την περιφέρεια αλλά από την άλλη υπάρχει ένας συγκεντρωτισμός που στη συγκεκριμένη περίπτωση σημαίνει ταλαιπωρία, έξοδα, μετακινήσεις για τους αλλοδαπούς. Γενικώς η υπηρεσία ασύλου που είναι βασική υπηρεσία για τους πρόσφυγες αργούσε, οπότε παράλληλα καθυστερεί και η ένταξη των μεταναστών. Δεν υπήρχαν πολλά άτομα και η διαδικασία μπορεί να καθυστερούσε και 8 χρόνια μένοντας με την κόκκινη κάρτα έχοντας βέβαια κάποια δικαιώματα. Αν γίνει η υπηρεσία ασύλου στην Πάτρα θα μπορούσε να εφαρμοστεί πιο εύκολα ένα πρόγραμμα διαδικασίας ένταξης (νομική υποστήριξη) κλπ. Ενώ τώρα στην Αθήνα είναι αρκετά δύσκολο. Το λιμάνι δεν αποτελεί μια πύλη εξόδου καθώς είναι αυστηρά τα μέτρα αστυνόμευσης και έχει μειωθεί ο μεταναστευτικός πληθυσμός».

(Συνέντευξη 9: Υπεύθυνη τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας Ερυθρού Σταυρού)

Ακόμα, σχετικά με τους αιτούντες άσυλο:

«Από τη στιγμή που παίρνεις άσυλο, έχεις άδεια εργασίας και παραμονής. Από τα θετικά είναι ότι οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα δικαιούνται δωρεάν περίθαλψη όπως και ο κάθε πολίτης στα νοσοκομεία, τα παιδιά τους μπορούν να γράφονται κανονικά στα σχολεία. Νομίζω ότι ως ένα βαθμό εφαρμόζονται πλήρως οι Συνθήκες της Γενεύης, το πλαίσιο για τους πρόσφυγες».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Οι δομές φιλοξενίας επιπλέον δεν επαρκούσαν για την εξυπηρέτηση των μεταναστών και οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι μετανάστες και ιδιαίτερα οι ανήλικοι έως ότου βρουν ένα χώρο φιλοξενίας τους έφταναν μερικές φορές σε ακραία σημεία, όπως η απόπειρα αυτοκτονίας εντός του χώρου του Ερυθρού Σταυρού.

«Εκείνη την εποχή οι επίσημες δομές φιλοξενίας στην Πάτρα δεν ήταν επαρκείς. Για τον μεταναστευτικό πληθυσμό που υπάρχει στην περιοχή είναι μια στάλα στον ωκεανό. Το ΕΚΚΑ (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης) εξετάζει τα αιτήματα και βάζουν τις πιο sos περιπτώσεις καθώς δεν υπάρχουν επαρκείς δομές. Αν υπήρχαν ανήλικα έστελναν τα αιτήματα για να βρουν άμεσα χώρο φιλοξενίας ανά την Ελλάδα. Υπήρξε απόπειρα αυτοκτονίας εδώ μέσα λόγω καθυστέρησης αιτήματος!».

(Συνέντευξη 9: Υπεύθυνη τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας Ερυθρού Σταυρού)

7.2.3 Κριτική και πιθανές νέες δράσεις

Από το μέρος της ΚτΠ, τονίζεται η σημασία όχι μόνο της εκπαίδευσης αλλά και της πιστοποίησης των γνώσεων. Η προσπάθεια τους για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν μένει μόνο εκεί αλλά γίνονται κινήσεις και ασκούνται πιέσεις για να μπορούν οι μετανάστες να έχουν κάποιο χαρτί στα χέρια τους που να εγγυάται την επιτυχή παρακολούθηση των μαθημάτων σε συνεργασία με το Υπουργείο και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

«Προσπαθούμε τώρα, να επισημοποιήσουμε τα μαθήματα εκμάθησης ελληνικών που γίνονται εδώ. Δηλαδή να παίρνουν πιστοποίηση οι μετανάστες επίσημη ότι παρακολούθησαν τα μαθήματα. Φέτος το ζήτησαν πάρα πολλοί που έχουν φοιτήσει εδώ. Το Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης έχει ένα πρόγραμμα για αυτό, το ΟΔΥΣΣΕΑΣ. Όπου εμείς π.χ που έχουμε εδώ 20 μετανάστες, οργανώνουμε το μάθημα και στέλνει το υπουργείο έναν καθηγητή και στο τέλος περνούν από μια εξέταση ώστε να πιστοποιούν ότι παρακολούθησαν μαθήματα και έχουν ένα X επίπεδο. Κάνουμε προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση.

Επίσης ζητήσαμε πρόσφατα από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να μας στείλουν βιβλία τα οποία έχουν να κάνουν με τεχνικές και μεθοδολογία για να μαθαίνουν δεύτερη γλώσσα ενήλικες».

(Συνέντευξη 10: Μέλος Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών)

Η αλληλεγγύη και το ανθρωπιστικό σκέλος της Κίνησης αναδεικνύεται και σε αυτή την περίπτωση:

«Μας ενδιαφέρει όμως και για τους άλλους, αυτούς που δεν φαίνονται πουθενά, που είναι αόρατοι και αυτή τη στιγμή που μιλάμε είναι γύρω στα 70 άτομα στον Λαδόπουλο και την ΑΒΕΞ. Ήδη έχουμε κάνει παράσταση στο δήμο να τους στέλνει φαγητό, συσσίτιο και να τους δίνει από την τράπεζα τροφίμων. Να τους βάλει κάποιες χημικές τουαλέτες και ντουζιέρες, να ζουν έστω στοιχειωδώς, μέχρι στιγμής ζουν μέσα στα σκουπίδια. Ένταξη δεν είναι, αλλά ξεκινώντας από αυτό είναι έστω κάτι, μια καλύτερη διαδικασία. Εμείς θέλουμε τους μετανάστες ενταγμένους στο κοινωνικό ιστό, να έχουν τα ίδια δικαιώματα που έχουμε όλοι, γιατί δεν μπορείς να το διαχωρίζεις αυτό. Αλλιώς αφήνεις να περνά η κυρίαρχη ιδεολογία της διαίρεσης, έλληνας εργάτης – ξένος εργάτης κλπ που λειτουργούν προς όφελος του συστήματος».

(Συνέντευξη 10: Μέλος Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών)

Το εργόσημο δίνει την ευκαιρία όπως αναφέρθηκε για να βελτιώσουν την καθημερινότητά τους και να ατενίσουν με αισιοδοξία το μέλλον τους. Όμως κρίνεται εξίσου σημαντικό και για την ίδια την ελληνική κοινωνία, την κοινωνική συνοχή και την ομαλή συνύπαρξη των γηγενών και των αλλοδαπών.

«Ειδικά για αυτούς τους 56.000 πρόσφυγες που είναι στη χώρα όπως υπολογίζεται είναι σημαντικό καθώς τα χρήματά τους εξανεμίζονται, πληρώνοντας διακινητές κλπ συν τα κόστη διαβίωσης. Πρέπει να γίνει αυτό να έχουν μια συστηματική αλληλεγγύη, αυτό αφορά εμάς αλλά και από την πλευρά της πολιτείας για μην έχουμε ανεξέλεγκτες καταστάσεις στο κοντινό μέλλον. Υπάρχουν μέσα στους κόλπους των μεταναστών παραβατικές συμπεριφορές, πρόσφυγες εκμεταλλεύονται πρόσφυγες, είναι ένα κομμάτι αόρατο κατά μία έννοια και καλύπτεται, δεν το πιάνουν και οι αντιρατσιστικές, είναι το θέμα των

γυναικών που εξωθούνται στην πορνεία κλπ. Πέρα από το ότι η κουλτούρα τους μεταφέρεται αυτούσια εδώ και είναι ένα τεράστιο θέμα».

(Συνέντευξη 10: Μέλος Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών)

Για να πετύχει μια δράση και γενικότερα μια πολιτική χρειάζεται η σύμπλευση των φορέων, στοχευμένες κινήσεις και η ενημέρωση των πολιτών. Αυτό δείχνει να μην συμβαίνει απόλυτα στην περιοχή της Πάτρας όπου σύμφωνα με την άποψη που αναφέρεται παρακάτω, δεν εκμεταλλεύονται σωστά οι αρχές τα χρήματα που υπάρχουν και το υλικό γιατί δεν σχεδιάζονται με ένα επιστημονικό τρόπο οι πολιτικές. Η έλλειψη τεχνογνωσίας σε κάποιες περιπτώσεις αποτελεί τροχοπέδι για την διαδικασία αυτή. Επίσης, η εκμετάλλευση ευρωπαϊκών κονδυλίων είναι άλλο ένα αγκάθι καθώς δεν υπάρχει η κατάλληλη απορρόφηση λόγω έλλειψης κατάλληλου προσωπικού.

«Σε όλα τα επίπεδα υπάρχουν ελλείψεις. Καταρχήν η ευαισθητοποίηση των πολιτών. Η περιφέρεια εδώ χαλάει πάρα πολλά χρήματα για να παράγει υλικό ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των πολιτών (φυλλάδια, ημερίδες κλπ). Αυτά όμως δεν είναι ποτέ στοχευμένα! Δηλαδή, δεν ξεκινάμε να φτιάξουμε ένα φυλλάδιο και να το πάμε σε σχολεία και θα δουλέψουμε ένα εργαστήριο... γίνεται απλά για να γίνει, άρα είναι χαμένα χρήματα! Έχει φτιαχτεί ένα πετυχημένο, 'ΤΟ ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ', το οποίο όμως δεν αξιοποιήθηκε από την προηγούμενη δημοτική αρχή, έμεινε στα ντουλάπια. Ήταν ένα εξαιρετικό υλικό για να πάει σε σχολεία. Χρήματα υπάρχουν, προσωπικό εκπαιδευμένο υπάρχει, τρόπος υπάρχει. Δεν αξιοποιούνται σωστά γιατί δεν υπάρχουν οι άνθρωποι που μπορούν να αντιληφθούν πώς να εποπτεύσουν και να σχεδιάσουν αυτές τις πολιτικές. Αυτό που εμείς προτείνουμε είναι το γερμανικό σύστημα ένταξης πλην του τρόπου εργασίας εκεί. Το πώς ένας άνθρωπος έρχεται και από την πρώτη μέρα έχει πού να μείνει, πού θα πάει σχολείο το παιδί του, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Δεν υπάρχει όμως σε κανένα επίπεδο προγραμματισμός για κάτι τέτοιο. Όταν όμως θα χρειαστεί αυτό θα είναι αργά και δεν χρειάζεται να ανακαλύψουμε την Αμερική από την αρχή, μπορούν να γίνουν τώρα».

Ερώτ: Τώρα που αναφέρατε τη λέξη χρήματα, έχουν απορροφηθεί ευρωπαϊκά κονδύλια;

Απάντ: Τώρα που το αναφέρατε αυτό... η περιφέρεια μπορεί να απορροφήσει ευρωπαϊκά κονδύλια μέσω προγραμμάτων... όμως δεν γίνονται καν προτάσεις διότι δεν υπάρχουν άτομα για να σχεδιάσουν τέτοιες προτάσεις. Τους προτείνουμε πολλές φορές προγράμματα που τρέχουν κλπ. Γνωρίζοντας όμως ότι δεν μπορούν να το αναλάβουν και να το υλοποιήσουν γιατί δεν έχουν τα κατάλληλα άτομα. Ο δήμος έχει αξιοποιήσει τα τελευταία χρόνια κάποια προγράμματα στο επίπεδο της τεχνογνωσίας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης κάνει κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα, οπότε καλεί τον δήμο της Πάτρας να συμμετέχει σε αυτά και πραγματικά έχει μεταφερθεί ουσιαστική τεχνογνωσία. Μάλιστα τις επόμενες μέρες, υπάρχει ένα στην Ιταλία πάνω σε αυτό το θέμα, περί ένταξης των μεταναστών και καλές πρακτικές».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Λ.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

7.2.4 Συνεργασία τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικής ΚτΠ

Ένα ευαίσθητο σημείο είναι αυτό της συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και των ΜΚΟ. Από μόνη της η φύση των ΜΚΟ όταν εμπλέκεται σε θέματα με την μετανάστευση ενέχει στοιχεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Συνήθως επιθυμούν να υπάρχουν μεταναστευτικές ροές για να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να στηρίζονται οικονομικά με τους πόρους χρηματοδότησης. Στο δήμο Πατρέων δε, που στηρίζεται σε μια συγκεκριμένη πολιτική επιλογή τα τελευταία χρόνια, έχουν κοπεί εντελώς οι διάυλοι επικοινωνίας με τις ΜΚΟ για μεταναστευτικά ζητήματα. Ακόμα η απειρία συνήθως των ανθρώπων που διαχειρίζονται τέτοιες δομές, καθιστούν το αποτέλεσμα συνήθως αρνητικό.

«Μια μεγάλη δυσκολία είναι οι πρακτικές των ΜΚΟ σε σχέση με την ένταξη των μεταναστών. Όλη η πολιτική σε σχέση με την ένταξη των μεταναστών και την

αντιμετώπιση των ροών την αναλαμβάνουν οι ΜΚΟ. Όμως η ΜΚΟ είναι ένας φορέας που επιθυμεί να υπάρχει το ζήτημα αυτό για να μπορεί να επιβιώνει οικονομικά από αυτό. Άρα εκ των πραγμάτων δεν μπορούμε να μιλάμε για φορείς που έρχονται να λύσουν αυτή τη δυσκολία καθώς το οικονομικό είναι το κυρίαρχο. Στην Ελλάδα κατεξοχήν οι ΜΚΟ ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα. Παρότι είναι και μια κατεύθυνση της Ε.Ε. πια, ο δήμος Πατρέων διαφωνεί. Δεν συνεργάζεται με τις ΜΚΟ λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και έχουν βάση τα λεγόμενα τους δηλαδή το όριο που θέτουν σε αυτά τα πράγματα είναι ουσιαστικό. Έπειτα είναι και το προσωπικό των ΜΚΟ, καθώς προσλαμβάνονται άνθρωποι άπειροι σε σχέση με το αντικείμενο και δεν μπορούν να βοηθήσουν στο βαθμό που πρέπει».

(Συνέντευξη 8: Υψηλόβαθμο Στέλεχος Σ.Κ.Λ.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου Πατρέων).

Από την άλλη πλευρά, δομές που λειτουργούν πάνω σε αυτό το πλαίσιο, δηλαδή ΜΚΟ και συμπράξεις με ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, δεν έχουν θετική στάση απέναντι στην τοπική αυτοδιοίκηση. Θεωρούν ότι ο δήμος θα έπρεπε να βοηθήσει για την κάλυψη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων όπως είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες.

«Η Πάτρα έχει και μια άλλη ιδιαιτερότητα. Η τοπική αρχή δεν θέλει να φτιάξει κανένα πρόγραμμα δηλαδή επειδή το έχουμε συζητήσει αρκετές φορές, υποτίθεται ότι ψάχνουν κάποιο ευρωπαϊκό κονδύλι να στήσει κάτι, ωστόσο θα μπορούσαν να επιδοτηθούν θέσεις για να βρουν και αυτοί οι άνθρωποι μία δουλειά. Δεν είναι ούτε στη διαδικασία να φτιάξει ξενώνα για τους μη αιτούντες άσυλο, μια ανοιχτή δομή. Λόγω έλλειψης χρηματοδότησης από ότι φαίνεται γίνεται αυτό».

(Συνέντευξη 7: Υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων).

Η αρχές τις φιλανθρωπίας που διέπουν την τοπική Κοινωνία των Πολιτών δεν μπορεί να κριθεί αυστηρά και με τις απαιτήσεις μια ουσιαστικής κοινωνικής πολιτικής

ενταξιακής μορφής. Αυτό βαραινεί τις πλάτες των τοπικών αρχόντων που είναι οι θεσμικά υπεύθυνοι για την δημιουργία ενός πολιτικού σχεδίου που θα αγκαλιάζει ταυτόχρονα όλους τους πολίτες και τους ανθρώπους που βρίσκονται στα διοικητικά όρια της περιοχής. Εν τέλει, η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης θα έπρεπε, και αυτό είναι εφικτό, να παίζει καθοριστικό ρόλο στη κοινωνική ζωή του τόπου.

«Υπάρχουν κάποιες οργανώσεις πολιτών προς αυτή την κατεύθυνση, της συμβολής μιας ομαλής παραμονής για τους μετανάστες. Αυτοί όμως πραγματοποιούν στην ουσία, φιλανθρωπία.. Όταν κάνεις φιλανθρωπία δεν κάνεις πολιτική.

Η συμβολή τους θα μπορούσε να είναι καθοριστική. Το να σχεδιάσουν πολιτικές που να είναι έτοιμες για να ανταποκριθούν στα αιτήματα του κόσμου, θα συνέβαλε όχι μόνο στην ένταξη των μεταναστών, αλλά και στο να παράγει ο τόπος. Πχ όταν έχεις ένα παιδί μετανάστη και το αφήσεις ανεκπαιδευτο, αυτό είναι μελλοντική επιβάρυνση στο κοινωνικό σύνολο. Δεν κάνεις χάρη στο μετανάστη, κάνεις κάτι που αργότερα μπορεί να σε βοηθήσει. Το να έρχεται ο πατέρας του και η μητέρα του εδώ και να μην μπορούν να εργαστούν, είναι μια δυσκολία της κοινωνίας και πάλι. Όσο χαζό και να ακούγεται πρέπει να ξεκινήσουμε από την ευαισθητοποίηση, ο δήμος και η περιφέρεια είναι κατ'εξοχήν φορείς που μπορούν και πρέπει να το κάνουν αυτό, αρκεί να υπάρξει βούληση».

Ερώτ.: Είναι θέμα μόνο τοπικής αυτοδιοίκησης, ή είναι και λόγω έλλειψης εθνικών πολιτικών;

Απάντ.: Είναι και τα δύο, όμως στην πραγματικότητα αν ήθελε μια περιφέρεια κυρίως αλλά και οι δήμοι, θα αναλάμβανε τον σχεδιασμό και οι δήμοι θα το υλοποιούσαν. Θα μπορούσαν να κάνουν πολλά πράγματα ξεκινώντας όπως είπαμε από την ευαισθητοποίηση.

Τίθεται εδώ το ερώτημα κατά πόσο ευθύνεται η περιφέρεια για τις αστοχίες σε τέτοιου είδους ζητήματα.

Ερ.: Είναι όμως θέμα περιφέρειας ή εθνικού συστήματος?

Απ.: Όχι, είναι ναι. Όμως ακόμα και στα εμβόλια τους πρωτοβάθμια είναι η 6^η υγειονομική περιφέρεια που την αφορά. Το πώς ένας πατρινός πολίτης χρειάζεται να ψάξει ένα εμβόλιο για το παιδί του, φανταστείτε πόσο πιο δύσκολο είναι αυτό για ένα μετανάστη!

Η εμπειρία λοιπόν αυτή, ανέδειξε πολλά και χρήσιμα συμπεράσματα. Οι περιπτώσεις των δήμων Πατρέων και Κορινθίων έδειξαν αρκετά κοινά στοιχεία όπως και κάποια που αναδεικνύουν τις διαφορές στη δομή της λειτουργίας τους. Η προσπάθεια ανάλυσης των δεδομένων χρειάστηκε αρχικά την γνώση της βιβλιογραφίας σε σχέση με το ερευνητικό ζήτημα όπως και η κριτική ικανότητα για να αναδυθούν βαθύτερα νοήματα για τις πολιτικές και τις πρακτικές της Τ.Α και της ΚτΠ οδηγώντας μας σε ορισμένα συμπεράσματα δεδομένου ότι τα πλαίσια μιας μεταπτυχιακής έρευνας είναι κατά μία έννοια περιορισμένα και με το δεδομένο υλικό δημιουργούνται προϋποθέσεις για μεγαλύτερες ερευνητικές προσπάθειες στο μέλλον.

Συμπεράσματα

Η μετανάστευση υπάρχει από την αρχή της δημιουργίας οργανωμένων μορφών κοινωνιών. Ιστορικά, η ανάγκη για επιβίωση και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης είχε ως απότοκο την αέναη μετακίνηση μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων. Στα χρόνια της νεωτερικότητας, οι υπέρμετρες αλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό) δημιούργησαν πολλά μεταναστευτικά ρεύματα. Υπερπόντιες μετακινήσεις και κάθε είδους αλλαγή περιβάλλοντος επέφερε μια πολιτισμική ανταλλαγή και αρκετές δημογραφικές ζυμώσεις.

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών το 19^ο και 20^ο αιώνα, κατά τα τέλη της δεκαετίας του 80' και ιδιαίτερα στις αρχές τις δεκαετίας του 90', μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής. Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και των κομμουνιστικών καθεστώτων, σε συνδυασμό με την γειτνίαση με χώρες των Βαλκανίων και την οικονομική άνθιση που γνώρισε κατά μία έννοια η χώρα, την έκανε να φαντάζει ιδανικός προορισμός για μεγάλο αριθμό μεταναστών από αυτές τις χώρες. Άρχισε να δημιουργείται παράλληλα ένα νομοθετικό πλαίσιο, για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, με

αρκετές παραλήψεις και αδυναμίες βεβαίως που όμως δεν μπορεί να μην ειπωθεί ότι ήταν προς την σωστή κατεύθυνση.

Οι ρυθμίσεις των μεταναστευτικών ζητημάτων μέσα από τα νομικά διατάγματα κλπ. είναι σημείο συνεχούς διαβούλευσης, δράσης έως τις μέρες μας ειδικά με τις νέες μεταναστευτικές ροές λόγω των πολιτικών δεδομένων και την μετατόπιση των συγκρούσεων προς την Β. Αφρική και τη Μέση Ανατολή κυρίως. Η μεσογειακή λεκάνη αποτελεί ένα εύφλεκτο πεδίο στα νότια και κυρίως τα ανατολικά σημεία της. Δυστυχώς οι θάλασσες της αποτελούν σχεδόν καθημερινά τον υγρό τάφο δεκάδων ανθρώπων που ταξιδεύουν με την ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο.

Είναι λοιπόν κατανοητό, πόσο χρήσιμη είναι ο σχεδιασμός και η δημιουργία νέων πολιτικών ένταξης των μεταναστών που κατακλύζουν την Ευρώπη και την χώρα μας. Η νομοθεσία ναί μεν είναι ένα θετικό σημάδι, όμως χρειάζονται προσπάθειες για περαιτέρω δράσεις. Πολλές φορές, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες επιφέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα από τα επιθυμητά, που σε συνδυασμό με χρόνιες παθογένειες του ελληνικού κράτους, δημιουργούν προβλήματα στο μεταναστευτικό πληθυσμό και μηδενίζουν το έργο που έχει γίνει. Επίσης, η νομοθεσία οφείλει να είναι στο πλευρό του πολίτη και του μετανάστη χωρίς να βγάζει την αίσθηση διακρίσεων και να στοχεύει στην κοινωνική συνοχή.

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης έχει αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια έχοντας αναλάβει πολλές ευθύνες σε ποικίλα ζητήματα της κοινωνίας, ένα εκ των οποίων είναι το θέμα της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Η επαφή με τους φορείς σε τοπικό επίπεδο, όπως επίσης και με ανθρώπους που εργάζονται σε ΜΚΟ, οργανώσεις κλπ. ή εθελοντικά αφιερώνουν το χρόνο τους σε συλλόγους, δηλαδή όλο το κομμάτι που αποκαλείται ως Κοινωνία των Πολιτών, δίνει την ευκαιρία για ασφαλή και έγκυρη εξαγωγή συμπερασμάτων.

Οι εργαζόμενοι σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι απασχολούμενοι σε οργανώσεις μη κυβερνητικές, οι εθελοντές σε συλλόγους με καθαρά ανιδιοτελή κίνητρα και συναισθήματα αλληλεγγύης προς αυτούς που υπάγονται στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, αποτέλεσαν την βασική πηγή πληροφόρησης αυτής της έρευνας.

Σε επίπεδο, τοπικής αυτοδιοίκησης παρατηρήθηκε το εξής:

Ερευνητικά στο συγκριτικό κομμάτι, στο δήμο Κορινθίων, διαπιστώθηκε η διάχυση των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών σε αρκετά τμήματα αναλογικά με το μέγεθος της πόλης και σε σχέση με τον δήμο Πατρέων. Αυτό μπορεί αρχικά, να εμφανίζει κάποια πλεονεκτήματα όπως ο καταμερισμός ευθυνών σε επί μέρους τμήματα. Υπάρχει η διάθεση για προσφορά από τους αρμόδιους υπαλλήλους όμως η έλλειψη συντονισμού, δεν επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Είναι επίσης πρόδηλη, η απουσία ενός οργανωμένου σχεδίου ένταξης μεταναστών παρά τις όποιες προσπάθειες όπως αυτή με την συγκρότηση του Συμβουλίου Ένταξης Μεταναστών όπου στην πράξη δεν λειτούργησε ποτέ.

Στην περίπτωση του δήμου Πατρέων, όπως αναφέρθηκε ο συγκεντρωτισμός σε μία αρμόδια υπηρεσία είναι ένα από τα χαρακτηριστικά του. Η συνεργασία με κοινωνικούς λειτουργούς και διεθνείς οργανώσεις, συντελεί σε μια θετική κατεύθυνση που όμως δεν ολοκληρώνεται. Η δημιουργία εδώ των ΣΕΜ, υλοποιήθηκε και έδειξε να λειτουργεί ως ένα επίπεδο όμως και αυτή δεν καρποφόρησε εν τέλει για καιρό καθώς έπαυσε η λειτουργία του. Κυριότερο χαρακτηριστικό και εδώ, η απουσία πραγματικού σχεδίου για την ένταξη των μεταναστών, σε μια πόλη που όντας η «πύλη προς τη Δύση» δέχεται σαν μαγνήτης ανά περιόδους μεγάλα κύματα μεταναστών. Προσπάθειες γίνονται για την εκμάθηση της γλώσσας, εύρεση εργασίας και για γνωριμία με την κουλτούρα των μεταναστών. Εκτός όμως από σποραδικές δράσεις και προγράμματα πάνω σε αυτό το ζήτημα, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και η μικρή τεχνογνωσία στα περισσότερα τμήματα για την σωστή απορρόφηση ευρωπαϊκών κονδυλίων περί ένταξης μεταναστών είναι ένα μεγάλο πρόβλημα.

Ουσιαστική ένταξη δεν υπάρχει. Και μιλώντας για ένταξη εννοούμε την επίσημη πολιτική παρέμβαση σε κρατικό επίπεδο και στη συνέχεια σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Είναι επομένως κατανοητό ότι δεν δύναται να μιλήσουμε για ένταξη μεταναστών μέσω της ΚτΠ και δεν γίνεται να αντικατασταθεί η πολιτεία από συλλογικές μεμονωμένες δράσεις εθελοντισμού. Σε αυτό το σημείο βέβαια αναφέρεται η δράση της ΚτΠ που με τις οργανώσεις κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Οι προσφορές σε φαγητό, είδη υγιεινής και άλλων πραγμάτων που είναι αναγκαία για την καθημερινότητα των μεταναστών είναι ένα δείγμα της βούλησής

τους. Οι χορηγίες γενικότερα, είναι ένα μεγάλο όπλο στη προσπάθεια βελτίωσης της καθημερινής ζωής των μεταναστών και είναι βασικό συμπέρασμα της έρευνας για την περίπτωση της Κορίνθου, καθώς αναδεικνύονται χαρακτηριστικά όπως αλληλεγγύη, η ανθρωπιά, ο εθελοντισμός και η προσφορά στο συνάνθρωπο. Η τοπική κοινωνία δείχνει δυναμισμό σε αρκετές περιπτώσεις και δείχνει να αντικαθιστά στα μέτρα του δυνατού την κρατική παρουσία παραμένοντας κοντά στον ευάλωτο πληθυσμό.

Σε μεγάλο βαθμό, το ίδιο συμβαίνει και στην περιοχή της Πάτρας όπου οι συλλογικότητες και οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν δράση σε αυτά τα ζητήματα. Η παροχή των αναγκαίων αγαθών, η εκμάθηση της ελληνικής και όχι μόνο γλώσσας σε κάποιες δομές και η πολιτιστικές εκδηλώσεις για την ενημέρωση των πολιτών και την επαφή με τον πολιτισμό του νέου πληθυσμού που βρίσκεται στην πόλη, είναι μερικές από τις εφαρμογές στην πράξη των ευγενών προθέσεων και γενικά των δράσεων προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της διαβίωσης των μεταναστών και της περαιτέρω κοινωνικής τους ένταξης και ενσωμάτωσης στο καινούριο τους περιβάλλον.

Εν κατακλείδι, ρεαλιστική στρατηγική ένταξης μεταναστών που να καλύπτει τις μεταναστευτικές ροές δεν υφίσταται. Οι συλλογικές προσπάθειες που συμβάλλουν επικουρικά στο έργο της πολιτείας δεν είναι επαρκείς για την κάλυψη τόσο βασικών αναγκών. Οι ισχνές κοινωνικές πολιτικές από την κεντρική διοίκηση μαζί με τα όποια μειονεκτήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης, δημιουργεί ένα και όχι τόσο προσιτό περιβάλλον για τους αλλοδαπούς.

Είναι λοιπόν απαραίτητο, η κρατική παρέμβαση να γίνει πιο ουσιαστική και δυναμική. Η τοπική αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με την ΚτΠ επιβάλλεται να καταστρώσουν ένα πιο ολοκληρωμένο σχέδιο κοινωνικής ένταξης των μεταναστών. Οι βασικοί πυλώνες και άξονες κοινωνικής ένταξης όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η εργασία, η εξασφάλιση των κοινωνικών δικαιωμάτων με την εξάλειψη των διακρίσεων και η μέγιστη κοινωνική συνοχή, είναι ο οδηγός που οφείλουν να έχουν όλοι οι αρμόδιοι φορείς από οποιαδήποτε θέση κατέχουν, ώστε η τοπική κοινωνία να εντάσσει και να ενσωματώνει τον μεταναστευτικό πληθυσμό όσο τον δυνατόν καλύτερα για το κοινό όφελος όλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΝΟΜΟΙ

Ν.Δ. 1975/1991 Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις. Αθήνα: ΦΕΚ 184, τ.Α

Ν.Δ. 4310/1929 Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων. Αθήνα: ΦΕΚ 287 ΤΑ' 16.8.1929

Π.Δ. 358/1997 (Α'-240) παρ. 1 του άρθρου 73 ν. 2676/1999 (Α'-1)

Π.Δ. 359/1997 Χορήγηση Πράσινης Κάρτας σε αλλοδαπούς. ΦΕΚ 240/Α/28-11-1997

Ν.Δ. 2910/2001: Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις. Αθήνα: ΦΕΚ Α 91- 2001

Ν.Δ. 3202/2003 Εκλογικές δαπάνες κατά τις νομαρχιακές και δημοτικές εκλογές. Οικονομική διοίκηση και διαχείριση των Ο.Τ.Α., θέματα αλλοδαπών και άλλες διατάξεις

Ν.Δ. 3386/2005 Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια. Αθήνα: ΦΕΚ 212/23-08-2005

Ν.Δ. 2003/86 Εφαρμογή των διατάξεων του Προεδρικού Διατάγματος υπ' αριθμ. 131. Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης. Αθήνα: ΦΕΚ 143 Α'

Ν.Δ. 3536/2007 Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών. Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Αθήνα: ΦΕΚ 42/Α'/232-2007

Ν.Δ. 3838/2010 Σύγχρονες διατάξεις για την ελληνική ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις. Αθήνα: ΦΕΚ 49/Α'/24.3.2010

Ν.Δ. 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις. Αθήνα: ΦΕΚ Α' 80/01-04-2014

B. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλεξίου, Θ. (1999) *Περιθωριοποίηση και ενσωμάτωση. Η κοινωνική πολιτική ως μηχανισμός ελέγχου και κοινωνικής πειθάρχησης*, Αθήνα: Παπαζήση.

Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη Γ.(2001) *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήση

Βενιέρης, Δ. (2013) *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικά Δικαιώματα. Το τέλος των ύμνων*, Αθήνα: Τόπος

Βεντούρα, Λ. (2011) *Μετανάστευση και κοινωνικά σύνορα. Διαδικασίες αφομοίωσης, ενσωμάτωσης ή αποκλεισμού*, Αθήνα: Νήσος

Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., & Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη, Εγχειρίδιο Μελέτης*, (μτφ. Ε. Φράγκου). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Δημουλάς, Κ., Παπαδοπούλου, Δ., (επ. ευθ. και επιμ.), (2005) *Μορφές ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην Περιφέρεια Αττικής*, σειρά Μελέτες του

Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Αθήνα.

Ζολώτα, Ι. (2010) *Ο ρόλος της γλώσσας της χώρας υποδοχής στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στην Πάτρα* (Διπλωματική εργασία)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ,(2007), *Αδήλωτη απασχόληση και «νομιμοποίηση» των μεταναστών. Η πρόκληση της μεταναστευτικής πολιτικής*, Μελέτες 27, Αθήνα.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, συντον.Παπαδοπούλου, Δ., (Απρίλιος 2008) *Έργο Αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής-Στρατηγικής για την Απασχόληση- Ενδιάμεση έκθεση για την Αξιολόγηση των Μεταναστευτικών πολιτικών*, Αθήνα.

Ιωσηφίδης, Θ. (2001) «Η Μέθοδος των Focus Groups στην Κοινωνική Έρευνα: η Περίπτωση του Ερευνητικού Προγράμματος MEDACTION». Εισήγηση στο «Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Κοινωνικές Εξελίξεις στην Σύγχρονη Ελλάδα και Ευρώπη», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Σύλλογος Ελλήνων Κοινωνιολόγων (ΣΕΚ). Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο. 24-26 Μαΐου.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα: Κριτική.

Καρύδης, Β. (1996) *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα. Ζητήματα θεωρίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, (ΠΗΓΗ Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΥΠΟ 1990-2005 σε αναφορά στη σελ.5).

Κασιμάτη, Κ. (επιμ.) (2003) *Πολιτικές μετανάστευσης και Στρατηγικές ένταξης. Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών*. ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Αθήνα: Gutenberg

Κασίμης, Χ./ Παπαδόπουλος, Γ. (2012) *Μετανάστες στην Ελλάδα. Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες*. Αλεξάνδρεια: Αθήνα

Κόντης, Α. (2009) *Ζητήματα κοινωνικής ένταξης μεταναστών*, Αθήνα: Παπαζήση

Κοντιάδης, Ξ. Απιστούλας, Δ. (2006), *Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους και Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Παπαζήση.

- Κυριαζή, Ν. (2011), *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Πεδίο
- Μαρούκης, Θ. (2010), *Οικονομική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα. Αγορά εργασίας και κοινωνική ένταξη*, Αθήνα: Παπαζήση
- Μουσούρου, Λ. (1991), «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη», εκδ. GUTENBERG, Αθήνα, σελ. 234
- Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ., (2003) *Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική*, σειρά μελέτες 15, εκδόσεις ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Αθήνα.
- Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ., Συμεωνάκη, Μ., *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών στην Ελλάδα, Μελέτες 29*, ΚΕΚΜΟΚΟΠ: Πάντειο
- Μπάγκαβος, Χ., Παπαδοπούλου, Δ., (2006) *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Επιστημονική Εταιρία Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα: Gutenberg
- Μουσιδής, Α., Παπαδοπούλου, Δ. (2011), *Η κοινωνική ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Εργασία, εκπαίδευση, ταυτότητες*, Αθήνα: Κριτική.
- Μουσιδής, Α., Παπαδοπούλου, Δ. (2011), *Η κοινωνική ενσωμάτωση στην Ελλάδα. Εργασία, εκπαίδευση, ταυτότητες*, Αθήνα: Κριτική.
- Ντυρκάιμ, Ε., (1974) *Οι κοινωνικές αιτίες της αυτοκτονίας*, Αθήνα: Αναγνωστίδη
- Παπαδοπούλου, Δ. (2012) *Κοινωνιολογία του αποκλεισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: Τόπος.
- Παπαδοπούλου, Δ. Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Το παράδειγμα της νόμιμης ή μη νόμιμης διαμονής.
- Παπαδοπούλου, Δ. Η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στην Ελλάδα. Παρελθόν, Παρόν και Μέλλον, Αθήνα.
- Παπαθεωδόρου, Θ., Κοντιάδης, Ξ. (2007), *Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής*, Αθήνα: Παπαζήση

Σακελλαρόπουλος, Δ. (2006) *Ζητήματα Κοινωνικής Πολιτικής* (τόμος Β'), Αθήνα : Διόνικος.

Schnapper, D. (2008) *Η Κοινωνική ενσωμάτωση. Μία σύγχρονη προσέγγιση*, για την ελληνική μετάφραση πρόλογος επιμέλεια Δέσποινα Παπαδοπούλου, Αθήνα : Κριτική Ταίνις, Φ. (1975) *Κοινότητα και Κοινωνία*, Αθήνα: Αναγνωστίδη.

Τσέκος, Ν. Θ., Κοντιάδης, Ξ. (2008) *Η αναδιάρθρωση της Κοινωνικής Διοίκησης σε τοπικό επίπεδο*, Αθήνα: Παπαζήση.

Συμεωνίδου, Χ. (2008) *Η Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Προτάσεις για τη Διαμόρφωση ενός Νέου Μοντέλου* (επιμ. Μ. Θαλερίτη), εκδ. ΚΕΔΚΕ, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα: Γνώση Αναπτυξιακή

Schnapper, D. (2008) *Η Κοινωνική ενσωμάτωση. Μία σύγχρονη προσέγγιση*, για την ελληνική μετάφραση πρόλογος επιμέλεια Δέσποινα Παπαδοπούλου, Αθήνα: Κριτική

Ταίνις, Φ. (1975) *Κοινότητα και Κοινωνία*, Αθήνα: Αναγνωστίδη.

Τακτικός, Β. (2014) *Θεσμοί και εφαρμογές κοινωνικής οικονομίας.. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών είναι το «μέσον», ο συνεργατισμός το «μήνυμα» και η ελπίδα του κόσμου*. Αθήνα: Εκδ. Παρατηρητήριο.

Τζιούμας, Θ. (2009) Μετανάστες και κοινωνική ένταξη, Άρδην τ.77 Πηγή: <http://www.ardin.gr/?q=node/2685> (Πρόσβαση στις 13/6/2016)

Τριανταφυλλίδου, Α. (2005) *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις*“ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ), Αθήνα.

Τριανταφύλλου, Α., Γρώπα Ρ., (2009) *Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη*, Αθήνα: Κριτική

Τσαούσης, στο: Μπάγκαβος, Χ., - Παπαδοπούλου, Δ. *Μεταναστευτικές τάσεις και Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*, ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, σελ. 11-12, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.inegsee.gr/sitefiles/studies/MELETH_15.pdf

Τσομπάνογλου, Γ. Ο. (2004), *Κράτος, Κοινωνία Πολιτών και εργαζία. Προσεγγίσεις στην αρχή της κυβερνητικότητας*, Αθήνα: Gutenberg

Φεντ, Χ., (1989) *Κοινωνική ένταξη και εκπαίδευση*, Αθήνα: Καστανιώτης

Χριστοπούλος, Δ., (2004) *Η Ελλάδα της Μετανάστευσης: Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*, (επιμ.) Μίλτος Παύλος, Δημήτρης Χριστόπουλος, Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, Αθήνα: Κριτική.

Ψημμένος, Ι. (2004), *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια. Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα*, Αθήνα: Παπαζήση.

Γ. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Abercrombie, N., Hill, S., Turner, B.(1991) *Dictionary of sociology*, Penguin books, England

Asselin, O. κ.ά. (2006) «*Social integration of immigrants with special reference to the local spatial dimension*», στο Penninx, R., Berger , M. και Kraal, K. (επιμ.): *The dynamics of international migration and settlement in Europe. A state of the art*, Άμστερνταμ, Amsterdam University Press, σ. 133-170

Baudock, R. (2001) «International migration and liberal democracies: The challenge of integration», *Patterns of Prejudice* 35(4), σ. 33-49.

Brubaker, R. (2004) «Ethnicity without groups» Cambridge Μασαχουσέτη-Λονδίνο: Harvard University Press.

Favell, A. (2003) «*Integration nations: The nation-state and research on immigrants in Western Europe*», *Comparative Social Research* 22, σ. 13-42.

Freeman, G.P. (2004), «Immigrant incorporation in Western Democracies», *International Migration Review* 38(3) σ. 945-969.

Livi – Bocci M., (2012), *A short history of Migration*, Polity

Morawska, E. (1994): «In defense of the assimilation model», *Journal of American History* 13(2), σ.76-87.

Penninx, R. (2003) ‘Integration: The Role of Communities, Institutions and the State’, Migration Information Source , on web at: <http://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>

Ray,B.(2002) *Immigrant Integration: Building to Opportunity*, Migration Information Source, Retrieved from Migration Policy Institute, on web site at : <http://www.migrationpolicy.org/article/immigrant-integration-building-opportunity/>

Thomas I. W., Znaniecki, F. (1922) *The Polish Peasant in Europe and America*, Chicago University Press, 1918-1920.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Συντομογραφίες

Α.Φ.Μ.	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
Ε.Ε	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΚΑ.	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΛ.Ι.Α.Μ.Ε.Π.	Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
ΕΛ.ΣΤΑΤ.	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΔΕν.	Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Κ.Κ.Μ.	Κέντρο Κράτησης Μεταναστών
ΚτΠ.	Κοινωνία των Πολιτών
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
Ν.	Νόμος
Ο.Α.Ε.Δ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Σ.Ε.Μ.	Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών
Σ.Κ.Α.Ε.	Σύλλογος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας
Τ.Α.	Τοπική Αυτοδιοίκηση
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Οδηγός συνέντευξης

Αρμοδιότητες τοπικής αυτοδιοίκησης και Κοινωνίας των Πολιτών

- Ποιες είναι οι αρμοδιότητες του φορέα/συνλόγου που εργάζεστε σε σχέση με τον μεταναστευτικό πληθυσμό;
- Ποια η δομή λειτουργίας του τμήματος που εργάζεστε;
- Ποιοι είναι σκοποί που οριοθετούνται όταν χαράζεται μια πολιτική/πρακτική;

Πολιτικές κοινωνικής ένταξης μεταναστών

- Ποιες είναι οι δράσεις που σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τον φορέα/σύλλογό σας;
- Υπάρχουν ουσιαστικές εθνικές πολιτικές που εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο;
- Είναι οι δράσεις αυτές «ενορχηστρωμένες» από ένα θεσμικό πλαίσιο;

Καλές πρακτικές και κοινωνική ένταξη

- Καλές πρακτικές στην τοπική αυτοδιοίκηση. Γνωρίζετε κάποιες που να εφαρμόζονται στο δήμο σας και αν ναι με ποιο τρόπο;
- Είναι ευνοϊκές οι συνθήκες για την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών;

Αποτελεσματικότητα των μέτρων ένταξης

- Είναι αποτελεσματικές αυτές οι δράσεις που αναφέρατε σε σχέση με την κοινωνική ένταξη μεταναστών;
- Πώς αξιολογείτε αυτά μέτρα και τις δράσεις;
- Ποιες είναι οι πηγές χρηματοδότησης των δράσεών σας; Υπάρχουν χορηγίες;

Ελλείψεις και κριτική των φορέων/συλλόγων πάνω στις ίδιες τις δράσεις τους

- Αναφέρετέ μας ποιες είναι οι πιθανές ελλείψεις που νομίζετε ότι υπάρχουν. Γιατί συμβαίνει αυτό;

-

Σχεδιασμός και υλοποίηση νέων δράσεων.

- Σχεδιάζετε κάποιες νέες δράσεις μελλοντικά που να αφορούν το μεταναστευτικό πληθυσμό;

- Ποιες πιστεύετε, ότι είναι αυτές οι πιθανές νέες πολιτικές που θα μπορούσαν να επιφέρουν το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα;

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Κοινωνίας των Πολιτών.

- Ποιος ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών;
- Είναι δυνατή η επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου ένταξης μέσω των δράσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης;
- Πώς κρίνεται η προσπάθεια της Κοινωνίας των Πολιτών σε σχέση με την καλύτερη κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών;
- Υπάρχει συνεργασία μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης και της τοπικής Κοινωνίας των Πολιτών; Αν ναι, έχει θετικό ή αρνητικό πρόσημο;

Συνητεύξεις

Συνέντευξη 1: Συνέντευξη με εκπρόσωπο του δήμου που σχετίζεται με το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών).

Συνέντευξη 2: Συνέντευξη με κοινωνική λειτουργό που εργάστηκε στο Κέντρο Κράτησης Μεταναστών

Συνέντευξη 3: Συνέντευξη με εργαζόμενο στο κοινωνικό παντοπωλείο του δήμου

Συνέντευξη 4: Συνέντευξη με κοινωνικό λειτουργό του Κοινωνικού Ιατρείου Αλληλεγγύης Δήμου

Συνέντευξη 5: Συνέντευξη με στέλεχος Κοινωνικής Υπηρεσίας δήμου

Συνέντευξη 6: Συνέντευξη με κοινωνικό λειτουργό που εργάζεται σε ΜΚΟ

Συνέντευξη 7: Συνέντευξη με υπεύθυνη σε δομή στέγασης ασυνόδευτων ανηλίκων

Συνέντευξη 8: Συνέντευξη με υψηλόβαθμο στέλεχος Σ.Κ.Α.Ε Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων Νήσων και τμήματος Πρόνοιας για το μεταναστευτικό του Δήμου

Συνέντευξη 9: Συνέντευξη με υπεύθυνη τμήματος Κοινωνικής Πρόνοιας Ερυθρού Σταυρού

Συνέντευξη 10: Συνέντευξη με μέλος της Κίνησης Υπεράσπισης των Προσφύγων και των Δικαιωμάτων των Μεταναστών